

ARGIA

1985 Abendua 8 – XLVIII urtea – 1.081 zenbakia – 110 pezeta / 6 libera

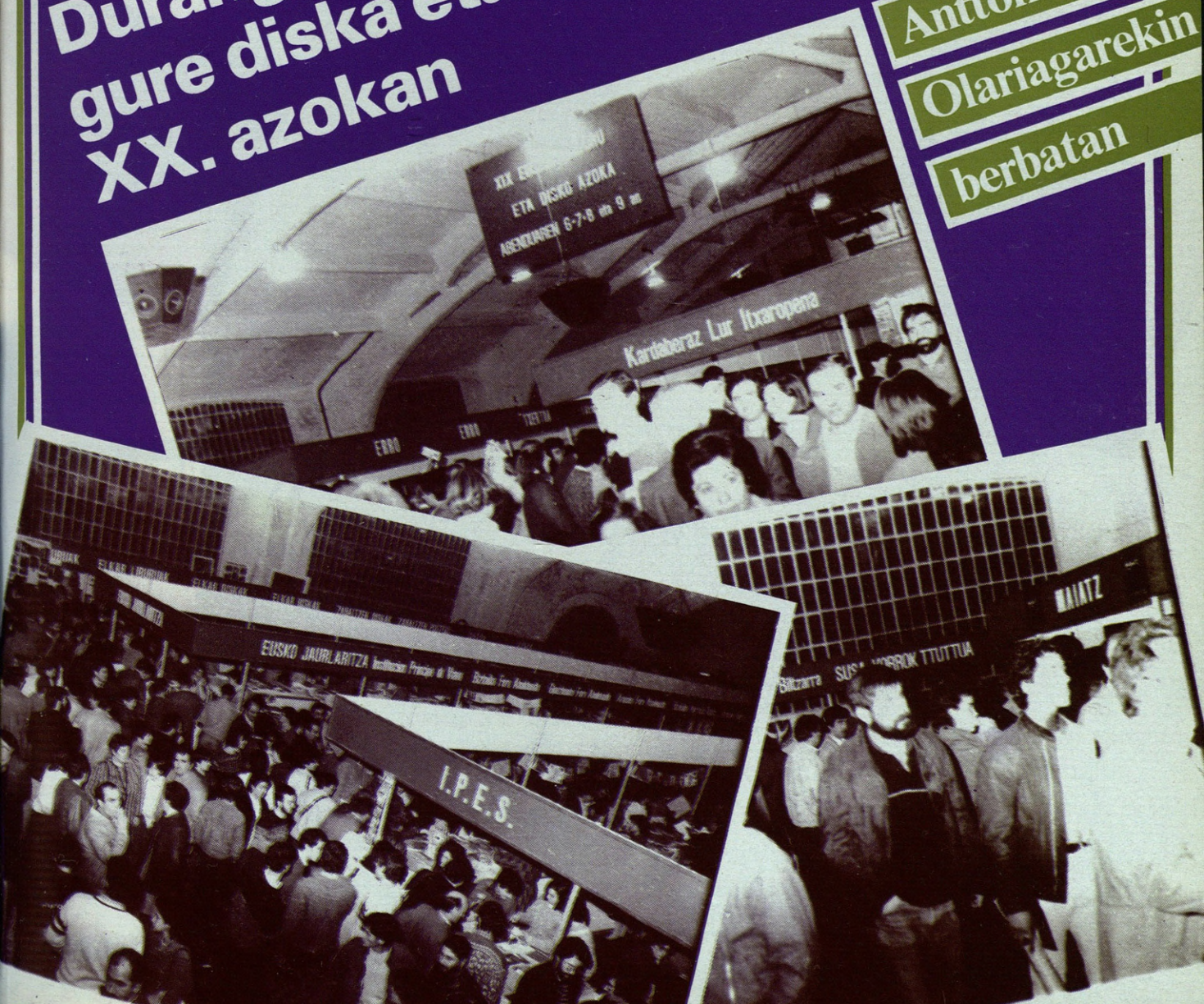
OTANen aurka euskaldunak
nola mugitu

Durango,
gure diska eta liburuak
XX. azokan

Antton

Olariagarekin

berbatan



EZ GARA BAKARRAK

HORREK HOBEAK IZATERA BEHARTZEN GAIT

Gipuzkoan badago beste finantz entitaterik.

Beste lekurik, zuk non zure aurrezkiak gorde, kredituak eskatu, kontu korronteak ireki, edo beste zeinnahi gestio ekonomiko konpondu.

Ez gara bakarrak. Eta badakigu.

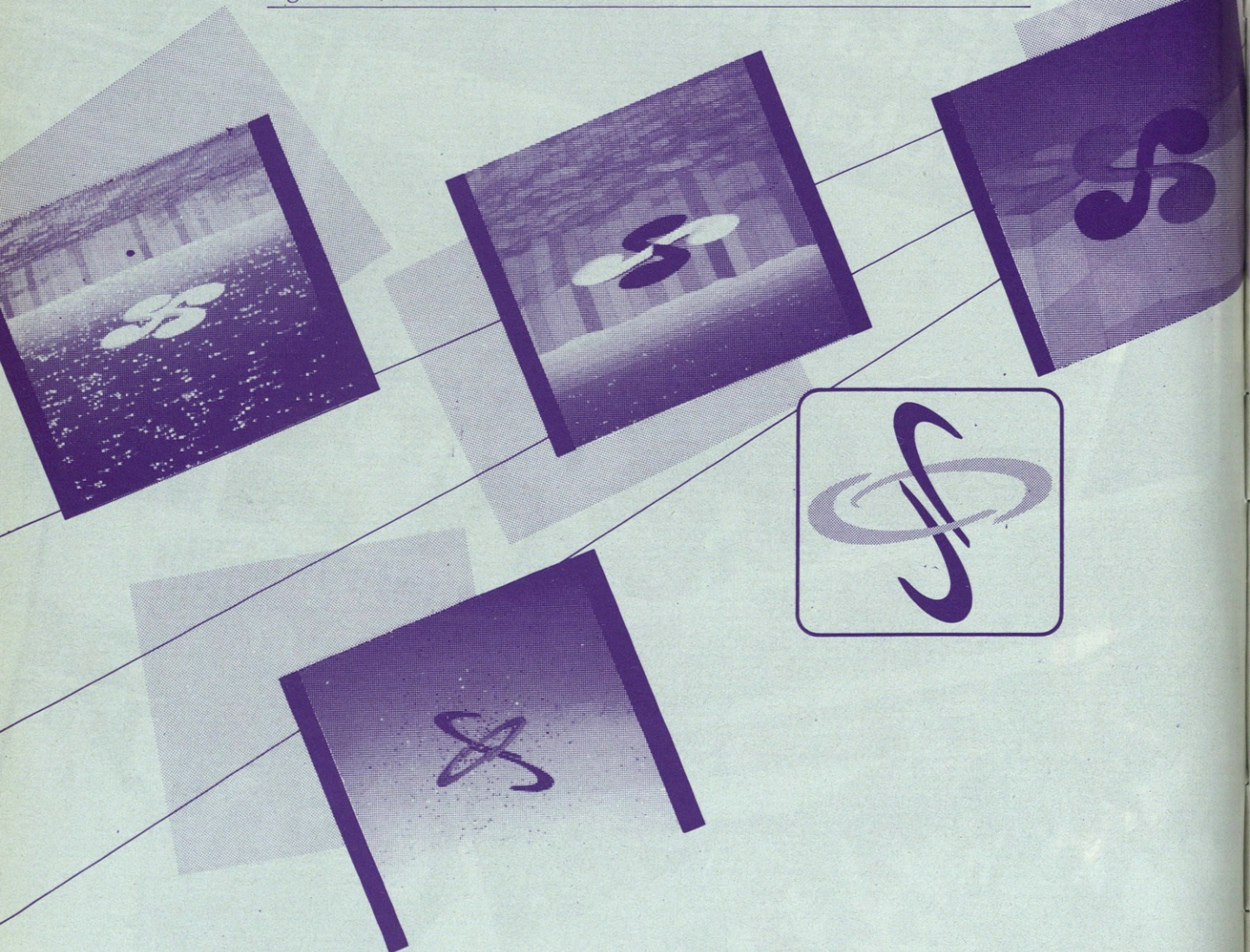
Eta badakigu ze, zuk aukera zepenezakeelako, zuk besteek baino hobeto lan egin behar dugula.

Eta horretantxe ari gara.

Zerbitzu berriak sortuz. Bulegoak zabalduz. Zure eguneroko bizitzan lagunduko dizuten produktuak gehituz.

Eta, guztiaren gainetik, bezeroa gauzarik inportanteena delako zerbitzu-jarrera mantenduz.

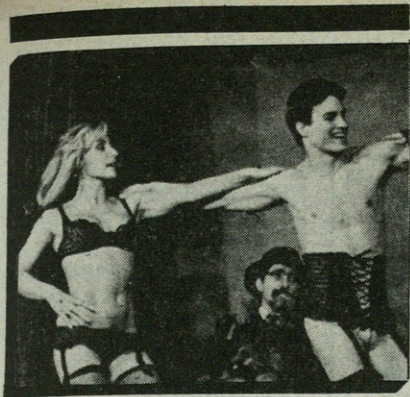
Zu gabe, gu ere ez ginatekeelako-izango. Eta bezero bat, guretzat, berriro itzultzen den adiskide bat delako.



CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL



AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA



Aste honetako erreportaien artean, Laura Mintegik eta Antton Azkargortak, Bilboko 'Las Cortes' en ibili eta hango osasunaren zentroaren berri ekarri digute. Zentro horrek —Irala izenekoa— funtzionatzen du, baina bertakoek laguntzak nahi lituzkete, benetan auzokoentzat zerbitzu bat izan dadin, aseguro soziala eta guzti. 26. or. an topatuko duzu.



Neguaeren hotzak ez gaitzala izoztu edo, kanpaina bat baino gehiago ari da gertatzen —argitara berri den «Manifestu abertzale eta antiinperialista» lekuko—, Estatu espainola OTANen sartzearen aurka. Horren eta mugimendu horrek Euskal Herrian dituen bereiztasunen berri Iñaki Zubiondok ematen digu. 11.or. tik aurrera. Artikulu hau ez da izango, segur, gai honi ARGIA n eskeini beharko diogun azkeneko!

1.081. zenbakia

4.— Aste giroa.

POLITIKA

- 10.— Ttanttaka. Esteban Galar.
- 11.— OTANen aurka euskaldunak mogitu. Iñaki Zubiondo.
- 14.— Carabanchel-dik preso emakumezkoen oihua.
- 15.— Ayacucho-ko sakoneko arazoak. Pablo S.
- 17.— BNGkoak hauteskunde ondorenaz mintzo.

ERREPORTAIK

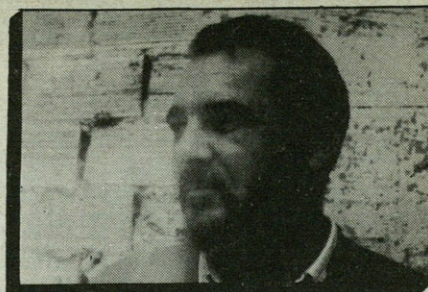
- 18.— Nafarroan hiri zergen aurka. J.M.Gogorza.
- 20.— Durangoko azoka 1985. Laura M.
- 23.— Luma zorrotzuz: «Onak» eta «gaiztoak» antzerki eskeintzan. Eugenio Arozena.
- 24.— Triatlona, gizonaren azken muga ote? Amaia Elozegi.
- 26.— 'Las Cortes' en, osasun zentroa jarri nahi. A.A. eta L.M.
- 29.— Gazte ginen. Koldo Izagirre.

KULTURA

- 31.— Kultur Ataria.
- 32.— Olariagarekin entrebista. Gorka I.
- 34.— Eibar eta Oiartzunen saio bikainak. Zaldubi.
- 35.— Mayi Pelotzen «Biharko oroitzapenak». Itxaro Borda.
- 36.— «Bordaxuri»ko Txominekin entrebista. E.Olasagasti.

ETA BESTE...

- 40.— Jo... adarra.
- 41.— Bertoak: alegantzia onakin asten naiz kantatzen.
- 42.— Azkena: Kultur eragileak. Murumendi.



Aste honetako kultur orrialdeetan, Gorka Izetaz Antton Olariagari egin dion entrebistaren ondoren (32.or.), Baionan izandako Eneko Olasagastik «Bordaxuri» taldeko den Txomini egindakoa dator. Obra berri baten ekarle dira Bordaxuri-koak, «Itsas izar bat zen...», eta berataz eta beren taldeko beste gora-beherez eta Iparraldeko antzerkiaren egoeraz mintzo zaigu Txomin. 36.or.



Euskal liburu eta diskagintzaz arduratzen denari Durangoaldetik itzuli bat egiteko garaia etorri zaio, eta guri ere bai, noski. Laura Mintegik hurbiltzen gaitu piskaño bat hara, aldi berean Gerediagakoan aurtengo programaren berri ematen digularik eta baita 1985. honetarako azaldu diren nobedadeena ere. ARGIA ere han izango da noski, beraz urreratzen zaren lagun hori han ikusiko gara. 20.or.

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Iñaki Camino, Ostaiska Irastortza, Gorka Izeta, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, (Anaitasuna taldea).

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga Zaldubi, Gure Irratikoak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, Irulegi Irratiakoak, Kaki, Asun Larrañaga, Josexo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan Beltza, Alfontso Martinez, F.J.Mendiguren, Mikel Nabarro Trikuharri, Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi Murumendi, Joseba Sarriñandia, Txillardegui, Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña, 19, 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas Semi.

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herria	4.000 pezeta
Ipar Euskal Herria	275 libera
Estatu espainola	4.000 pezeta
Beste atzerriak	5.500 pezeta
Airez	8.300 pezeta

ABENDUA 7 ABENDUA 13

mareak (abendua 8an):
gora: 13.12
behera: 06.57 eta 19.29

eguzkia: (abendua 8an):
irten: 08.24
sartu: 17.48

(ordularen ordutan)

liburuak

Iñaki CAMINO

Egilea: Eñaut Etxamendi.

Titulua: Aurora.

Argitaletxea: Maiatz. Uhar-
gi saila.

Ezaugarriak: 50 orrialde. 30
libera.

Azken hiruzpalau urteotan gogotik idazten, argitaratzen bai bederen, ari zai-
gun idazlea du Etxamendi ez-
terenzubiarrak. Orain arte-
ko hamar Maiatz-etan, zortzi

Eñaut ETXAMENDI

AURORA

MAIATZ.

narrazio labur paregabe es-
keini dizkigu estilorik bar-
nekoi eta goxoenean. Hala-
koa dugu, bai gaiaren nahiz
idaztankeraren aldetik.
oraintsu liburu modura ka-
leratu duen «Aurora» hau.

Besteetan bezala, haur
k, ntu eta istorioz mamitzen
da afera. Gaztezutu ez arras
zorionsuan, naturaren
deskubritzea eta inoiz ikusi
gabeko paraje xoragarrien
ezagupena nahasten dira
gaztearen bizitzan. Ba-
xe-Nafarroa mugatzen du-
ten zedarriez gain aurkituko
du bere bihotza beteko duen
Aurora. Mistizismo giroko
maitasun lainotuek gaztea
burtxoratu eta nahastu egi-
ten dute sexu grinak ere ga-
lantak diren garaian. Den-
bora aitzinera doa eta gaz-
teak ez du bere bihotzeko
Aurora ikusten ahal. Gaitz
baten luzamenduak Aurora
gabe utziko du gure gaztea.

Hizkuntzaren aldetik, le-
xiko zailtasunak edirenen
ditu hegoaldeko irakurleak,
Etxamendiren hizkera ipa-
rraldekoa izateaz gain loka-
lista baita. Bada liburu ho-
netan amentserako biderik,
eta zinez diogu Etxamendi
irakurtzea gozamenetik oso
hurkil dagoen gauza dela.

Egilea: Eukeni Goyhenetxe.

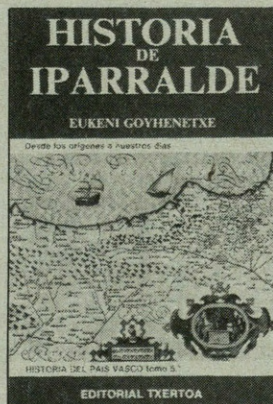
Titulua: Historia de Iparral-
de.

Argitaletxea: Txertoa argi-
taldaria. Askatasun
Haizea saila 71. Histo-
ria del Pais Vasco. To-
mo 5.

Ezaugarriak: 156 orrialde.

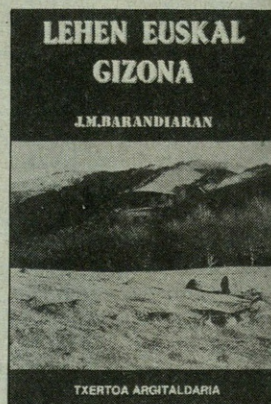
Araba da Euskal Herria
guztia bukatzeko falta den
eskualede bakarra orain, Ipa-
rraldekoa kalean baita. Da-
kizenez, Txertoak, eskual-
de bakoitzaren historiaren
beharrekoak liburu bat edo
bitan laburbilduz kaleratzen
ditu. Iparraldeari buruzko
honetaz betikoa esan liteke:
eskualdearen historiaren jaz-
ten hasi nahi duenak esker-
tuko du halako laburpenik,
ikuspegi orokorra hartu eta
idea nagusi bat edukitzeko.

Liburu honetan, klima,
antropologia, fauna eta lan-
daredia ditugu hasteko: Lu-
rrazalaren malkartasuna,
klima ozeanikoa ia nagusiki,
bagoa barnean, haritza kos-
tan, Baiona Nafarroako por-
tua zela garai batean, Dona-
zaharrek Nafarroarekin no-
lako harremanak zeuzkan,
glaziazio desberdinetako he-
zur arrastoak, pintura erre-
alista erlijiosoa, indoeuropea-
rren eragin kulturala, No-
vempopulaniaren autono-
mia Hazparneko idazkiaren
arabera, Getaria herrian
aurkitu diren arrasto erro-
matarrak, V. mendean bis-
gotuen kontra nola burruka-
tu ziren, VII.ean frankoak



nola garaitu zituzten...Erdi
Aroari dagokionez, XVI.
mendea arte, Nafarroako
erregeak Lapurdi eta Zube-
roako bizkonteekin zuen so-
lidaritatea, XI. mendetik au-
rrera Iparraldeko hiru es-
kualede Ingalaterraren
kanpo politika militarra nola
jasan behar izan zuten,
1245.etik aitzinera Baxena-
farroa Nafarroa zela, 100 ur-
teetako gerlan Frantziak In-
galaterra garaitu zuenean,
Gaskuña Frantziarentzat
nola izan zen, Amikuze eta
Oztibarre Akizeko diozesian
nola zeuden sarturik, San-
tiagora bideak Santa Grazi-
ko eliza nola ekarri zuen,
Lapurdi politikian jauntxo
eta apezek zuten indar exka-
xa, kide guztien berdintasu-
na eta feudalismorik eza,

1520. urtearen inguruan Lo-
hitzun zelan erre zuten, Zu-
beroak protestante eta kato-
likoen arteko liskarretan
izandako suertea, protestan-
tismoa atxaki, Hondarribia,
Baztan, Bertizarana eta Do-
neztebe diozesiei dagokie-
nez nola Espainiaratu ziren,
XVII.etik aurrera Baionak
Bizkai-gipuzkoetara artoa
nola esportatzen zuen,
1659.ean izandako Pirineo-
tako ituna, premiers gene-
rauxek inpestoak nola ja-
sotzen zituzten, Lapurdiko
Biltzarreak indarra nola gal-
du zuen, 1620.ean Baxena-
farroa Frantziara nola sartu
zen, 1620.ean Zuberoa juri-
dikoki Biarnon nola sartu
zuten, 1776.ean Lextarreko
gorteak nola kendu zituzten
eta beste mila gauza kondat-
zen digu Eukeni Goyhenet-
xe laburpen honetan gaur-
ko eguna arte iritsiz.



Egilea: Joxe Miel Barandia-
ran.

Titulua: Lehen euskal gizo-
na.

Argitaletxea: Txertoa argi-
taldaria. Larrun bildu-
ma 6.

Ezaugarriak: 124 orrialde.
650 pta.

Berriz ere kalean Txertoa-
ri esker Barandiaraneko Jo-
xemielen lan inportante hau.
Aurreneko aztarrenetatik
erromatarren garaia arte
mugitzen da liburu hau, Jo-
xemielen eta bere taldekoek
urteetan zehar egindako
aurkikuntzen fruitu dugun

liburua. Jaskitekoa da liburua ez dela teoria batzu emateko atxakia, aurkitu eta bildutako tresna, ontzi nahiz pinturen multzokatze baidik.

Lehen paleolitosetik hasita, Abbeville aldeko harlandu zorrotzak, Gasteiz eta Irunberri aldeko atxeul aldiko aizkorak, Mauersanthropus eta Homo Presapiens gizaki biltzaile eta hartz handien ehiztariak. Atal honek dioenez, gure aztarrenik zaharrena Riss izozte garaia omen da.

Erdiko paleolitosean, geroa ezti du, Mustier aldiaren Homo Primigenius dugu, ondoren, Würm izoztea eta ihizien ahienaketa, aizkorak zura landu eta okela ebakitzeko daude, orduko jakkeraren berri ez dakigu oraindik, lanerako behintzat taldeak daude horrek dakarren gizariekin. Goien paleolitosen aroan, (40.000-8.000), aztarna gehiago dagoenez, laguntalde gehiago daudela pentsatzen da, eguraldia berriz ere hotz, gaur egungo Britainia Handiko Iparraldekoa gutxi gora behera, Cro Magnon euskal azkazirantz dator, 500 metrotatik gorako bizitegirik ez, basahuntzen hortz zulatuak kutun gisa, ihizi iduriak, ezagutzen dugun xilibituri zaharrena Isturitzen, jainkoei irudiak eskeini, 25.000. urtean langai aldateta e.a. Pixkana pixkana On Joxemielek Mesolitos, eneolitos eta menasta garaieraino garatuta, abeltzantzen sorrera, hildakoen erreketak, trikuharri nahiz harrespilak arrazoiak eta harpetik etxolara eta azkenik baserrira dagien aldateta esplikatu. Zeltak ekarritako ohiturak (Donibane gaua esate baterako), euskal hitz jatorrak, indoeuropar ez direnak, erromatarrek sortutako fundiek gizamailetan sortutako aldatetak eta hauek bezalako asko eta asko ditugu lehendik ere ezaguna den liburu honetan.



Egilea: UZEI. Askoren artean.

Titulua: Kirola. I FUTBOLA.

Argitaletxea: UZEI-Gipuzkoako Foru Aldundia.

Ezaugarriak: 360 orridle.

Ez dago dudarik unibertsitateari begira UZEI-ek hainbat premia gorria bete duela. Unibertsitateaz gain badira noski beste premiak, eta horietako bat eta gorrienetakoa futbola genuen. Sagarren, Atotxan, San Mamesen nahiz Euskal Herria guztiko beste zelai txikia goetan milaka ta milaka euskaldun ditugu igandero futbolera doazena. Urteak daramatzate futbolaren gainean erdal lexikoz euskaraz mintzatzen, eta horiei hitz berriak sartzen ez da gauza xamurra izango. Baina milaka dira baita ere, futbolearen aritzen eta honi buruz mintzatzen diren gazteak, beren lexikoa aldatzeko prest daudekeenak gainera, eta hauei begira garrantzi handikoa izan liteke UZEI taldearen lana. Kontutan hartzekoa da bestalde, ETB edo irratietan izaten diren futbol emanaldietako espekterek futbol arloan duten hiztegi falta eta erdal kalko ugaritasuna. Hauek inoiz sortu diguten belarrikomina sendatzen etorri behar luke hiztegi honetara. Marrazki batzuren batera, maila ezberdinak euskaraz nola esaten diren,

kopa txapelketako «ida y vuelta», bestetako «pasar con el exterior del pie», «recette habituelle» eta beste hamaika euskaratu dizkigute honetaz zekitenek. Bada besterik, euskaratutakoa ez baita futbolari dagokion lexikoa bakarrik, futbolekin zerikusi zuzenik ez duten, baina futbol inguruan maiz erabiltzen diren esakera eta hitzak ere bai baitatoz liburuan. Beti bezala, hiztegia hala osatu dute. Batetik, «euskara-erdarak», bestetik, «gaztelania-euskara-frantsesa» eta azkenik, «frantsesa-euskara-gaztelania». Euskal futbolarik eta euskarak gol berria sartu dute normalizazioaren eta aurrerapenaren sareetan.



Egilea: Jose Antonio Arana Martija.

Titulua: Euskal Musika.

Argitaletxea: Erein.

Ezaugarriak: 93 orrialde.

Argazki zaharrez, pentagramaz eta grabatu dotorez beterik ageri zaigu Arana Martijak euskal musikari buruz burutu duen azken liburua. Inon aditua dugu gainera, beste hizkuntzetara itzuli dela.

Euskal musikak orain arte izandako bilakaera eta emandako musikariren berri ekarri digu liburuan. Lehenbiziko musika tresnak notakoak eta zein ziren, kristautasuna eta musika gregoriarra, gorteko musika hermen, herri-musika, polifonia

eta Joannes Antxieta, organuaren garrantzia, klasizismoa, Arriaga, Eslaba, Ravel, musika taldeak, opera, txistulariak, eliz-musika, biolontzelistak, flautistak eta egungo egunean eskolekin ikusten den geroa aditzera ematen digu Arana Martijak.



Egilea: Eusko Jaurlaritza. Estatistika zuzendaritza.

Titulua: Euskadiko Komunitate Autonomoko Kontu ekonomikoak 1982.

Argitaletxea: Eusko Jaurlaritza. Ekonomia eta Herriogasun saila.

Ezaugarriak: 102 orrialde.

1982. urteko kontu ekonomikoen berri ematen digu Eusko Jaurlaritzak kaleratu duen liburu honek, lehen aldia da bestalde, Eusko Jaurlaritzak horrelako zerbait argitaratzen duela. Europako SEC-REG eskema arrazabilerari jarraiki eta fidagarritasun handiz egina, ez da dudarik datuen erabilgarritasuna handia izango dela. Sintesi gisako informazio makroekonomikoa dugu lana. Lana egiteko, Industri-sektoreei buruzko informazio guztia jaso da aurrenik, eta ondoren zerbitzuen sektoreko azpisektore desberdin guztiei buruzkoak, guzti honek noski, kaltetate maila asko igotzen du.

ABENDUA
7
ABENDUA
13

Hau da ageri dena: Euskal Herriko Komunitate Autonomoan garatutako iharduera ekonomiko guztiazen balorazio bat. Lurralde historiko bakoitzak Komunitate Autonomoko produktu eta errentara egiten duen ekarpenaren laburpen bat, termino konparagarrietan. Iharduera-adar bakoitzak Komunitate Autonomoaren produktura egiten duen ekarpenaren laburpen bat eta Produktuaren sektore pribatu eta publikoaren arteko banaketa bat, eta baita bi horien arteko errenta-banaketaren erlazioak ere.

aldizkariak

Titulua: Txantxangorri irratia-
ren aurkezpeneko FANTXINEA.

Donostiako Txantxangorri irratikoek izandako hasiera ahula gainditu eta, indarrean ari dira azken honetan beren saioekin. Hala ere, zabalkundea areagotzeko fantxin hau pasa digute erredaziora beren saioen berri eman dezagun. Guk, jakina, beren saio guztiak zertan dautzan ezin esan, baina berak hor daudela eta zer egiten duten esan dezakegu gutxi gora behera. Saioen kopurua areagotzen ari dute, eta emankizun-ordu gehiago sartzen. Kalitateari buruzko hobekuntzak ere hor daude. «Gastibeltzaren karabinak» saioan adibidez, antimilitarismo inguruko kontuak zabaltzen dira, «Bob eta geureak» saioan, ska estiloko musika dugu, «a la voz de jazz» en, jazz noski, «Txikarra» saio informatiboa, «txantxanberri», garaian garaiako berrien iruzkin berezi eta partikularrak, «La torre de Babel», munduko berri emateko, «El sindicato de la soja», ezker eta sindikatu inguruko berriak, «Nosotras que nos queremos tanto» lesbianen saioa, «Fuera de control», Heavy eta Rock gogorari buruzko azken albisteak eta musika entzuteko, «Fin de semana deportivo» igande goizetako.

Badira beste hamaika, baina guk ez dugu tokirik denak aipatzeko, dena den badakizue, Txantxangorri irratikoek fantxine ajoyante hau atera dutela, eta bere bidez, zein saio, noiz eta zeren gainean egiten duten.

lehiaketak

Haurren Marrazki Lehiaketa Pasaian

Pasai Antxoko udal liburutegiak antolatu du XII. lehiaketa hau. Lehiaketa haurren marrazki eta Gabonetako pinturari zuzendurik dago, eta hauek dira betebeharrak: baldintzak: Pasaian bizi diren haurrek har dezakete parte, 14 urte bitartekoek, hain zuzen; gaia Gabonei lotutako bat izango da; epea **abenduaren 30ean** amaituko da. Bestelako informaziorik behar baduzue, jo ezazue Pasaiko Udal Liburutegira.

Euskal dantzen lehiaketa Urnietan

Bertako Udaletxeko kultur batzordearen ideia dugu hau. Lehiaketa hau komarka mailakoa izango da eta **urtarrilaren 19an** Urnietako Frontoian arratsaldeko 6tan ospatuko da. Hauek dira baldintzak: Hernani, Andoain, Lasarte eta Urnieta bizi den edonork har dezake parte; bikoteak neska-mutilenak izango dira; dantza egin beharreko piezak fandangoa eta arin-arina izango dira; izen ematea **urtarrilaren 12an** baino lehenago egin beharko da eta Urnietako Udaletxean. Irabazle suertatzen diren lehenengo hiru bikoteentzat trofeoak izango dira, eta beste guztientzat opari txikiren bat. Besterik jakin nahi baduzue, Urnietako Udaletxeko telefono honetara dei egin ezazue: 556208.

Bertso-paper Lehiaketa Mutrikun

Mutrikuko A.E.K.ko Gau Eskolak bertso-paper lehiaketa bat antolatzen du. Hauek dira sariketa honen ezaugarri eta baldintzak: mutrikuar direnek bakarrik har dezakete parte; adinaren arabera bi mailatan zatituko da -14 urtetaraino eta 15 urtetik gorakoentzat-; bertsoen neurria libre da; parte hartzaile bakoitzak nahi adina bertso bidali dezake; gaia libre da; epea **abenduaren 15ean** amaitzen da eta sobre batean bidali beharko dira bertsoak; honako helbidera igorriko dira: Mutrikuko Gau Eskola, Fronto Kalea. Sari banaketa Santo Tomas egunean eguerdiz egingo da Beheko Plazan.

Epamahaia. Joxe Mari Gabiria, Olatde bertsolaria eta Sabin Irastorzak osatuko dute.

Arrano Beltzak bertso-paper lehiaketa antolatu

Donostiako Arrano Beltzak euskal tokiak bertso-paper lehiaketa bat antolatu du. «ETB-n gaztelera sartu nahi dute eta...» gaiaren inguruan. Hemen ere, adinaren ararako zenbait maila berezi ditzute. 14 urte arte lehenengo (txikiak), 14 urtetik 18 urte arte bigarrena (gazteak), eta 18 urtetik aurrera azkena (helduak). Bertan parte hartzeko ez da halako baldintza berezirik bete behar, baina hala ere hauek dira antolatzaileek emandako aholkuak:



Xenpelar Saria Oreretan

Urtero bezala Xenpelar Saria jokatuko da **abenduaren 8an** Oreretan, 20 urtera iristen ez diren bertsolari gazteen artean. Xenpelar jaio zela 150 urte dira aurtien eta lehiaketa hasi aurretik Xabier Olaskoagag gogoratuko du bertsolari famatuaren bizitza hitzaldi labur batez.

Joxemari Mujika Anatz, Jon eta Aitor Sarasua, Jon Iñaki Izarzelai, Felix Iñurategi, Arantzazu Loidi, Aitor Arbelaitz, Juan Mari Lopez, Paulo Jose Aristorena,

Jokin Soroazabal, Jon Eizmendi eta Joxemari Izeta neurtuko dira eguerdiko 11,30etatik aurrera.

neurria eta doinuari buruz, doina libre izango da eta 6 bertso bidali beharko dira, gutxienez; epei mahaia Arrano Beltzako bertsolari eskolakoei osatuko dute; bidaltzeko epea **Santo Tomas** egunean amaitzen da, eta sari banaketa **urtarrilaren 19an** izango da. Sariak honakoak izanen dira: haurrentzat, txapela eta Ipurbeltz-en urtebetetzeko harpidetza; gazteentzat, txapela eta Susa-ko harpidetza; eta heiduentzat txapela eta Argia-ko harpidetza. Ohi den bezala, lanak goititzen batez izenpetuak egongo dira eta kanpoan goititzen beara duen sobre itxi batetan egilearen izen-deiturak, helbide eta telefonoa jarri behar dira. Guzti hau sobre batean sartu eta helbide honetara bidali: Arrano Beltza, Ikatz Kalea 10, Donostia 20003.

Antzerkia

Azpeitiako III. Euskal Antzerki Topaketak

Topaketa hauetarako hemeretzi talde aurkeztu baziren ere, zortzi besterik ez dira aukeratuak izan. Ondoren, egun hauetan parte hartuko duten taldeen zerrenda eta emaldi-dien egunak: **abenduak 6an**, Donostiako Orain taldeak 'Kab. Kab. Kabendios/Kabaret' antzezlan eskeiniko du; **abenduak 7an**, Hazparneko Bordaxuri taldeak, 'Itsas izar bat zen....' antzezlan (J. Steinbeck-ena); **abenduak 12an**, Elgoibarko Taupada taldeak, 'Zaldi lasterketa'; **13an**, Oiartzungo Intxixu taldeak, 'Pedro eta Kapitaina' (Mario Benedetti); **14an** Bilboko Maskarada taldeak 'Gastibeltzaren karabinak' (Marc Legasse).

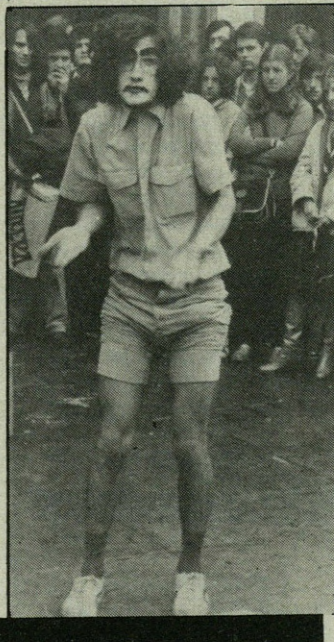
Udaletxeen Antzerki Zirkuitoa

Urrian hasitako zirkuito honek zenbait emaldi antolatatu du abendurako ere. Honakoak dira egun hauetarako prestatuturik dauden antzerki emaldiak: Higa taldearen 'Bazen garaia' **abenduaren 6an** Gasteizen, 11an Zornotzan eta **12** eta **13an** Tolosan; Samaniego taldearen 'Lovy-2' **13an** Durangon eta **14an** Balmasedan; Zintzilik taldearen 'Equus' **6an** Bermeon eta Txotxongiloaren 'Printze Txikia' **10an** Arrasaten.

Zinema

Bideo lehiaketa Aretxabaletan

Herri honetako udaletxeak antolatatu du bideozaleentzako ospatuko den bideo lehiaketa hau. Bertan beraz, Gipuzkoako bideoegite ez profesionalak har dezakete parte. Gaiak hauek izango dira: gazteen arazoak, ekologia eta musika, nahi adina lan aurkez dezake parteide bakoitzak, eta zintan bertan, izenburua, gaia eta luzapena adieraziko dira egilearen datoei batez. Epea **abenduaren 13an** amaituko da eta erabakia **urtarrilaren 5ean** kaleratuko da. Sariak 15.000, 10.000 eta 5.000 pezetatukoak izango dira. Lanak Aretxabaletako



Gazteen Arearea bidali beharko dira.

Zine Klubak

Donostiako Kresala Zine klubak **abenduaren 9**rako Eric Rohmer zinegilearen 'Ma nuit chez Maud' izeneko filma prestatu du. Aurrezki Kutxa Munizipalaren kultur aretoan, Arrasate 12, arratsaldeko 7,30etan.

Bilboko FAS zine klubak **abenduaren 9**an Woody Allen zinegilearen 'Zelig' filma ikusteko aukera eskeiniko du.

Goierriko Zine Klubak ere **abenduaren 7**rako emaldi bat antolatatu du. Francois Truffaut-en 'Jules eta Jim' filmaren emaldia, hain zuzen. Ordiziako Herri Antzokian, arratsaldeko 4,30etan.

ABENDUA
7
ABENDUA
13

ARTE ERAKUSKETAK

GIPUZKOA

GALERIA 16 (Buen Pastor, 16. Donostia): Prudencio Irazabal (pintura). **Abenduaren 14a** arte.

ETXEBERRIA GALERIA (Zubieta, 20. Donostia): Joakin Loidi (pintura). **Abenduaren 8a** arte.

GALERIA ZAZPI (Nagusia, 21. Zarautz): F. Hernandez (pintura). **Abenduaren 15a** arte.

CAJA POSTAL (Garibay, 34. Donostia): Antonio mMartorell (pintura). **Abenduaren 3tik 20era**.

GAKP (Garibay, 20-22. Donostia): CHU-LILY (pintura txinatarra) **Abenduaren 15a** arte. Bertan: 'Eusko Ikaskuntzak bultzatutako euskal musikaren hedapena. 1918-1936'.

GAKP (Iparragirre, 2. Zumarraga): Luis Aizpitarte (pintura eta marrazkiak).

KAI PUB (Alde Zaharra. Donostia): J.M. Sasieta (argazkiak). **Abenduaren 10a** arte.

EL LOCAL (San Bartolome, 38. Donostia): Francoise Gokoetxea (pintura).

GASPAR ARETOA (Santxo Enea, 16. Erretereria): Arresegor (pintura eta collageak). **Abenduaren 10a** arte.

AKMren kultur aretoa (Arrasate, 12. Donostia): Guillermo Cabal (pintura). **Abenduaren 1etik 15era**.

ASOCIACION ARTISTICA (Trinitate plaza. Donostia): Elena Carajaville (tapizak). **Abenduaren 19a** arte.

NAFARROA

NAK (Burlada): 'Nazioarteko XXIV. marrazki lehiaketaren erakusketa'. **Abenduaren 12a** arte.

BIZKAIA

BILBOKO ARTE EDERRETAKO MUSEOA (Kasilda Iturriza parkea, z/g): Vicente Lopez, 1772-1850. (grabadoetarako marrazkiak). **Abenduaren zehar**. Bertan: Jose Luis Cuevas 'Intolerancia' (pintura eta marrazkiak). **Abenduaren zehar**.

WINDSOR GALERIA (Marques del Puerto, 10. Bilbo): Rafael Ruiz Balerdi (pintura). **Abenduaren 17a** arte.

kanpainak

Euskara guztiona eta guztiontzat Nafarroan

Kanpaina hau dela eta Nafarroako Euskararen Aldeko batzarreak Euskararen Legearen eraginak aztertzen hasiak dira jadanik, eta zenbait ekintza aurrera eramateko prestatu daude.

Orain arte, dakigunez, Iruñea, Basaburua-Imotz, Antsoain, Baztan, Arrosadia, Erronkari eta Barainangoak sortu dira. Besteak beste, honako ekintzak antolatatu dituzte egun hauetarako: **abenduaren 7** eta **8an** herri eta auzoetan kuestazioa egingo da, kanpainaren finantziaketa lortzeko prestatuturik dagoen kuestazioa, hain zuzen ere. Kontu korrente bat ere ireki da Lankide Aurrezkian, kanpainaren aldeko dirua jasotzeko (058.02577.8); kanpainaren lehen fase hau **abenduaren 15ean** egingo den manifestazioarekin bukatuko da. Manifestazioa eguerdiko 12,30tan hasiko da Zezen Plazatik Gaztelura joanik.

topaketak

Ekotopaketak Lasarten

Abenduaren 6, 7 eta 8an ospatuko dira Lasarten Ekotopaketak izeneko erakusketa hau. Lokal eta prestaketa arazoak izan direla eta atzeratu behar izan dira azken orduan Ekotopaketa hauen egunak. Hala ere, eta oraingo honetan Lasarten, badago erakusketa hau berriz ikusteko aukerarik.

Euskal Herriko Artisten Topaketak Pau-n

Abenduaren 5, 6, eta 7an ospatuko dira Pau-n topaketa hauek. EHA izeneko elkar-tearen eskutik datozkigu, aurtengo irailan Kanbon antolatu zituztenak oraindik gogoratzen ditugula.

Topaketa hauei hasiera emanaz, abenduaren 5ean rock jaialdi bat antolatu dute Zuberoako Pipas taldearekin.

XX. Euskal liburu eta diska azoka Durangon

Durango Euskal Liburu eta Disken Azokaren zai zeudenek badakite jadanik azoka hau azaroak 5ean irekiko dela, 8an amaitzeko.

Gerediaga Elkartek antolatzen duen azoka honek hogeit urte betetzen ditu aurtengoan, eta txikia gelditu zaio ohizko lekua, herriko azoka, hain zuzen ere. Hau dela eta, disketeek beren stand-ak Andre Mari elizaren arkupetan jarriko dituzte.

Dena dela, aldaketa honekin Durango Azokak bere hasierako ohitura bat berreskuratzen du, han bertan erakutsi bait ziren lehenengo liburu eta diskak 1965ean. Hala ere, azken urte hauetan nabaria egiten zen egoitza berri eta handiago baten beharra, handia bait zen Durangora hurbiltzen zen jendetza, bai eta erakuste kopurua ere.



Urtero bezala, azoka honen inguruan ekitaldi franko antolatu du Gerediaga Elkartek. Hasteko, lehenengo egunean, Durango zinegotzi den Juan Jose Ziarrusta 1986ko Euskal Jaiei buruz mintzatuko da. Urte osoan zehar ospatuko diren jai hauei azokak berak emango die hasiera.

Abenduaren 6an berriz, zenbait literatur sari eman ondoren (Julene Azpeitia ipuin saria, Isaac Lopez de Mendizabal saria), Azokako aretoan mahai inguru bat izango da, 'Euskara literarioa' gaiari lotuta. Abenduaren 7an bestalde, Joan Mari Torrealda 'Euskara eta Euskal Telebista'z mintzatuko da. Abenduaren 8an, 'Elizgizonak eta Euskara'ri buruzko hitzaldi bat egongo da, eta bertan hitz egingo dutenak, A. Muniategi (moderatzailea), F. Krutwig, S. Onaindia, J. Azurmendi, Aranalde eta Itxaro Borda izango dira.

Han egongo da ARGIAren stand-a aurtien ere, eta alde zurretik jakin arazten dizuegu urteroko ARGIA Egunaren bazkaria Durango Goyuri auzoan egingo dela, Ikuspegi Jatetxean, eguerdiko 2'etan. Ea kuadrila jator bat elkartzen garen!!!

Gaueko 10.30tan herri honetako Biltzar Aretoan ospatuko da, Zaragoza Ibilbidean dagoen aretoan, alegia. Abenduaren 6rako Valores de Euskadi izeneko filmaren emanaldia prestatu dute. Raymond Francois zuzendaria. Ondoren, 'sorketa eta tradizioa' gaiaren inguruan mahai inguru bat izango da, eta honakook mintzatuko dira bertan, Txomin Peillen, Therry Truffaut, Jean Francois Tisne eta Jean Paul Latorbesse. Larunbatean, abenduaren 7an zenbait filme proiektatuko da, arratsaldeko lauetatik aurrera lehen aipaturiko Biltzar Aretoan. Antxon Ezeiza, Christian Etxaluz eta R. Francois-en filmak, hain zuzen. Arratsaldeko 8.30tan Lagun eta Maitia izeneko dantza taldeak saio bat eskeiniko du. Azken egunean, abenduaren 8an, goizez R. Francois zinegilearen Un carnaval en Lapurdi izeneko dokumentalaren emanaldia izango da. Bukatzeko, filma eman ondoren, artisten mahai inguru eta elkarriketa bat irekiko da.

jaialdiak

Bizkaiko Gordoxola herrian, abenduaren 7an, Gorka Knörren kantaldia izango da.

Hondarribian, abenduaren 7an, gaueko 10.30etan, Benito Lertxundi.

Elgetan, Rock Jaialdia, Herriko frontoian, gaueko 11tan, M-ak, Le Bolo taldeekin.

Lekeition, abenduaren 6an, Santi Brouard kiroldegian, kortatu, ertzainak, Botatu, Danba, Arrakalak Irratia antolatutik, gaueko 9.30etan.

Orion, Herriko enparantzan, abenduaren 6an, gaueko 10.30tan, RIP, Kua-tro-ele, Baldin bada, Zimaurrea, Bap, eta Odio social taldeekin.

Landibarren (Behenafarroan), abenduaren 7an, Begi zintzo eta Guk taldea, trikiti-xa eta Izan taldeak era han egongo direlarik.

ekintzak

Euskaldunen afaria Gorordorekin

Azken hilabete hauetan antolatzen diren Euskaldunen afariak izeneko ekintzak Bilbon izango du bere hurrengo ospakizuna, abenduaren 7an. Honekin, 12garren afaria iritsiko dira partaide eta antolatzaileak, dozena egiten duen honetan gonbidatua Jose Mari Gorordo EITB-ko zuzendari orokorra izango delarik.

Afaria Bilboko Albia jatetxean egingo da, eta hiri honetako Verdes, Galeria del libro, Herriak eta Kirikiño liburudendetan daude txartelak salgai, bai eta jatetxean bertan ere.

Antolatzaileek diotenez, edozein euskaldun hurbil daiteke afari hauetara. Txartela mila pezetatan salduko da. Oraingo honetan, gonbidatuari dagokionez, Euskal Telebista izango da solasgai nagusia. ETB-ren programaketa eztabaidatzeko aukera izango bait dute mahakideek. Afarian bertan, enplegatu eta funtzionarioen euskalduntzearen aldeko kanpainan jaso diren firmen zenbaketa egingo da.

ihardunaldiak

Hamabostaldi kulturala Zizurkilen

Pedro Mari Otaño herri eskolako hamabostaldi kultural hau prestatu du Zizurkilen, abenduaren 2tik 16ra arte. Ekintza guztiak arratsaldeko 6.30tan hasiko dira aipaturiko eskolan. Lehen egunean, Sexualitatea eskolan gaiatz hitz egingo da, abenduaren 5ean Berrikuntza pedagogikoak; 10ean Lehenengo laguntzak gaiatz; 12an eskolako irakaste, ikasle eta gurasoen arteko eztabaida izango da, eta 16an, Familia plangintza izango da aztertuko den gaia.

Martin GOIKOETXEA

Ez itzuli etorkizunera!

Filmea: Regreso al futuro. **Zuzendaria:** Steven Spielberg. **Gidoia:** «The power of love» nobelan oinarritua.

Galaxien gerra espazioan hasiko dela uste dutenak oker dabiltza. OTANen sartu eta ez sartu, edota hortik atera edo ez atera aritzeak benetako inbasioaz ez ohartzera garamatza. Amerikarren misilik efektiboenak ez dira lurpean daudenak baizik eta mundu guziko pantailatan zabaltzen diren zeluloideak.

Ezinezkoa da kasik filme amerikar bat ikustea istorioaz, eta gag pilo horietaz, soilik disfrutatzekeo.

Esnetxarra sortzen zaizu berehala darabilten pornografia ideologikoa hain nabarmena izanik, eta okerragoa dena, hain ondo «bildurik» egonik.

Eta ez gara ari bakarrik pelikulan agertzen diren «terrorista» libioengatik bakarrik (zergatik ez dira Nicaraguako kontrak «terrorista»ren papera egiten dutenak?).

Ez, ez gara horretaz bakarrik ari. Ez da bakarrik hain pelikula «inozente», umeentzako batetan, iraultza egindako herri batetako kideak «terrorista» bezala agertaraztea.

Filme honen eskuinkeria ez da horretara mugatzen.

1985. urtean egon eta senar emazte izateko borrokan egin beharko du gizonezkoak bere anderea gelderik eta begira dagoen bitartean, inpotente. Irabazten duenarekin joango da beti emakumea (nahiz eta indartsuena ez izan).

Ikaratzekoa da haurrei planteatzen zaien etorkizuna (azken finean haurrak izango dira gehien bat jasan beharko dituztenak honelako pelikulen ondorioak. Konturatu ere egin gabe, pantailan ikusitako jarreraren birsorle bilakatuko dira, egunen batetan horrezaz konturatzen badira, ezinezko edo oso zaila egingo zaielarik jarrera horiek aldatzea. Eta ez esan pelikularat baino ez dela. Pelikula gehienak, pelikula made in USA gehienak dira hau bezain pornografikoak).

Gainontzekoaz lilura besterik ez. Ilargira begiratzea bezalakoxea da Spielberg-en filme bat ikustea. Han dago, Nahi duena egiten du. Efektoak, istorioa, gag komikoak, sonidoa, kamararen erabilera...

Dena interes erreakzionario batzuren zerbitzura.

Aurrerapen teknikoak zinea aldatzen ari diren neurrian, zinema gero eta atzerakoiago ari da bilakatzen. Hau da gaurko legea.

mendi ibilaldiak

abenduaren 15erako

Artibai (Markina): Aizarnazabal-Indamendi (475).

Iruñeako mendizale taldeak: XXI. mendigoizaleen egun handia. Tf.254900

Tabira (Durango): Oronozko mendien ingurualdia, urteko azkenekoa; zezenak eta babak denontzat iragartzen dituzte tabiratarrek.

Gasteiz: Pico de Alen - Ventoso - Alen. Tf.250354.

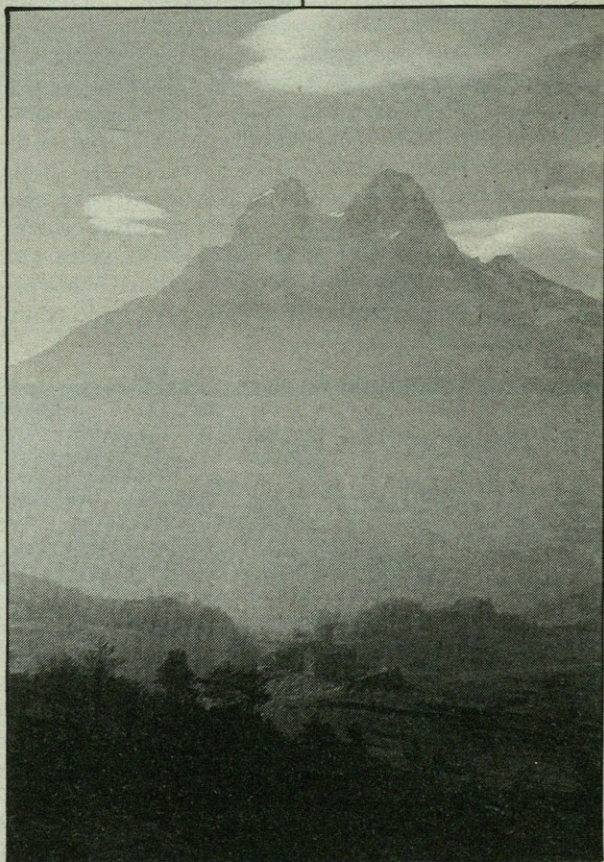
Mirugain (Otxandio): talde honek hilaren 13an filme bat eskainiko du, betiko lekuan.

Besaide (Arrasate): Okina-Palogan-Victoria portua.

Sestao alpino: Ganetara, Bilbotik (691 m.) Umeentzako ibilaldia izango da hau.

Meategi eskualdeko mendizale taldeak (Bizkaia): talde hauek elur-ateraldi bat egitea pentsatu dute, Espinosa-ra. Larrañetak antolatzen du.

Pagoeta (Zarautz): Urteko bilera egingo dute igande honetan talde honetakoe.



ABENDUA
7
ABENDUA
13

García Ramirez estraditatu kalean eta Aldana errefuxiatua Ecuadorra

KALEAN da jadanik 1984eko udazkenean Mitterranden gobernuak Gonzalezenari entregatutako hiru errefuxiatuetatik bigarrena, Jose Carlos García Ramirez. Audiencia Nacionalak utzi du kalean, kondenatzeko aski frogarik ez zelako. Pakito Lujanbiok, kondena jaso duen bakarrak, errekurso bat dauka aurkeztua, eta esperantzak irekitzen dira beretzako, bere kasua ere García Ramirezen oso antzekoa delako. Hala ere, Audiencia Nacionalaren funtzionamendua ezaguturik, edozer gertatu dakiokela jakina da.

Abokatu eta politikoen artean absoluzioaren ulerkera ezberdinak eztabaidan ari diren artean (batzuentzat epaiak justizia espainolaren zuhurtasuna jukatzen du, besteentzat Estatu Frantsesak estradizioak garantiarik gabe eta frogak batere pisatu gabe eman zituela argitzen du), beste errefuxiatu bat eraman dute Ipar Euskaditik, Ecuadorra seguruenik. Eta negu honetan 400 errefuxiatu kinka larrian aurkituko direlajakinerazten da.

Tolosako HBko zinegotziak epaiaren zain

BANDEREN GERRA deitu zen hartan, 1983ko uztailean, herriko etxeko balkoian ikurrina bakarrik jartzea erabaki zuen udalak. Guardia Civilak etorri eta kendu zuelarik, espainola kolokatu zuen balkoi erdian. Ondorengo egunetan, artxiboetan zegoen bandera espainol zaharra Madrilgo Barne Arazoetarako Ministraritzari bidaltzea erabaki zuen udalak, HBren aldeko botoekin eta beste gainerakoen abstentzioarekin. Banderari iseka egin zitzaiola eta auzitan sartu dituzte, eta fiskalaren eritzia onartuko balira, kontzejalei seinak hilabetetatik seinak urte arteko espetze zigorrak eroriko litzaizkieke. Ikusi behar politika auzian nola nahasten den, eta gainerako talde politikoei zer erantzuten duten.

Printzearen zin egitea, reintsertzioaren hurrengo urratsa

MADRILGO «El País» egunkariak biztu du berriro reintsertzio edo bergizarteratze prozesuaren inguruko polemika. Joan den igandean argitaratzen zuenez, ETA-Militarreko preso talde batek erakundeari eskatzen dio borroka armatuaren bidea utzi dezan, eta egunkariaren hitzetan Estatuko espetze ezberdinetan barreiatuak dauden preso mordoxka bat litzateke hola pentsatzen dutenak, nahiz eta orain artean ETArek mendekuaren beldurrez mintzatu ez diren.

Langraizko espetxean legoke, egunkari madrildarraren aburuz, talde horren bozeramailea, nahiz eta Ezker Abertzaleko giroetan berehala egin den arrapostu, Langraizen

halako talderik ez dela. Informazioaren erdia, bestalde, Juan Teodoro Aramendia kamioizalearekin egina dago. Berak aitortzen duenez, bera ez da sekula ETAKoa izan eta Diego Prado y Colón de Carvajal bahitu zutenak Madrilera ino eramateagatik dago sei urtetara kondenatua, jadanik bi urte barruan egin dituelarik. Informazio horretan esaten direnetatik asko lehen ere aipatuak izan dira, baina badira bi berrikuntza ondorengo hilabeteetan zeresanik emanen dutenak.

Batetik, Juan Mari Bandresek hartzen duela berriro protagonismoa; Aramendiak baztertu egin du Azkarraga «reintsertzioa baino gehiago publizitatea bilatzen duelako». Eta bestetik, preso batzuk omen daude Espainiako Printzeak datorren urtarilaren 30ean Konstituzioari zin egiten dionean eman daitezkeen barkamen neurrien zain.



«Inkontrolatuak» garai batean bezain harro, Segura Irratiarekin orain

SEGURA irratan lokutore den Luis Iturriagarengana jo dute oraingoan «inkontrolatuek», Francoren hiltzearen urteurrena Donostiako «Bilintx» lehertuz ospatu ondoren. Antza denez, Luis Iturriagaren delitua azaroaren 20an Santi Brouardi buruzko irratsaio bat egin izana litzateke. Tipo batzuk hartu, jipoitu eta bere etxean sarturik dena hankaz gora jarri zioten, zituen zenbait tresna apurtuz.

Poliziak (edo beren buruak identifikatu gabe hala direla diotenak) detenitu eta mendian interogatuak ugariak dira azken urteotan. Baina garai bateko «inkontrolatuen» azioak ez ziren orain bezain ugari ematen, Olereta aldean HBko gazte batzuei «GAL» hizkiak labanez gorputz eta besoetan markatu zitzaizkien arte. Orain hasten ari dela dirudien ofentsiba honetan, eskuak oso libre ikusten zaizkie. Adibidez, tortura delitu batzuk zirela eta guardia civil batzuei egindako epaiketan bere lekukotasuna eman behar zuen mediku forense bari autoa lehertzearaino iritsiz. Edizio hau isteko momentuan, Altzan detenitutako Mikel Zabalza berririk gabe jarraitzen zen, Guardia Civilak Endarlaza aldean ihes egin ziela esan zuenetik, eta susmo txarrak konfirmatuko balira, urratsa koalitatibo bat eman dela garbi legoke. Zabalza jaioterrian, ETB hartzeko herriak eresia zeukan antena agertu da txikituta.

Taldeak beren estrategiak argituz doaz

OTANen aurka euskaldunak nola mugitu?

Aurtengo negua OTANen inguruko eztabaidak ari du betetzen neurri batean. Mendebal Europa Estatu Batuekin itsasten dituen hitzarmen militarretik ateratzea agindu zuen gobernu sozialistak operazio politiko konplikatu bat antolatu du, lehendabizi ez irteteko, gero erreferenduma zalantzan jartzeko... Azken batez, OTANean jarraitzea denboraren poderioz sendotzeko. Eta Estatu mailan OTANen aurkako mugimenduak indarra erakusten badu, Hego Euskal Herrian hainbat berezitasun ere badu, gertuagotik ezagutu beharrazkoak.

Bilboko manifestaldian nabarmendu bide bereziak

1982ko urritik aski denbora izan zen hauteskundeetan OTANetik ateratzea proposatzen zuen PSOE nondik zebilen ikusteko, bere buruzagiek gero eta garbiago joera atlantista bat erakusten zutela alegia, eta Estatu osoan bezala Hego Euskal Herrian ere hasien dira planteiatzen bilera eta mobilizaketak.

Donostiako Zuzenbide fakultatean egindako bilkura bat aipatu ohi da horien abiapuntu bezala. Tuteratik Bilbo arteko jendea bildu zen, talde oso ezberdinak. Batzorde Antinuklear eta Ekologistak, Talde Antimilitaristak eta Donostiako Ekologisten Batzarra izan ziren bilkurarako deia egin zutenak.

Alderdi eta elkarte asko agertu zen bilera hartara, eta eztabaida askoren



«Otoño-83» bataiatu zen mobilizazioa arte, soldaduskaren kontrako kanpainak egin ohi ziren, neurrak eta «talla» eta zozkatzeko fetxen inguruetan gehienbat. Soldaduskaren aurka eta beti zintzilik jarraitu duen kontzientzi objektuaren alde. Nahiko era marjinal batean beraz.

1983ko udazkenak dakar aldaketa. Antinuklear Batzordeetako militante batek hala interpretatu digu aldaketa:

«Ikusi behar da 82-83 urte horietan Europa mailan sekulako mobilizazioak ematen direla, misil atomikoak jartzea erabakitzen denetik. Elizatik hasi (kristau komunitateak eta beste) eta ezker muturrerainoko talde gehienak biitzen dira helburu zehatz eta beraren atzetik: ez daitezela misil horiek ipini. Ez zen, beraz zuzenki OTANen aurkakoa, despliege zehatz baten kontrakoa baino».

buruan, OTANen aurkako mugimendua artikulatuko zuten zenbait ardatz erabaki zen: misilen aurka, OTANen aurka, Euskadiko errepresioaren aurka, Ejertzitoaren aurka. Batasun minimo batera iritsirik, ekintza pila bat egin zen.

Eta ekintza nagusi gisa, Bilborako egin zen deia, manifestaldi bat egiteko. Zenbait oihu zirela eta ez zirela, polizia egurra ematera sartu zen. Esan

daiteke manifestaldi hartan zehazten direla mugimendu barruko tirabirak. Batzuek poliziari barrikadak jartzen zizkioten bitartean, beste batzuek horiei probokatzailerik dietzen zieten. Orduan ikusitako banaketa funtsean gero ere ikusiko dugu.

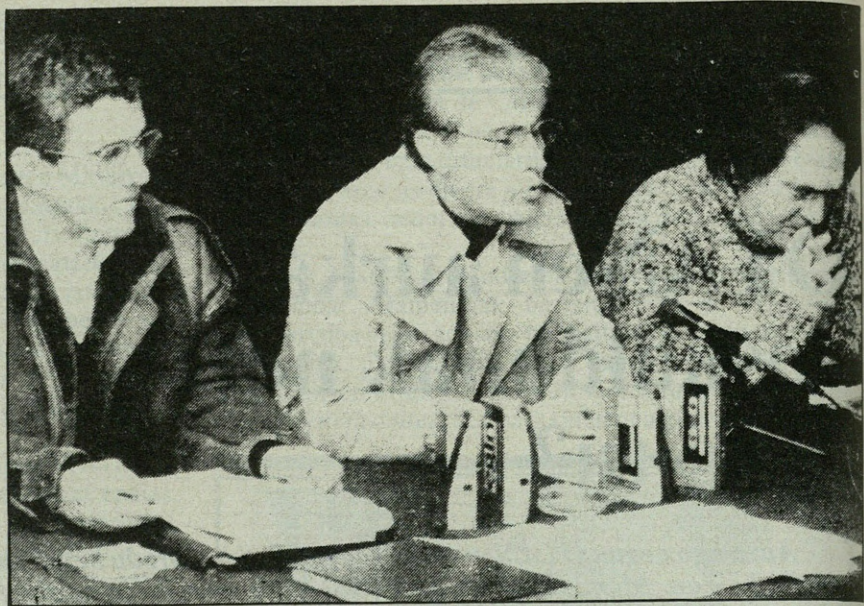
Eta «OTAN-en aurkako mubida sortu zen»

Ekintzen errosarioa luzatu da «Otoño-83» hartatik, eta «Primavera-84»an baina. Eta joan den udaberrian Ronald Reagan Madrilera heldu zen arte, OTANen kontrako mugimenduaren inguruan bildu da neurri handi batean Estatu Espainoleko ezkerre, azken urte hauetan itxura gabeko hondamendia ezagutu duena.

Giro horretan joan da indar hartuz Estatu mailan «Coordinadora Estatal de Organizaciones Pacifistas» edo CEOP delakoa. Hego Euskadin berriz, mobilizapenetan protagonismoa zuten taldeetatik desmarkatu ziren batzuk. «OTAN-en aurkako mubida» delakoa sortu baino lehen Bizkaian izandako bilera batean apartatu ziren, beren aparteko korrantea sortuz, zenbait: DEBA edo «Desarme eta Bake-raren alde», Euskadiko Ezkerraren inguruan sortua; «Asociación Pro Derechos Humanos del País Vasco», «Cristianos por el Socialismo» eta «Justicia y Paz».

Gainerantzeko taldeak «OTANen aurkako mubida» edo «Movida anti OTAN» izeneko antolatzeak bildu ziren Donostiako liburutegian, urri honen 5ean. Antinuklear Batzordeak deituta. Haruntza agertutako talde guztien artean hiru ardatzetan zentratutako plataforma bat planteatu zen: 1) Soldaduskaren aurka, OTANen aurka, armetan gastatzen direnak gizar-tearen beharretan gastatzearen alde; 2) Errepresioaren aurka; 3) Euskadiren subiranotasun nazionalaren alde.

Eztabaidarik ez zen faltatu. PCK, esate baterako, soilik OTANen aurka agertzea eskatzen zuen. «Foro por la Paz y el Desarme» delakoak aldiz subiranotasun eskaria kentzea eskatzearen aldekoa zen, populazioaren zati bat baztertuko litzatekeelako. Dena dela, akordio askotara iritsi zen: herrizka burutzeko ekintza pila bat erabaki zen eta azaroaren 10ean lau hiriburuetan egiteko manifestaldia batez ere.



OTANen aurka abertzaletasunetik eta antiinperialismotik saiatu nahi dute Manifestuaren bultzatzaileak.

Bilera hartan Herri Batasunak planteatu zuen bera manifestu abertzale eta antiinperialista bat plazaratzera zihoala.

Kontradekalogoaren inguruan lehendabiziko tirabirak

Batzorde tekniko bat eraiki zen Mobidaren barruan. Triptiko bat argitaratu zuen, koerentzia emateko mugimenduari. Triptikoarekin iritsiko ziren, ordea, talde barruko lehenengo tirabirak.

Izan ere, batzordeak argitaratutako dokumentua Estatu mailan CEOPek egindako «kontradekalogo» deituaren kopia zela, pittin bat egokitua, salatu zen zenbait taldeetatik, Gipuzkoako Batzorde Antinuklearretatik batez ere. OTANen afera zuzentze bidean jartzeko operazioaren hastapenetan Felipe Gonzalezek bota zuen «Decalogo» famatuari emandako erantzuna izan nahi duen «kontradekalogo» hori Estatuko indarrek ateratako burubidea dela eritzi zen, eta ez Euskal Herrietik egindako erreflexio baten ondorio.

Gipuzkoako jendeak uko egin zion papera herrialde hartan banatzeari, nahiz eta gainerantzekoetan banatu zen; Gipuzkoan beste manifestu bat banatu zen, ezberdina, Antinuklear Batzordeak idatzia.

Mobidak hartu zuen hala ere protagonismoa, eta Estatu Espainol osoan bezala Hego Euskal Herrian ere

OTANen kontrako ekintzaz bete egon zen azaroaren 10aren pizua bere barruko erakundeek eraman zuten. Manifestaldi ugarien artean, Bilbo-koak nabarmendu behar dira. Bilbon, izan ere, Mobidakoengandik berezita beren manifestaldia egin zuten EE, PCE, Foro por la Paz y el Desarme, etabarrek. Interesgarria da aipatzea hauek Nafarroan banatutako panfleto batean erabiltzen duten terminologia: «sacar a España de la OTAN», «afecta a la soberanía del Estado Español», etabar.

Manifestu abertzale eta antiinperialista

Azaroaren 10etik 23a bitartean, eta oraintsu aipatu ditugun arazoaren inguruan prezeski, helduko ziren aldaketak. Ordurako argitaratua zen «Euskal Herriko subiranotasunaren alde eta inperialismoaren aurka» izeneko Manifestua. Hemendik hasi eta udaberria arterainoko kalendario bat ere proposatzen dute, eta hori aurkeztuko dute azaroaren 23an Mobidakoei izango duten bilkuran, beren adostasuna eskatuz.

Manifestua, hala ere, azaroaren 16an izan zen aurkeztua prentsaurrean, Paulo Agirrebaltzategi, Joseba Goñi, Félix Placer, Goio Acero, Eusebio Osa, Elías Amezcaga, Jose Mari Esparza, Pako Arriaran eta Ortiz Osés-ek osatutako talde batek. Hila-bete hauetan, eta OTANi buruzko

erreferendum famatu eta agindua konfirmatzen edo betirako bazterten den bitartean, Manifestuak orain arte Mubidak erabili dituen puntuen aldean dakartzan aldaketek esamesik sortuko dute.

Ekintzen kalendario bat ere proposatu dute Manifestuaren animatzaileek. Horrela, abenduaren lehen hamabostaldia manifestua zabaltzen eta adhesioak biltzen emango da; 14ean mahaia ipiniko dira herri eta hirietako kaleetan, firmak biltzeko, eraskailu, txartel, manifestu eta abarrekin. Bigarren hamabostaldia preso eta errefuxiatuei laguntza bultzatzeko erabiliko da.

Urtarrilaren 25-26an, Bardeetako asteburua antolatuko da herrialdeka: Nafarroan, Bardeetaraino joanen dira, eta beste herrialdeetan kontsulatu aurrean manifestaldiak eta jaialdiak ere egingo dira. Otsailaren 22-23an, Bilboko FERIA de Muestras-en «OTANen aurkako herrien jaialdia» egin nahi da, nazio mailako manifestazio eta guzti. Eta martxoan OTANen eraso baten simulakro bat; erreferendumik balitz, bi egun lehenago.

Mubidak aurrera segitzen du gelditu gabe

Hiru dinamika ikusten dira, beraz, OTANen aurkako mugimenduan, eta datozen hilabeteetan ikusiko da indarrak nola banatzen diren, edo dinamika horien artean batasunik egiteko modurik lortzen den.

Batetik Euskadiko Ezkerrak eta PCEk bultzatzen duten taldea dago, joan den asteburuan Donostian barraualdia antolatu zutenak, eta talde hau ondoren aipatuko dugun eztabaidatik bazterrerara geratzen da, manifestaldiak direnean ere ahal badu aparte berea antolatzen duena. Beren papeletan, bestalde, «soberanía nacional» Estatu Espainolari aplikatzen zaio, «militarización del territorio y de la sociedad españoles» aipatuz. Eztabaida, ordea, «Mubida»ren eta «Manifestuaren» artean zentratuko da.

Mubidako en eritzia da HB Manifestuaren bidez protagonismo bila dabilela, ordurako martxan zegoen antolaketan sartzeko partez bere bidea potentziatu nahiago izan duelarik. Beren egutegiarekin jarraitzen dute: Bizkaiko Emakumeen Asanbladak

proposaturik, gastu militarren kontrako kanpaina dago prestatua abenduaren 8rako; Bardeetako tiro poligonoaren kontrako firma bilketarekin segiko da eta presoan alde Gestorek egingo duten kanpainari lagunduko zaio; soldaduskaren kontrako kanpaina ere abendu honetan egingo da.

CEOP osatzen duten indarrek koordinatzen dira Mubidakoak Estatu mailan, beren hitzetan «gure aldetik ikuspegi independente eta autonomo batekin, beste herriek OTANen aurka daramaten helburu berarekin, baina Euskadik duen errealitate diferentea kontutan harturik».

Euskal Herrian orain hasiko dira jarrerak argitzen

OTANen aurkako borrokaren beste ikuspegi bat du Manifestua bultzatu duen taldeak. Borroka hori zuzenean Euskal Herriak bere askapenaren bila daramanarekin lotu beharra azpimarratzen dute, eta ikuspegi abertzale zabala eta antiinperialista batean bildu nahi lukete jendea. Nola lotu hori Estatu mailan daramaten dinamikarekin?

Agian gogorrena, baina baita argiena ere, Iñaki Aldekoak idatzi du afera honetaz. Aldekoaren eritzian, euskaldunok ezin gara erreferenduma esijitzera konprometitu, eta hori arrazoin askorengatik: izango denik ez dakigulako, izatekotan nola formulatuko litzatekeen ere segurua ez delako, eta izandakoan nahiz eta Hego Euskadiko erresultatuak batzuek izan Estatu mailakoek jango litzuketelako.

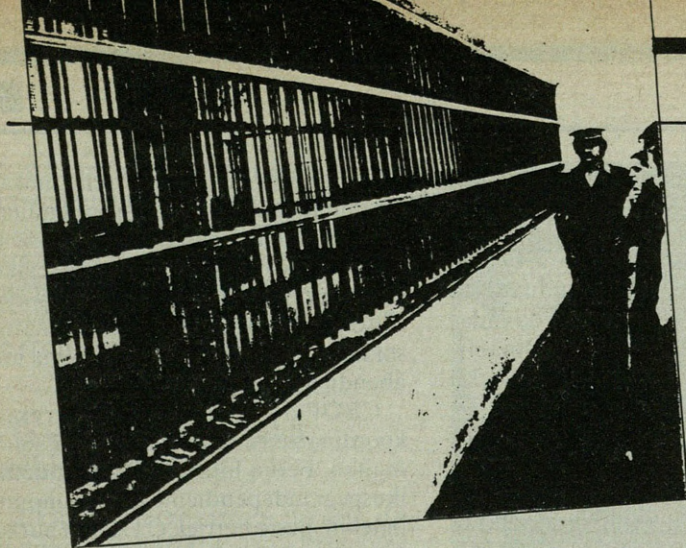
Baina agian zauria beste puntu batean ikutu du: PSOEn agindua bete dezala beregan sinetsi zutenek eskatu behar diote, baina ez PSOEn promesetan konfidantzarik izan ez duen Ezker Abertzaleak. Eta dinamika horretan sartzeko oso logikoa bada ezker espainolarentzako, Euskal Nazio Askapen Mugimenduak bere estrategia duela, eta ezin duela sakrifikatu ezker espainolak lortu ditzakeen balizko aurrerapenen mesedetan.

Ostiral honetarako, abenduak 6, zegoen iragarria «Manifestu abertzale eta antiinperialista»ren eta «OTANen aurkako Mubida»ren arteko bilkura bat. Kointzidentziak handiak badira, planteiatu diren arazo batzuk ere ez dira txantxetarakoak. Gai honek ARGIA izanen du segidarik.



Erreferendumaren gorabehera oraindik bere unerik gorienak ikusteko dago.

Iñaki ZUBIONDO



Carabanchel-dik, preso emakumezkoen oihua

Azken orduan, Carabanchelgo espetxetik bidalita iritsi zaigu eskutara honako gutun hau, non orain arte Yeserías-ko gartzelatan zeuden euskaldun preso emakumezkoek beren trasladoa eta egoera berri bezain latza kontatzen bait digute. Osorik argitaratzea nahiago izan dugu, gure aldetik ezer erantsi gabe.

Astlehenean, 25ean, talde txikitan izugarritzko zabalketa baten barruan Yeserías-tertiarioa ateratu zuten, barne delarik gu gidatzea eta bidearen inguruak eta kale guztiak hartu eta zaintzea. Ohiturazkoa denez, txoferrak, balaztatutako eta azeleratutako, ondo saiatu ziren denbora guztian gu lurrean ikusteko, eta zenbait aldiz entzun genuen tiroka josiko gintuztela eta horrelako zaparradak.

Espetxe berrira heltzerakoan eta horrelako unetan egiten duten kontrolaren aurretik, emakume bat azaldu zitzaigun maitasunez deseginda, eta esanez zuzendaria zela, lau hitz egin zituen, oso atsegin egiten zitzaiola gu ezagutzea eta ondo egongo ginela, hemen Yeseríasen baino askoz hobekiago zegoelako dena.

Banana baina anti-metal tresna pasatuz eta bakarrik hamar minutu egingo genuela zeldetan promesarekin eta gero zuzendariak, berak erakutsiko zigula kartzela esanez, banakako zeldetara sartzen gintuzten.

Baina eguerdiko hamabiak baziren zeldetan sartu gintuztenean, arratsaldeko seiak arte ez zizkiguten atek iriki eta berriz gaueko hamarretan banakako zeldetan sartu erazi gintuzten.

Zuzendariarekin hitz egiten egon ginen sukaldaria eta zeldak besterik ez genuela ikusi eta hau polita eta berria izan arren, konturatu ginen errepresioa maila guztietan nahi zigutela sartu, zeldak lo egiteko besterik ez dizkigutelako uzten, eta bertan gelditzea asmatzen badugu egun guztia

bakardadean aislatuak pasatu beharko dugu. Esan beharra daukagu, baita ere, hogeitabat laguntzat komedorea eta patioa daukagula!

Harritzekoa da beste hau ere, zeldak binaka hartuz eta bakoitzak bere atetzarra duela ikustea beste ate haundi bat dutela aurrean.

Azaroak 26, asteartea

Asteartean eta goizeko zortzietan lehenengo «errekuentoa» egiten digutenean egin nahi izan ziguten ohetik jaiki erazi eta ate aurrean «formatzea», beti binaka eta beste guztiak «txapatuta», gero berriz atek isteko azalpenik eman gabe, eta eman ziguten ordutegitik salto eginez. Guk honi aurpegia emanez gure borroka hasten dugu.

Goizeko hamarretan zeldetatik, eta binaka, ateratzen gaituzte hiru funtzionario artean inguratuz eta zuzenean komedoreraren eramanen gaituzte. Hemen berriz, atearen dute eta beste bi lagun bila joaten dira; horrela komedorean denak bildu arte. Une honetan eragintzak eta aurre emanak iraunkorrak dira. Bazkaria ere askoz beranduago eman ziguten (berriz ordutegia saltatuz) eta bazkaltzen geundela beste «errekuento» batera deitzen dute ondoren «txapatzeko» (zeldetara sartzeko) asmoarekin. Hau gehiegizkoa dela eta bazkaria bukatu arte ez ginela zeldetara joango esan genien.

Arratsaldeko laueta zeldetara igo ginen, zeldak aldatu behar genituela talde bakoitza bere taldekoekin elkarrekin egoteko eta... lortu genuen pasiloaren atea istea zeldak irikita egonik, bukatu genuenean seiak aldera deitzen hasi ginen patioko ordua zelako baina ez genuen erantzunik lortu gaueko bederatzi terdiak arte. Orduan zuzendaria, funtzionarioak eta «tip» bat hurbildu zitzaigun, hau Instituciones Penitenciarias-en inspektore zela esanez. Honek zeldetan sartu behar ginela esan zigun eta banana bana emango zizkigutela afariak. Hemen berriz ordutegia salto egiten dute (egunero gaueko hamarretan isten dituzte atek) eta gainera berrogeitazortzi ordutan ia pasilo horretatik ateratzeko geunden. Eskatu genion elkarrekin afitzea komedorean, gelditzen zailgun ordu erdian. Ezetz esan zuen eta txakurrada ekarriko zuela ez bagenuen berak esaten zuena egiten.

Eta horrela txakurrada berriz, zabalketa handiaz eta antidisturbios material guztiaz sartu egin zen, eta derrigorrez zeldetara joan ginen. Txakurrak bost minututan pasiloan zeuden eta geroago jakin izan dugu gartzelako hersegunean arratsaldeko hiru retatik sartzeko prest zeudela.

Azaroaren 27an, asteazkena

Asteazkenean ere goizean galeriatik ezin izan genuela irten eta hamarrek alde berriz Inspektorea agertu zitzaigun, gure erreibindikazioak eskatzera. Hemen oharpen txiki bat egin nahi genuke: orain arte zuzendaritzarekin ezin izan dugula ezer tratatu eta zuzenki Instituciones Penitenciarias-en pean gaudela, zeren Junta de Régimen-ek ere zuzenki ezin du erabakirik hartu.

Gure erreibindikazioak eman genizkietik «tregoa» deritzan pausa batetan gaude, ordutegiak konplizten eta erantzunaren zai. Gaur, heldu ginenetik bost egun pasatu ondoren, gartzelako zerbitzu beharrezkoenak ez dabilta batera ondo, sukaldaria, ikuzlekua (itxita dago), gutunak (zuzendariak irakurtzen ditu, badirudi horretarako besterik ez duela balio), telegramak (edozein funtzionarioak irakurtzen ditu) gehiegizko aginpidea, jarrera errepresiboak, behar den pertsonala ere ez dago, ez medikurik, ez asistente sozialik...

Gartzelaren zuzendaritzak nahi duena hau da: guk beren funtzionamenduan parte hartzea baina beren arauen pean. Hau onartezina da gure taldearen funtzionamenduaren kontra dagoelako. Eten larri eta estu honetan gaude momentuz eta errepresio ukigarri baten pean.

Carabanchelen, azaroaren 29an.

ETA (M) Carabancheleko preso politiko-emakumeak

Sendero-ren gorak eta beherak...

...Eta azpitik, Ayacucho-ko miseria

Colombia eta Chileko gertakizunek piskabat apalduta, bi horien bitartean, Perun, Sendero Luminoso eta Armadaren arteko borrokak aurrera darrai. Egunero hartzen dugu handikako berri bat edo beste: Senderok Lima inguruko elektra indarrezko subestazio bat atakatu zuela; Ayacuchon hildakoekin beteriko beste zulo bat aurkitu zutela; eskola uniformeak disfrazatutako neska batzuek polizi bat akabatu zutela, Limañ hau ere... Limakoak atentzioa deitzen du. Badirudi senderistak Ayacucho-Huancavelica-Apurimac departamentuetatik zerbait hedatzea lortu dutela. Nahiz eta, beste alde batera, beren sor-leku batzutan askoz makalago agertu. Fenomeno bata eta bestea ulertzen lagundu dezaketen zenbait datu ematera pasatzen gara.



Sendero hedatu da, aldiz bere sor-lekuetan ahuldua dirudi.

Beti ere, informazio iturri aski mugatuekin topatzen gara. Iturri ofizialak dira, gehienbatean, eguneroko berriei dagokienean, eta bertako nahiz

kanpoko komentariaren baten baldin-eta-balizko zirriborroak, iritziei dagokielarik.

Sendero ez bait da mintzatzen. Ez

bide dio prentsa bidezko propaganda-ri garrantzirik ematen, edo ez du horretan bat ere sinisten. Ez erreibindikapenik, ez balantzerik, ez eta beste deus ere. Bandera gorri bat uzten dute, gehienaz ere, ekintza bururatutakoan, eta kito.

1983ko *Punto y Hora* aldizkariaren ale batetan dokumentu bat argitara zuten. Han bai, beren printzipioen berri ematen zuten gerrilariak, halaber ordurarteko borroka armatuak beren ustez erakarri zituen lau aurrerapausurik positiboena: «Partiduen moralak, borroka armatuak lantzen duena; indar armatu baten sortzea; ekintzen geroz eta altuagoko maila; eta mogimenduen hedatzea, piskana-piskana mendialdetik hiriak inguratze bidean».

Ustez dokumentu hura idatzi zuteneko denbora izan zen gerrilak indar gehiena bereganatu zuena. Geroztik —ordurarte, beti gorakoan ibiliak— gora-behera gehiago izan bait zuten. Hori azaldu baino lehen, ordea, gerrilaren oinarriaz eta organizazioaz pare bat gauza esango dugu.

Nekazari eta indio izateari uzten ari direnak

Joan den urteko urriaz *Quehacer* aldizkari peruarrak erreproduzitu zuen artikulua batetan, Henri Favre jurnalista frantsesak hainbat intereseko iritzi ematen zigun. Eta besteak beste honako hauxe, nahiko deigarria gure ustez: «Mendi komunitate bat, zenbat eta nekazariago eta indiago izan, eta zenbat eta geografikoki altuago kokatuta egon, orduan eta errezeptibitate gutxiago dauka Senderori buruz». Eta

alderantziz: mendi komunitate bat, zenbat eta nekazaritza gutxiago aritu, eta indiotasuna gutxiago gorde, eta bajuagoko herrietan bizi, orduan eta sentsibleago izango da gerrilari buruz.

Sendero arraia uretan bezala moztuz den lurraldea, Andetako 2.500 eta 3.600 metro arteko bailarak dira. Migrazio handiko lurrak. Laborantzatik hein batetan bakarrik bizi dira. Lan fijoarik gabe bizi da gehiengo. Erdi-nekazari, erdi-meatari, erdi-konstruktore langilea... (Perun, lan egin dezakeen populazioaren erdia baino gehiago lanik gabe edo azpienplegatutik aurkitzen da).

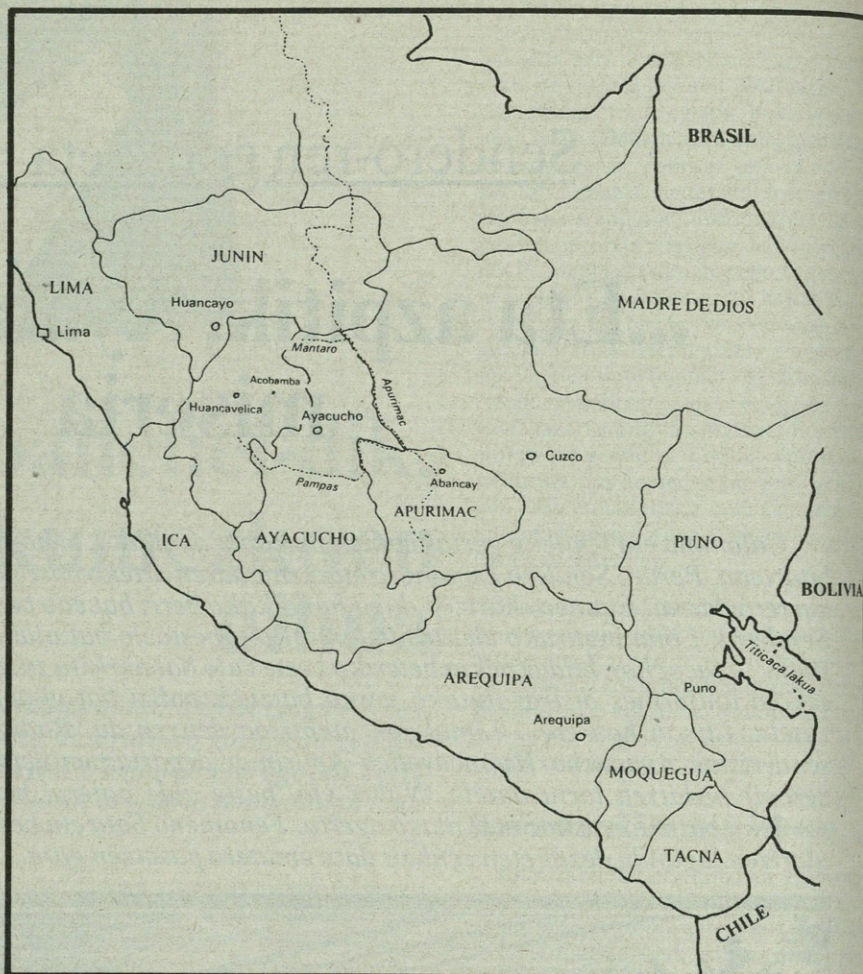
Sendero, giro horretan, gustora dabil, edo behinik-behin ibili egin da. Aipatu *Quehacer* horretan, aitortu egiten da: «Olio mantxa bat lez zabaltzen dira. Hegoaldeko eta erdiko mendia utzi eta hirietara iristen dira. Andetatik etortutako inmigrantez betetzen diren auzoetan erakundea seguru dabil. Bost lagunek taldeak dituzte basean, bakarrik arduradunen bidez elkarren berri dutenak. Talde bateko buruzagiak beste hiru buruzagi bakarrik ezagutzen ditu; eta horietako batek bakarrik ditu gorako mailakoekin hartu-emanak; beraz inork ezin du zortzi militante baino gehiago ezagutu».

Bigarren urratsean porrot?

Senderok pentsatutako estrategiaren lehenbiziko fasea (1980ko maiatzatik 1982ko udazken arte) biolentzia gutxiarekin bete zuten. Herri askotan, guardia zibilak kanporatzen zituztelarik, jendeak parre eta txalo egiten zuen. Erdi-liberatutako eskualdeetan, beren agindua onartzen ez zituztenak garbitu egiten zituzten, eta halamoduzko oreka eta herriarengandiko laguntza lortu zuten.

Bigarren fasean sartzerakoan agertu ziren lehenbiziko garrantzizko arraildurak: liberatutako eskualdeak antolatu nahi izan zituztelarik. Alde batetik, gobernuaren, edo, hobeto esateko, armadaren kontraofentsibagatik. Armadak, hitz batez esateko, Sendero baino askoz ere beldurgarrikoa zela erakutsi zuen. (Errepresio sistematikoaren taktika horrek politikoko askoren protestak altxatuerazi ditu, baina gaurregun militarrek horretan segitzen dute, «terrorismo»arekin bukatzeko metodorik onena bera dela komentatutik).

Baina, batez ere, Sendero kolpatu zuena, nekazarietako bere politika



Momentu hauetan Senderoren ekintzarik, ez espektakularrak, baina bai gehienak, bi eskualde hauetan gertatzen dira: iparraldeko, Acobamba-tik gorako mendietatik (Huancavelica-n), Apurímac eta Mantaro ibaiak elkartzen diren gunerarte. Hegoaldeko, Vilcashuaman probintzian, Pampas ibaiak sortzen duen W handian.

izan zen. 1982ko urrian, bere menpeko lurretan saltzeari begira egiten zen nekazaritza debekaturik gelditzen zela jakinarazi zuen. Komunitateek behar zutena baizik ez zuten produzituko. Autoabastezimendua, noski. Geroxeago hasiko ziren errebelatzen goreneko komunitateak. Izan ere beheko herriekin garai batetan zituzten harreman ekonomiko desberdinak berriztatu beharko zituzten. Tenore hartan senderistek Lirio-ko feria itxi zuten. 1983ko erdialdean, 4.000 metrotik gorako komunitateek, Huaychao eta Uchuraccay-n bilera bana eginik, Senderori gerra deklaratu zioten.

Ordutik aurrera, zenbait eskualdetan bereziki (hauen artean Huanta eta La Mar aipatzen dira), «defentsa komiteak» sortu ziren. Senderoren aurka aritzen dira. Aurtengo ekainean, adibidez, Tapuna-ra heldu ziren gerrilariak, eta komitearekin sortu zen enfrontamendutik, lau «defendatzaile» hilik gertatu zen, eta hamasei zauritu-

rik, halarik ere atakatzailerik ihes egin behar izan zituztelarik.

«Defentsa komite» hauekin armadak deskantsu hartzen du; militarrek, soil-soilik, alditik aldira, herri horietatik pasatzen dira, eta komitekoek xehetasun guztiz errejistro-liburu batetan apuntatutako gertakizunak jaso egiten dituzte.

Honek problema handi bat dakar, zeren komunitate horiek armatuta daudelarik, ustezko senderisten kontra bakarrik ez, baizik eta igual lur-arazo batzuk izandako aldameneko komunitatearen kontra aritzen dira. Konponbide zaileko istilu horretan baina, ez daukagu sartzetik gure gaurko honetan. Bakarrik esan, oso egoera nahasia bizi duela bertako jendeak, eta gehien-gehienetan bi suteran artean harrapatutik sentitzen dira, zeren —askok eta askok— Senderori obeditu nahi ez dioten arren, ez dira horregatik armadaren errepresio baskatik salbatzen.

Okupazio armada bat

Hilabete honetako *Quehacer*-en alean (37.zk.) beste iritzi bat ematen zaigu, guztiz interesgarria: «*Gaur Perun aplikatzen den kontrainsurjentzia politika, nazio askatasun borrokan aurka inperialismoak sortu zuen; esan nahi bait da, okupazio-armada batetan oinarritzen da*». Jendeak, puska hori atera dugun artikulua idazle den Nelson Manrique-ren ustez, horrela sentitzen du behintzat.

Ikus ditzagun Manrique esaten duena esatera bultzatzen dezan elementu batzuk. Laupabost datu, hasteko: Ayacucho-n, lurretatik %4,8 bakarrik erabili daiteke nekazaritzan; %24,3 abeltzaintzarako; %2,3, basogintzarako; gainerako %68,3, alperreko lurak dira. 1980an —Sendero hasitako denboran— departamentu guztian 30 mediku zegoen, eta 16 dentista (543.000 lagun ziren, 45 urtez bizitzeko esperantzarekin). Familietatik %6,5ek bakarrik zeukaten ura etxean; elektra indarra berriz, familietatik %5,7k...

Kontutan hartzeko moduko beste faktore bat: Ayacucho-ra sartzen diren militarretarik asko ez dira kexue-radun, kostaldetik eta barnealdeko oihanatik heldu dira; hori ofizialgoan eta polizian nabarmenago da. Beraz populazioak ez ditu bere sentitzen, eta berak ere ez dira mendian eroso sentitzen. Alde horretatik enfrentamenduak egoten dira. Militarrek indioak «faltsu, zuri» izat jotzen dituzte, eta beste alde batera benetako arrazoiak baztertu nahiean, «kanpoko indarrek sortutako gerrila» dela esaten dute.

Eta armada arrotz batek berarekin ekarri ohi duena: ustelkeria, prostituzioa, betidaniko ekonomi ohiturak apurtu beharra... *Rufitak* agertu dira, sos batzuren ordainez edo arropaño batzuren truke prostituitzen diren neskatilak. (Lehengotik ateko ARGIA, A.B.-ren artikuluan, Asiako hegoekialdean soldadu amerikarrek sorterazi zuten prostituzioarekin ongi konpara daiteke, Ayacucho-ko hau).

Bukatzeko, galdera bat egin, Frantziako hamaboskari batek pasa den urteko apirilean jada egiten zuena eta nire ustez peruar gehienek kezka ongi planteiatu dezakeena: «*Peru Sendero Luminoso eta tripa hutseko demokraziaren artean aukeratu beharrean aurkitzen ote da?*»

Pablo S.

BNGko jendeak:

«Enfrentamentuak segituko du»

Hauteskunde autonomikoak eta gero Bloque Nacional-eko jendearekin izan gara, balantze txiki bat egin digute eta geroari buruzko perspektibez amin bat mintzatu gara. Manolo Vazquez —Bloque-koa eta UPG-koa bera— izan dugu solaskide, telefono bidez.

ARGIA.— Orduan, zer balorapena egingen duzue?

Manolo Vazquez.— Guk kolpe bat jaso dugu hauteskunde hauetan, frakaso bat izan da guretzat, eta hori bi arrazoiengatik: bata, gobernu zentralak talde pseudonazionalista bat bultzatu duela, eta noski Esquerra Galega-z ari naiz, eta biga, azkeneko denboretan ez dugula hemengo instituzioetan parterik izan, zeinetaz besteak baliatu diren...

A.— Instituzioetan ez egoteagatik? Beharbada asunto hori birplanteiatuko duzue orduan?

M.V.— Bai, beharbada. Baina hori UPG-ko kongresuan eta BNG-ko asanblada orokorrean eztabaidatuko da...

A.— Noizko?

M.V.— Hilabete baino lehen seguru, hamabost egun barru menturaz.

A.— Horko gobernu autonomoan, aldatzeko egongo dela uste duzue?

M.V.— Ez. Alianza-k segituko du bertoko agintean. PSOERI gainera ez zaio interesatzen, gure ustez, Coalicion Galega eta Esquerra Galega-rekin paktu bat eginik, bi indar horiek Alianza Popular-ekin enfrentatu daitezten. Coalicion-ek esan du jadanik, Alianza-rekin paktu bat egingo lukeela, presidentzia bereganatuz gero.

A.— Hango politikan, Esquerra Galega-k, zer pintatzen du?

M.V.— Nazionalismoari kontra egin dezaion erabiltzen duten indar bat da hori, autodeterminazioaren erreibindikapena laga eta «autonomia sakontze»aren bidea hautatu duena. Propaganda zentralistak aupatu egin du, hori dela eta aurrea hartu digu... Baina praktikan ez dira deus ere, 2.000 lagun biltzeko gauza ere ez dira eta. Horretan gu gara nagusi, kalean.

A.— Kalean bai baina... Zeozer aldatu beharko duzue, estrategian ez bada tak-tikan edo...?

M.V.— Bai. Blokea instituzioetara joan liteke. «Zertarako boto emango diegu, gero ez badute erabiltzen?», esaten du



askok. Hori... Orain, bestela, geure planteamenduetan beti bezala jarraituko dugu, ez konstituzioari, ez estatuto horren bideari, Madridek pare-parean duen indar bakarra gara, eta ezpairik gabeko borroka egingo dugu.

A.— Geografikoki, nola banatzen da zuen aldeko jendea?

M.V.— Leku batetan, zenbat eta estatutaren azpiegitura eta propaganda hobeto iritsi, orduan eta gehiago jeitsi gara gu; hirietan batez ere. Orense eta Lugo-ko mendialdeetan mantendu gara. Pontevedran, jeneralean, jeitsi, nahiz eta Canges-en, adibidez, berrehun bat bototan igo. Coruña-ko udaletxe batzutan nagusi gara: Corcubion-en, Malpica-n...

A.— Gure irakurleak ideia bat egin dezan: zer zarete, Bloque-koak?

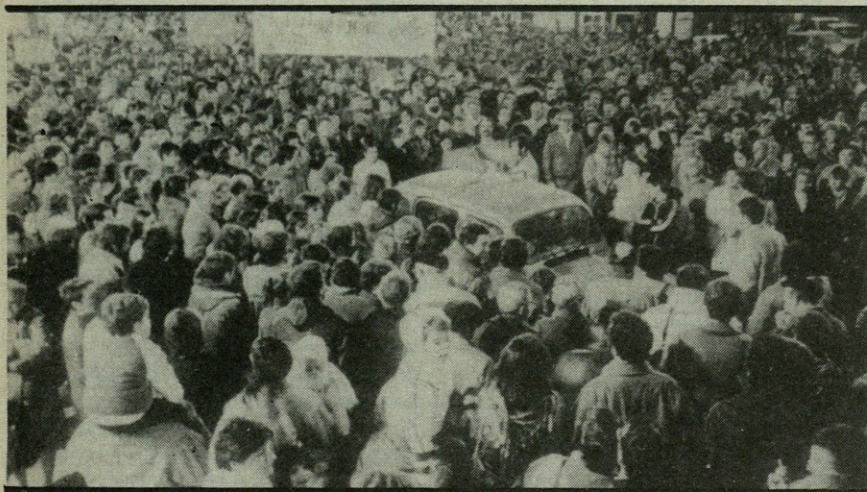
M.V.— Fronte abertzale bat gara, indarren biltzailea. Bertan UPG dago, partidu bakarra (marxista-leninista, 1964ean sortua), gero 'colectivo socialista' bat dago, eta independenteak, hauen artekoa Beira deputatu atera dena...

Tuteran eta Iruñean erresistentzi zibilaren bidetik

Nafarroan hiri zergen aurka

Ez dugu ordainduko! Tuteran lehenbizi, Iruñean gero, milaka pertsonak honela erantzuten zuen hiri zergen erabat zentzu gabeko igoerari. Sinadura biltzeak, batzarreak, manifestapenak eta ohizko protesta ekintzak ugariak izan dira. Badirudi giro hau zenbait burukomin sortzen ari dela bai Tuterako, bai Iruñeako PSOEngan, igoera hauen asmatzaile trebeak. Izan ere, ez da txantxetakoa agertu jendearen haserrea, eta eraginkorra gainera: miloi asko dira ordaindu gabe geratu direnak.

Auziak bizi bizian jarraitzen du, eta ez zen harritzekoa izanen beste zenbait herri eta udaletxetara zabaltzea, zeren igoerak Nafarroa osoan zehar aplikatuko bait dira. Gaiak emango du, beraz, zer kontatu oraindik.



Tuterako Lourdes auzoan, «Casas Baratas» goitizenez, auzolanean konpondu behar izan zuten argindarra eta asfaltoaren falta. Orain berri, Udalak bete ez dituen zerbitzuak kobratu nahi dizkie auzotarrei.

Tuteran piztu zen sua oraingo honetan. Udazkenaren lehenbiziko hain boladekin batera hasi ziren irixten hiri zergaren reziboak, ihazkoak baino lau, bost, sei bider gehiago ordaindu beharrekoak. Hau da, ehuneko 400, 500 edo 600eko igoerak, kasu batzuetan ehuneko 2.000ra irixten zirelarik. Noski, berehala hasi zen kanpaina. Griseras, Lourdes eta Alde zaharreko Auzo Elkarateak zenbait horri eta paper banatu zuten, eta sinadura biltzeari ekin zioten. AITko zinegotzia den Milagros Rubiok, berriz, udaletxean salatzen zuen PSOEn jokaera bereziki, bainan baita ere UPN eta

APrena, zeren hauek ere onartu bait zituzten bere momentuan zerga horren oinarritzko balorazioak.

Geroztik, mobida. Udal plenoak (Irailaren 6koa eta Urriaren lehenekoa) jendez gainezka, bigarrena —500 persona ingurukoa— Alkateak suspenditu eta udaletxearen aurrean konzentrazio batean, «ez dugu ordainduko» ohiukatuz, bilakatu zena. Hiru astelehenetan itzaliaildiak, auzoetan batzarreak, hauetan ere jendetza izugarria biltzen zelarik. Irailaren 21ean manifestapena, 1.500 pertsonen osatua, Tuteran ezagutu den handienetakoa. Eta bukaeran, 3.033

sinadura entregatu zituzten udaletxean, AITek aurkezturiko mozio baten sostenguan. Urriaren 19an, beste manifestapena, 500 lagundik gora kaleratzen zelarik.

Udaletxearen aldetik, ordaintzeko epea. Irailaren 15ean bukatzen zena hasiera batetan, gero Urriaren 15era luzatu zuen, eta oraindik berriz Azaroaren 30era. Izan ere, ez zuen beste irtenbiderik. Zerga horrekin 150 miloi bildu nahi bazituen —gehi 30 miloi estolderia tasarekin—, Urriaren 15ean hamazazpi miloi besterik ez zuela kobratu aitortu beharrean aurkitzen zen. Eta Azaroaren 15ean, bildutakoa 40 miloi da, zergapean daudenen ehuneko 22a osatzen duenlarik.

Iruñean, berriz, Azaroaren 16an hiru mila manifestariet betetzen zuten Udaletxeko enparantza, Auzo Elkaratek konbokaturik eta HB, EMK, LKI eta zenbait herri erakundeen laguntzarekin. Hemen ere «ez dugu ordainduko» ohiua, eta aurretik Auzo elkarteen kanpaina, auzoetan aspaldi ez bezalako batzarreak egiten zirelarik.

Balorapen katastralak

Zergatik guzti hau? Ba, aspalditik datorren kontua da. Diputazio Foralaren eskutik TRACASA enpresa herriz herri ibilia da azken bi edo hiru urte hauetan, neurtuz, galdetuz, jabetasun eskriturak miatuz, katastroarako etxebizitzaren eta lokalen balorapenak gaurkotzen. Esan beharrik ez dago balorazio hoiek kasu gehienetan gorkada nabaria suposatzen zutela, eta hiri zerga estimu hoietan oinarritzen denez, Udaletxe batek bereak egiten dituenean, ondorioa jendeak diru askoz gehiago ordaindu beharra dela.

Neurri honek, gero, beste bat darma alboan: babes ofizialpean eraikitako etxebizitzak zergaren ehuneko 90koa duten bonifikazioa, ehuneko 50era murriztea. Bai Tuteran, bai Iruñean hauxe izan da gertatu dena.

Milagros Rubioren hitzetan, «neurri hoien ondorioak itxura gabeko gorakadak izan dira, galtzaile batez ere auzo langileetan bizi den jendea delarik. Alde Zaharrean, adibidez, aurten ihaz baino 20 bider gehiago eskatzen da, kasu askotan. Uholdeak jasaten dituzten zenbait zona badaude, eta

egoera hori konpondu beharrean, zergaren zama astuna sentiarazten zaie. Berezia benetan Lourdes auzoan, goitizenez «Las Casas baratas», gertatzen dena. Auzo hau urte askoz egon zen argindarrrik eta asfaltorik gabe, eta azkenean auzolanean ordaindu behar izan zituzten. Ba hemengo jendea ere tokatu zaio gorakada. Beraz, ez da bategarritzekoa protestak izan duen

PSOEren kontraerasoa

«Aporta tu parte» lemapean, Iruñeko Udaletxea, bere «Boletín de Información Municipal» delakoan saiatzen da biztanlegoari esplikatzeko nola igoerak ez diren hainbestekoak eta ez baziren aplikatuko, Udaletxeak 500 miloi gutxiago jasoko zituela, eta



«Aporta tu parte» lemapean bizkortu nahi izan du Iruñeko udalak zergen ordainketa. Bestelako parte hartzea erabaki dute herritarrek, azaroaren 16ko manifestaldiak argitzen duenez.

zabaltasuna eta arrakasta».

Jokamolde parekoa Auzo Elkarateek salatzen dutena Iruñean: «San Jorge auzoan, pisu batek ihaz 1.128 pezeta ordaintzen bazuen, aurten 6.972 eskatzen zaio. Txantrean ihaz 1.510 pezetatik aurtengo 9.412 pezetara doa igoera. Beste auzoetan antzeko gauza gertatzen da, eta Iturrama irtetzen da «txapeldun», ihaz 2.032 pezetako zerga zuen pisuak, aurten 12.558 pezeta ordaindu beharko zituelako».

beraz, ez zuela behar bezalako zerbitzurik eskeintzerik izango. Tuteran berri bestea hainbeste, horretarako Udaletxeak sei urtetan argitaratu duen «Boletín Informativo» bakarra erabili. Batzuk eta besteak, gainera, azken batean Nafarroako Gobernu eta Parlamentuari leporatu nahiean auzia, legea instituzio hoietatik atera dela argudiatuz.

Auzo Elkartekoek bereala gelditzen dute kontraeraso hori. Diote: «Dirua,

egon badago. Gertatzen dena da ez zaiela kobratzen gehien daukatenei, eta gastuetan herriak ezer gutxi ateratzen duela. Adibidez: Udaletxeak Iruñeko harresiak erosten dizkio Ejerziotari, 300 miloiren truke (eramango ote zituzten edo beldurturik, nonbait). Udaletxean agintzen duen PSOEek berak, Parlamentuan onartzen du 400.000 pezetako hileroko soldata parlamentari bakoitzarentzat, bere lanean irabazten dutenaz aparte. Igoerak ehuneko 72 suposatzen du. Eta ez dugu ahaztu behar gainera Gobernu Zentralak egunero 3.000 miloi botatzen dituela gastu militarren amildegitik».

Nafarroan badago azken urteotan zehar landutako zergen aurkako joera herritarra. Hemen ez da jendea nolana nahi moldatzen Estatuaren eta beste instituzioen aldetik egiten zaizkion poltsiko araketa horiei. Pertsona Fisikoen Errenta gaineko Zergak (IRPF delakoak) eta Hiri Zergak piztu dituzte erresistentzi zibilarren kutsu nabaria duten zenbait kanpaina, 1979 urtea ezkerotik. Eta borroka horretan zerbait ikasi du biztanlegoak. Berezi. Haziendari gerria neurtzen asmatu da, praktikan egiaztatuz bera ez dela, bre ordenagailu ta guzti, hain ahalguztiduna. Bidea, protestan asko eta batuak izatea da, eta baldintza hauek beti bete izan dira. Hain zuzen, milaka izan ziren PFEZren aurkako borrokan zerga-aitorpena egin ez zutenak; milaka dira, baita ere, orain hiri zergaren errezihoak ordaintzea errefusatzeko dutenak.

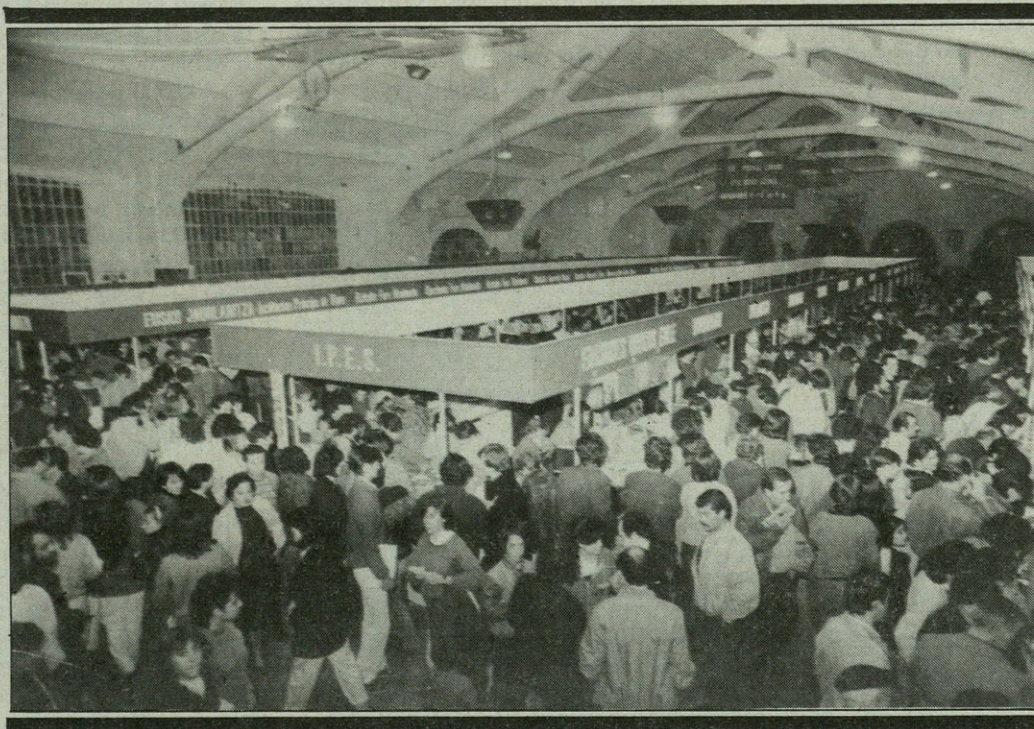
Epeak amaitzen

Masibotasun horrek eman dio zergen aurkako erresistentziari benetako efikazia, zeren bi aldiz pentsatu beharreko auzia agertzen bait zaie agintari hainbeste pertsonen gain neurri errepresiboak ezartzea.

Baina arre edo so, zerbait esan beharrean dira oraingo honetan. Epeak borondate onez ordaintzeko or daude: Azaroaren 30 Tuteran, eta Abenduaren 16 Iruñean. Udaletxeen eskuetan fetxa mugitzea. Zer gertatuko? Ikusiko da. Badaezpadare, Iruñean Auzo Elkaratekoak Abenduaren 17rako ari dira dagoeneko antolatzen itzalketa eta «estruendoa».

J.M. GOGORZA

Aurten XX. edizioa ospatzen da



Durangoko Azoka: Urteroko enkontru kulturala

Durangoko Azokaz dena esanda dago. Bere historia, zergatia eta bere arrakasta. Aldeko eta kontrako kritikak jasan ditu.

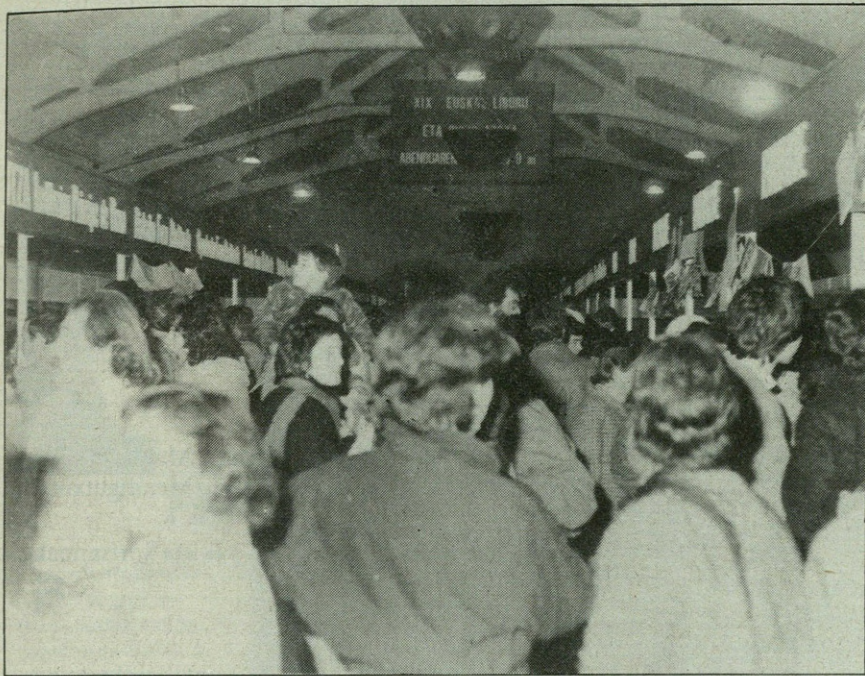
Beharrezkoa dela eta, aldi berean, komertzialegia dela.

Interesgarria bai, baina itxura faltsua ematen duela. Nolanahi ere, urtero milaka pertsona erakartzen du, eta Gerediaga Elkartearen esfortzuari esker, gero eta indartsuago da.

Has gaitezen hasieratik. Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azoka bere XX. ediziora heldu da aurten, eta hori ez da garrantzi gutxiko zera, nahiko

fenomeno adierazgarria baizik. Bere arrakastaren ondorioak ere begi bistan daude: alde batetik antzeko beste azokak antola daitezen eragin izan du.

Bestaldetik, argitaletxe, diskoetxe, al-dizkari, egile, instituzio zein argitarapen zerbitzu guztiek Azoka noiz izango, eta orduan kalean prest textuak



edukitzeko ardura badute hartuta; Azokak eskaintzen duen erakusleihan efektuaz jakitun daude, bai saltzaileak bai eta erosleak ere.

Liburu gehienak, abenduan

Ez da kasualitatea; Joan Mari Torrealdaik bere urteroko balantzean baieztatu duen legez, urteko produzio gehiena (oso portzentaia altuz, 65a baino gehiagokoa) urtearen azken hi-

labeteetan ateratzen da, abenduan bertan zehatzagoak izateko.

Bestalde, abenduan ere Jaurilaritzaren subentzioak justifikatzeko epea amaitzen ohi da, eta momentuan da hartutako diruaren truke ateratako produzioa erakusteko unea. Zenbait argitaletzek gorriak ikusten dituzten agindutako liburu berri kopurua ateratzeko, baina azkenean, diruak eta testuak elkartuta, estutasunak liburu

bihurtu egiten dira, eta Durangon azaldu.

Zenbakiak zenbaki

Aurtengo edizioan zenbait berrikuntza egon badaude. Hasteko, bi kokalekutan banatuko da azoka; bata ohizko merkatu plazan, eta bestea Andra Mariko arkupean. Azken honetan diskoetxeak egongo dira, megafonia eta bideo pantaila erraldoiaz lagundurik.

Denetara 110 stand jarriko dira, 86 liburuentzat eta beste 24ak diskoentzat.

Aurtengorako presupostua 5.500.000 pezetakoa da, baina Gerediagakoek badakite zulorik lagako ez dutena, stand-en alokairuaz betetzen ez dena, Bizkako Diputazioak, Durango Merinaldeko Amankomunazgoa eta Jaurilaritzaren laguntza osatu egiten delako.

Ondoren, argitaletxe eta diskoetxe batzuk atera behar dituzten nobedadeen zerrenda eskaintzen dizuegu, baina beste hamabost argitaletxetik gora aurkezpena egiteko denboraldia eskatu dute. Beraz, zerrenda hau interesgarria suerta daitekeen arren, osotasun baten zatia da.

Laura MINTEGI

Azokarako nobedadeak:

ELKAR (diskoak)

- Azala Taldea
- Peña Florida Kontea. Diputazioa.
- Guk Taldea
- Mikel Laboa
- Ruper Ordorika

ELKAR (liburuak)

- «Behin bitan» Imanol Zurutuza
- «Esku leuna» Gotzon Garate
- «Hamahiru ate» Joseba Sarrionandia (polizia elaberria)

- «Dorian Gray-ren erretratua». Oscar Wilde. Itzultz. Bittor Hidalgo.
- «Patxi Busa». J.A. Ormazabal.
- «Pottokoren izeba Juanita». Pello Añorga.
- «Eskale txikiak». Janie Rodari.
- «Azkorri». Luis Pedro Santiago Peña.
- «Hibai»
- «Teo»
- Txalupa Saila

EREIN

- «Pic-nic zuen arbasoekin» Joxemari Iturralde (ipuinak).

- «Del Rincon-en motorra» Mario Onaindia (nobela).
- «Lauaxetaren olerkien bilduma» Jon Kortazarrek prestatua.
- «Patxi Trumojik letrak ikasi nahi ditu», Joanes Urkijo.
- «Martinellok ez du kukurik entzuten». Pako Aristi.
- «Asto bonbero». Pello Mari Añorga.
- «Hamaseigarrenean aidanez» komikia. Marrazkiak, A.Olariaga.
- «Doktore Salvatore apain bezain dotore». Sestelo, komikia.
- «Tom Tawandi», Gregorio Muro, gidoia eta marrazkiak.
- «Hiru sudur luzeak. Spray-ren misterioa». Muro eta Sestelo.
- «Printze txikia», Saint-Exupery. Txontxongilo taldea. Jesus Lukas.

SUSA

- «Hirustea», Aitxus Iñarra (poesia)
- «Bileterik gabe», Jon Mikel Arano (poesia).
- «Gastibeltzaren karabinak», Marc Legasse, itzultza. Bernardo Atxaga (antzerkia).
- «Beteluko Balnearioko Mirakulua», Mikel Antza, Iñaki Uria eta «Branka» taldea (antzerkia).

UEU

- «Estatistikaren hastapenak. Ariketak». Karmele Fdez. Agirre.
- «Materialismoaz eta zientziaz», Alfontso Mtz. Lizardui.
- «Aditza bizkaieraz», III-IV, Iñaki Gaminde.
- «Konputagailuaren oinarriko egitura», Iñaki Alegria.

- «Kantitateen eta unitateen fisiko-kimikoetarako eta terminologiaren esku-liburua». Jazinto Iturbe (itzulpena).
- «Bio-estatistika», Arantza Urkarregi.
- «Ardi-izenak», Martzel Aizpurua.
- «Arbaiun», Martzel Aizpurua.
- «Lofoforatuak», Kepa Altonaga, Miren Fuldain.
- «Hezkuntzaren teoria», Adolfo Rodriguez Bornaetxea.
- «Fisika orokorra II», Joserra Etxebarria, Martxel Ensunza (urtarrilean).
- «Kimika orokorra, Ariketak». Itziar Urretxa.

GORDAILU

- «Kontrabandoa eta Euskal Herria», Malorès Etxebarria, Iñaki Gonzalez de Garai, Begoña Mendigutxin eta Alizia Aturtze.
- «Euskal bālentzaleak: arrantzaleak eta kortsarioak», egile berberak.

HABE

- «Irakasleen prestakuntza hizkuntza-irakaskuntza berrian», Gilbert Dalgalia, Simone Lietaud eta Francois Weiss.
- «Zutabe». Gai monografikoa: «Mikrohizkuntza».

IZ

- «Hegaldia», Gorka Knorr. Diskoa eta kasseta.
- «Tortolika» Txirri Mirri Txilibiton, Diskoa eta kasseta.
- «Estifania», Ondarroako Sorlekua abesbatza, Diskoa eta kasseta.
- Arabako Diputazioko Txistularien Banda. Diskoa.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

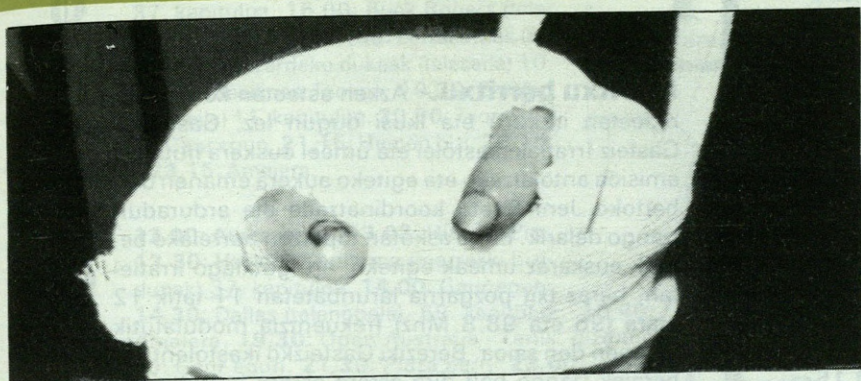
HELBIDEA Telefonoa

Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala Zenbakia

SINADURA



Hatz herritarra eta atzerritarra

BEHIN batetan, duela pare bat hilabete gutxigorabehera, trasplante bat egin zuten argazkian, ikusi ez baina antzeman daiteken eskuan. Behatz bat izan zen transplantatutakoa. Beste norbaitek sobran zeukan behatzen bat izan zitekela pentsa dezakezue. Baina ez. Ez dira gaurko egunak behatzak eskuzabal erregalatzen ibiltzeko modukoak.

Behatza behar zuen berak utzi behar izan zion bere behatz bat bere buruari (barka, eskuari).

Aurrerapen haundirik ez zuela egin pentsa daiteke. Esku batetan behatza falta, beste eskutik kendu eta aurrekoan jarri. Ez goaz horrela urrutira.

Sendagileek ordea ondo pentsatuta daukate dena. Oin batetako behatza hartu eta eskuan sartu.

Zer gertatuko bost axola sendagileei.

Eman dezagun hankeko behatzak hazgurea duela. Ez du nagusiak zapatak kendu eta galtzerdiak erantzi beharrik izango. Nahiko izango du behatz arteko adiskidetasuna eta solidaritatea bultzatzea batuk bestea larrialdi azaleko horretatik ateratzeko igurtzi bero batzuren ondotik.

Aldiz, gerta daiteke adiskidantzarik ez suertatzea hainbat urtetan menpean egondako behatz eta nagusiaren bihotzeko izandako hatz-aren artean.

Horrelakorik emango balitz bi gauza jazo ahal dira: bata da, bata bestearen aurka hasia borrokan eskuaren eremu horretaz nagusitzeko; bestea berriz, hankekoa izandakoak bere burua (barka, behatza) txertatzen ez uztea eta heriotzari bideak irekitzea, eskuak zabaltzen dituen lerro misterioitsu horietakoren batetik.

Orain arte sekula ezagutu ez dena zera da, nagusiaren begikoa, hau da, eskukoa (behatzaz ari gara noski), behatz agintaria, bere burua botatzen hasia.

Kasu honetan ez dakigu zehatz mehatz zer gertatu zen —baldin eta zerbait gertatu bada pasa den denboran—.

ABILEZIA ETA INDARRA

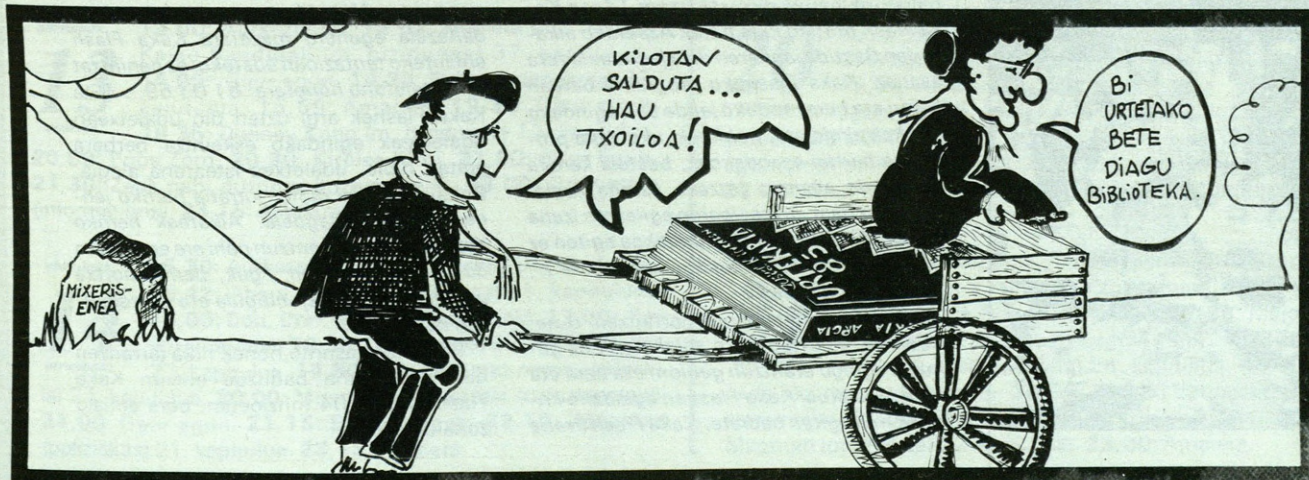
Zer pasatzen da, Marko Antonio?

BETI uste izan dugu erreala-leok gure futbol taldearen ezaugarriak aipagarriena indarra izan dela, beti genio bateon baten abilezia paregabearekin tartekatua halere. Baina taldearen preparazio fisikoaren arduraduna den Boronat jauna prolemekin hasia ote dagoen galdetzen diogu geure buruari. Ze Toshack tekniko galesak ekarri duen «erreboluzio» taktikoak ez bait du azken bolada honetan indar-erantzun egokirik izan. Eta honexetaz zen kexu entrenatzailea joan den asteazkenean, asturiatarrek kopatik kanporatu gintuztenean: es-ke 90 minutuotan iraungo duten jokalaririk falta zaizkit.

Markok, Marko Antoniok, gorbatak gero eta gehiago estutzen ziola sentitzen zuen, eskakeatze-ari ekiten ziolarik txistu joka. Edo Benjamin pelota lokaztua pasatu nahian dabil edo Marko Antonio oso fin ez dabilelaren seinalea somatzen dugu denok. Ormaetxearekin ongi konpontzen zen polka eta baltsean Boronat, bion arteko lanak sekulako ekilibrioak erakutsi zuelarik. Ez ziran bigarren denborak (eta bigarren bueltak) Errealaren onenak!

Bata orain gutxi larritu da benetan, eta bestearekin zer pasatzen da?: eSeOeSe... unti bat hondoratzen ari omen da Donostiko uretan!

Enkike OTXOTORENA



IRRATI BAKOITZAK BERE KOXKA

Segura Irratia

Segura Irratia F.M. tik 89,1 megaziklotan entzuten da gehienbat Goierriin, baina baita Hego Euskal Herriko zenbait tokitan. () zeinuz lagundurik doazen irratsaioak erdaraz ematen direnak dira.*

Astegunetan

8,00: Goizean Nahasi. 10,00: Meza Arantzazutik. 10,30: Musika. 12,30: Kirol irratsaioa (*). 13,00: Disko dedikatuak. 16,00: Musika. 20,30: Errosario saindua. 21,00: Espacio 21 (*). 22,00: Amaiera.

Astelehen eta asteazkenetan: 19,45tik 20,15ra bitartean: Baserria.

Larunbatetan

8,00: Musika. 10,00: Meza. 10,30: Oilo-salda. 12,00: Anuntzioak. 12,30: Kirol irratsaioa (*). 13,00: Disko dedikatuak. 16,00: Facetas (*). 20,00: Errosario eta bezperak. 20,45: Euskal Musika. 22,00: Amaiera.

Igandetan

8,00: Musika. 10,00: Herrialde. 11,00: Meza Nagusia. 12,30: Kirolak (*). 13,30: Disko dedikatuak. 16,00: Musika. 22,00: Amaiera.

BA AL LITEKE ORAINDIK EZ JAKITEA?

Santi UGARTEMENDIA

Maritxu berritxu.- Azken asteotan komunikabideetan irakurri eta ikusi dugun lez, Gasteizko Gasteiz Irratiak ikastolei eta umeei euskera hutsean emisioa antolatzeke eta egiteko aukera emanen dio, bertoko Jeni Prieto koordinatzaile eta arduradun izango delarik. Ez da askotan topatzen horrelako bertarik euskaraz umeak egiteko, are gutxiago irratietan, beraz txit pozgarria larunbatetan 11 tatik 12 etara (96 eta 98,8 Mhz) frekuentzia modulatuak emanen den saioa. Bereziki Gasteizko ikastolentzat, beraiek izango bait dira astero astero horretan dihardungo direnak zortzi ikastola txandakatuz.

Topaketa nazionalak.- Joan den asteburuan Orion Euskadiko irratilibreen topaketa nazionalak ospatu ziren. Aspaldian beharrezkotzat jotzen bait zituzten arau berdin edo printzipio batzu finkatzea horien arauera irratiekin jarraitzeke. Euskara, koordinazioa, finantziarioa eta beste gai batzu izan ziren aztergai.

Oreretan jaialdia.- Abenduaren 8rako Zintzilik Irratiak jaialditxo bat muntatu nahi du. Oraingoz ez dago ziurtaturik egingo den, baina seguruena egingo dutela eta konbidatuak Ruper Ordorika bere diska berriaren kantuekin eta Hertzainak izanen dira.

IRRATI LIBREEN KANTOIA

Azpeitian alkatea kexu

Gaurkoa Azpeitiatik datorkigu «¿Qué pensar tú de Gran Jefe Tribu?» izenburuz, eta autoreak, jakina Kaka Flashkide-zaleak eta hitz gutxi eta marrazki batzuz baliaturik hauxe dio: «Urriaren 14ean Kaka Flash Irratiko kide batek Azpeitiko alkate den Bastida jaunaren deia jaso zuela zera esanaz: Kaka Flasheko programa batean berari eta bere moduko jende bati egindako kritikak zirela eta, publikoki ukatzeko programa hartan esandakoak, bestela kereila sartu edo auzitara jotzeko asmoa zuela. Horrezaz gain, irratsaioaren egilearen izena jakin nahi zuen. Berak esandakoa egiten ez bagenuen irratia itxi egingo zuela bota zingun mehatxu gisan».

Eta Kaka Flashekoek jarraitzen dute: «Jakina, guk horrelako salaketarik ez genuela egingo erantzun genion, eta bera eta bere modukoei Kaka Flashen egindako kritikak min egiten badiete, Kaka Flash irratia

ez sintonizatzeko aholkatzen diegu. Alkateak dioenez, ez da bera bakarrik gertatu iraindua. Hortaz, iraindurik sentitu den jende horrek zain dezala ondo bere kontzientzi moral katoliko apostolikoa, eta joan daitezela egunero mezetara Kaka Flash entzuteko tentazioari eusteko; ez behintzat deitu telefono honetara: 81 03 69...» Eta Kaka Flashek argi uzten dio udaletxeari udaletxeak egindako eskeintza berbera egiten diola, udaletxea istearena alegia. Bukatzeko zera diote, «irratia herriko jendeari zabalik dagoela. Alkateak herriko kezkak ez dituela entzun nahi ere erakusten du bere jarrerarekin; guk, berriz, hortxe goxatzen dugu. Bejondigula eta beste batzuri kalte!».

Bal akizue asunto honek nola jarraitzen duen jakinmina baduzue entzun Kaka Flash irratia 104 mhzioetan, bere emisio zonaldean noski.





programazioa

abenduak

8

igandea

12,58: Aurkezpena. 13,00: Open Australia - Tennis. Emakumezkoen finala. 15,32: Harlock Kapitaina (m. bizidunak) 37. kapitulua. 16,00: Buck Rogers (telesaila) 5. kapitulua. 17,00: Ehizakatuak (m. bizidunak). 17,20: Hazzardeko dukeak (telesaila) 10. kapitulua. 18,30: Klasikoen Txokoa. 19,30: Emakume bionikoa (telesaila) 11. kapitulua. 20,30: Txoria dut maite. 21,00: Gaur egun. 21,15: Hemen bizi. 22,15: Kirolez kirol. 23,15: Amaiera.

abenduak

9

astelehena

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,30: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 37. kapitulua. 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela). 69. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,30: Open Australia - Tennis: gizonen finala. 21,00: Gaur egun. 21,30: Plaza berri. 22,00: Dallas (telesaila) 85. kapitulua. 23,15: Gaur egun. 23,15: Amaiera.

abenduak

10

asteartea

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Superman (m. bizidunak) 23. kapitulua. 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela) 70. kapitulua. 19,30: Gaur egun (informatiboa). 19,35: Kaixo Spencer (telepanpinak) 16. kapitulua. 20,00: Gezi beltza (telesaila) 10. kapitulua. 20,30: Gaztetandik. 21,00: Gaur Egun. 21,30: Mahai ingurua. 23,00: Gaur egun. 23,15: Amaiera.

abenduak

11

asteazkena

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Kaixo Spencer (telepanpinak) 16. kapitulua. 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela) 71. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,30: Gaur egun (informatiboa). 19,35: Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 37. kapitulua. 20,00: Traste zaharren kutxa. 20,30: Dagoen bonbon. 21,00: Gaur egun. 21,30: Biharko eguna iristean (luzemetraia). 23,00: Gaur egun. 23,15: Amaiera.

abenduak

12

osteguna

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Bihurriak (m. bizidunak) 5. kapitulua. 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela) 72. kapitulua. 19,30: Gaur egun (informatiboa). 19,35: Emakume bionikoa (telesaila) 12. kapitulua. 20,30: Zerotik Zetara. 21,00: Gaur egun. 21,30: Johnny Jarvis. (telesaila) 2. kapitulua. 22,30: Aurrez aurre. 23,00: Gaur egun (informatiboa). 23,20: Fede giroan.

abenduak

13

ostirala

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 37. kapitulua. 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela) 73. kapitulua. 15,50: Amaiera. 19,30: Gaur egun. 19,35: Donney Kong (m. bizidunak) 12. kapitulua. 20,00: Popa Zoro. 20,30: Kirolez-Kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,30: Zeuk nahi duzunez (luzemetraia). 23,00: Gaur egun (informatiboa). 23,15: Amaiera.

abenduak

14

larunbata

15,30: Aurkezpena. 15,32: Borobil (m. bizidunak). 15,42: Abere taldea (m. bizidunak) 1. kapitulua. 16,00: Don, Don, Kikilikon (pailazoak). 17,00: Ken (luzemetraia). 18,30: Duke kaleko dukesa (telesaila). 22. kapitulua. 19,30: Aita bedeinka nazazu (telesaila) 24. kapitulua. 20,00: Mundu bat amaitzeaz (dokumentala). 21,00: Gaur egun. 21,15: Show txanpa. 22,15: Magnum (poliziakoa) 21. kapitulua. 23,15: Amaiera.

abenduak

15

igandea

15,32: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak). 38. kapitulua. 16,00: Don Don Kikilikon (pailazoak). 17,00: Ehizakatuak (m. bizidunak). 17,20: Hazzardeko dukeak (telesaila) 8. kapitulua. 18,30: Klasikoen txokoa. 19,30: Emakume bionikoa (telesaila) 12. kapitulua. 20,30: Txoria dut maite. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Hemen bizi. 22,15: Kirolez kirol. 23,00: Amaiera.

abenduak

16

astelehena

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,30: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 38. kapitulua. 14,00: Gaur Egun. 14,30: Dallas (telenobela). 74. kapitulua. 15,30: Amaiera. 19,28: Aurkezpena. 19,30: Gaur Egun. 19,35: Hazzardeko Dukeak (telesaila) 9. kapitulua. 20,30: Kirolez Kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,30: Plaza berri. 22,00: Dallas (Telesaila) 86. kapitulua. 23,00: Gaur Egun. 23,15: Amaiera.

abenduak

17

asteartea

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Superman (marrazki bizidunak) 33. kapitulua. 14,00: Gaur Egun. 14,30: Dallas (telenobela) 75. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,28: Aurkezpena. 19,30: Gaur egun (informatiboa). 19,35: Kaixo Spencer (telepanpinak) 17. kapitulua. 20,00: Gezi beltza (telesaila) 11. kapitulua. 20,30: Gaztetandik. 21,00: Gaur Egun. 21,30: Mahai Ingurua. 23,00: Gaur Egun. 23,15: Amaiera.

abenduak

18

asteazkena

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,35: Kaixo Spencer (telepanpinak) 17. kapitulua. 14,00: Gaur egun (informatiboa). 14,30: Dallas (telenobela) 76. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,28: Aurkezpena. 19,30: Gaur egun (informatiboa). 19,35: Kaixo Sandibel (marrazki bizidunak) 28. kapitulua. 20,00: Trastu zaharraren kutxa (zine komikoa). 20,30: Dagoen bonbon. 21,00: Gaur Egun. 21,30: Harper (luzemetraia). 23,00: Gaur egun (informatiboa). 23,15: Amaiera.

abenduak

19

osteguna

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,30: Abere taldea (m. bizidunak) 2. kapitulua. 14,00: Gaur Egun. 14,30: Dallas (telenobela) 77. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,28: Aurkezpena. 19,30: Gaur Egun. 19,35: Emakume bionikoa (telesaila) 13. kapitulua. 20,30: Munduko ipuinak, «Txirula miresgarria». 21,00: Gaur Egun. 21,30: Johnny Jarvis (telesaila) 3. kapitulua. 22,30: Aurrez aurre. 23,00: Gaur Egun. 23,15: Amaiera.

abenduak

20

ostirala

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,30: Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 38. kapitulua. 14,00: Gaur Egun. 14,30: Dallas (telenobela) 78. kapitulua. 15,00: Amaiera. 19,28: Aurkezpena. 19,30: Gaur Egun. 19,35: Donkey Kong (m. bizidunak). 12. kapitulua. 20,00: Popa zoro. 20,30: Kirolez kirol. 21,00: Gaur egun (informatiboa). 21,30: Isileko zeremonia (luzemetraia). 23,00: Gaur Egun. 23,15: Zinea ilargipean: Slaughterhouse Five.

abenduak

21

larunbata

15,30: Aurkezpena. 15,32: Borobil (telepanpinak). 15,42: Abere taldea (m. bizidunak) 2. kapitulua. 16,00: Buck Rogers (telesaila). 17,00: Major Benson gerra pribatua (luzemetraia). 18,30: Duke kaleko dukesa (telesaila) 24. kapitulua. 19,30: Aita bedeinka nazazu (telesaila). 20,00: Mundu bat amaitzeaz (dokumentala). 21,00: Gaur egun. 21,15: Show Txanpa. 22,15: Magnum (poliziakoa) 22. kapitulua. 23,00: Amaiera.

TXORI BATEK ESAN DIGU...

AMOREBIETA

Gorordo ez da edozein mokordo

Ez da aldaketa makala izango J.M. Gorordok ETBn burutuko duena, horrela ematen du behintzat bera sartu zenetik gertatu denari begiratzen badiogu.

Xedea garbi zeukan: ETBren ikusleagoa edonola gehitzea, horretan ari da hain zuzen. Hasera batean erdera gehiago sartuko zuela zurumurrua zabaldu zen, berak ezetz; gero Tola eta TVEko besteen etorrera, etorri egin ziren batzu eta joan ere azkar asko, eskeintzen zitzaiena ez omen zen nahikoa arriskatzeko zutena ordaintzeko. Zer egin beraz? Irtenbide batzu aurkitu ditu, antza. Nagusia, zalantzarik gabe, kirolen gehitzea litzateke. Ez harritu beraz irakurle, laister boxeo, saskibaloia, futbol amerikarra edo beste edozein kirola (bitxienak ere) azaltzen bazaizkizu ETB aukeratzan duzun bakoitzean, ziur aski hasi zara nabaritzen dagoeneko.

Dirua lortzeko makina

Noski, berak argitu ez duena zera da: nondik ateratzen duen dirua kirol guzti haiek eman ahal izateko. Erreza da, kentzen da saio bat eta horrek balio zuenaz, aipaturiko kirolak eros daitezke.

Modu honetan eguerdiko «Gaur egun» albistegiaren ondoan ematen zen telenobela kendu egiten da eta kitto. Baina hau ez da bakarria, hau irakurriko duzuenarako «Berbetan», «Zerotik zetara» eta segurasko «Popazoro» ere amaituta izango dira, guztiak bertako produzioak hain zuzen.

Baina Gorordok baditu beste sorpresatxo batzu oraindik, horietako batzu gabonetara begira. Urte berria ondo hasteko behar bezalako show bat ari zaigu prestatzen eta aurtengabonetan emango omen dute. Ez iaz bezala, ez, bukatu dira arlotekeriak! Aurtengoa internazionala, mundiala izango da, asmo bikain hori beti gogoan edukiz, artistarik onenak, «Euskal» artistarik hoberenak ikusteko parada izango bide dugu —erdaldunak direla? ez du axolik!— Txantxangorriarekin batera «Mocedades» neska-mutil jator eta sanoek abestuko dute, esaterako. Hau dena giro «selecto» batean, Euskadiko pertsona, pertsonaia eta lagun ospetsuen korbatak ikusi ahal izango ditugu, tarteka, beste batzuk nola igarotzen dituzten egun berezi horiek azalduko digute.

...eta Amatiño, inglesa ikastera

Baina Gorordoren ekintzak eta bere fruituak ez dira bakarrik etxetik kanpo ikusten, barruan ere erreztan antzeman daiteke. Fruitu esan dugu baina hobe genuke «mirakulu» hitza erabiltzea, lortuezina, hiru urtetan erdietsi ez dena bi hilabete eskaxetan lortu bait du: aurki ETBk bere lehendabiziko komenioa izango du. Bitartean eta tradizioa bilakatzen ari denari jarraituz, Amatiño ingeleza ikastera abiatzekotan dago. I goma miss you, baby.

BOTOIA SAIOA

munduko ipuinak

«Txirula miresgarria», bertako produzio bat

Munduko ipuinak sail ko-produzituaren barruan, hemen bertan egindako teleipuin bat ikusteko parada izango dugu abenduaren 19an. «Txirula miresgarria»z ari gara noski. Aktoreak behintzat hemengoak dira: Eneko Gorostidi (Mutila), Amaia Zilbeti (Alaba), Kandido Uranga (Errege-Zirto), Klara Badiola (Mari), Pedro Mari Monasterio (Aita), Jesusa Nazabal (Ama), Patxi Santamaria (Gudari Buruzagia), Iñaki Tolosa (Otsoa) eta Ramon Agirre (Artzaina).

Zuzendaria Bruno Carriere da, eta ipuinaren gaia Daniel

Bertolinorena dugu. Musika berriz Osvaldo Montes-ek jarri dio.

Mutil koxkor bat da teleipuin honetako protagonista. «Duela urte asko, Euskalerriko baserri galdu batean familia oso behartsu bat bizi zen. Egun batez, Eneko gazteak, ikusirik aitzak etxeko guztientzat zer jan nahiko ateratzen ez zuela, gurasoen etxea utzi eta urruti, oso urruti joatea erabaki zuen...».

Ezin kontatuko dizugu Marik erregalatutako txirula miresgarriarekin zenbat gauza lortu zituen Enekok!

luzemetraiak

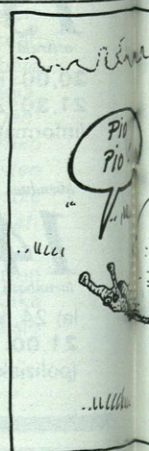
Ostiral gauetan, jatorrizko bertsioa eramango duten luzematraiak

Aldi berri bat iritsia da Euskal Telebistara. Oraingo honetan, gaztelerazko azpitituloak daramaten eta euskarara bikoiztuta dauden filmeetaz gain, jatorrizko bertsioan ematekoak dira hainbat eta hainbat pelikula. Ostiral gauetaz izango dira eta espero dezagun euskarazko azpitituloak eramango dituztela.

Ez dakigu zehatz mehatz zeri erantzuten dion ostiraletako filme saio berri honek; filmeak merkeago agertarazteari ala



jendea euskaraz irakurtzen ohitzeari. Denborak erakutsiko du jendeak nola erantzuten dion honelako erabaki bati.



AURRETIK

Lehendabiziko ostiralerako, abenduaren 13rako, **Zeuk nahi duzue** filmea anuntziatzen du programak, nahiz eta ostiraleko pelikulen zerrenden artean **The Romantic Englishwoman** agertu. Guri gustatuko litzaiguke bigarren-go hau izatea, Michael Caine, Glenda Jackson eta Helmut Berger ikusteko aukera emanen baitigu, Joseph Losey-ren komedia honetan. Komedia baina nahiko dramatiko. Begira ezazue zein den gaia: Idazle famoso batek beste harreman batetara bultzatzen du bere emaztea gero idazteko gaia izan ahal izateko.

Hilaren 20an berriz, **Slaughterhouse five** eskainiko dizu txoritxikiaren kutxatxoak. George Roy Hill da filme honen zuzendaria; aktoreak berriz, Michael Sacks, Ron Leibman eta Sharon Gans. Hogei urtetako soldadu amerikar bat alemandarrek harrapatu dute II. Gerrate Handian. Dresden dago preso lagun batekin amerikarrek hiri hori

bonbardeatutakoan. Preso lagun honek soldadu amerikarra hil nahiko du denbora guztian...

Ez dira hauek ordea, ETBn hamabostaldi honetan ikusi ahal izango dituzun pelikula bakarrak. Bertsio originalean joango diren luzemetraia horietaz gain bada bai bestelako ikusgarriak ere.

Abenduaren 11ean esatebaterako **Biharko eguna iris-teen** jarriko dizute. Larunbatean berriz, hilaren 14ean, **Ken** izeneko luzemetraia.

18an bestalde, Paul Newman ikusteko aukera izango da **Harper** pelikulan.

Ostiralean, abenduaren 20an, **Isileko zeremonia** emango dute, ostiral gaueko pelikula bertsio originalekoa eta horren artean gaueko informatiboa baino ez delarik egongo tartean.

Hamabostaldi honetako azken pelikula **Major Benson-en gerra pribatua** izango da Santo Tomas egunean.

erretransmisioak

Tenisa eta besterik ez

Hamabostaldi honetako lehendabiziko astean besterik ez da izanen erretransmisiorik Euskal Telebistan. Kirol mailako erretransmisioak izango dira programaturik daudenak, tenis partidua zehatzagoak izanda.

Abenduaren 8an Australia-ko Openeko Emakumezkoen

finala eskainiko da eguerdiko ordubatean.

Hurrengo egunean, astelehenean, gizonezkoen finala.

Teniszaleek izango dute emozio pittin bat pasatzeko aukera, baldin eta finala iristen direnek espektakulua ematen badute.

IKUSITAKOAK IKUSITA

Antxon URRESTARAZU

«Aurrez Aurre» Amatiño barik

Aurrez-aurre Amatiño barik

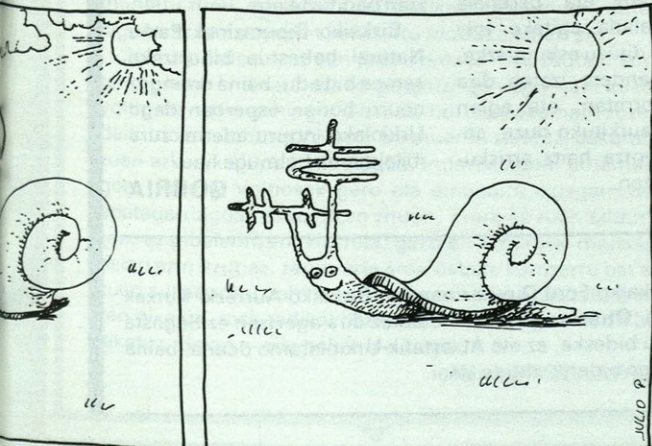
Zuzendari bat joan, zuzendari bat etorri. «Aurrez Aurre» saioaren arduradunaren aldaketa horren arabera doa ere: Amatiño joan, J.M. Iriondo etorri. Azken hau ez da berria gisako saiorik egiten, zuetariko batzuk izango duzue oraindik gogoan, Iriondok Telenorten egiten zuena. Ildo beretik jarraiki, oraingo honetan elkarrizketatuaren zenbait momentu eta alderdi erakusten zaigu elkarrizketari berari ekin baino lehen. Hori lagungarria oso gertatzen da pertsonaiaren berri azalekoa bada ere, edukitzeko eta bere nondik norakoak ezagutzeko elkarrizketa hasterakoan. Alde horretatik saioa dexente hobetu da. Halere, oraindik goizegi da eritzi definitibo bat eduki ahal izateko. Zain geratzen gara.

Zinea ilargipean

Ez dakigu Eduardo Uriarte EEren parlamentariari jaramonik egiteko ote den, baina ETBk «bere ateak irekitzea beste hizkuntzei» erabaki du eta horrela «zinea ilargipean» izenaz saio berri bat sortu du. Bertan luzemetraiak jatorrizko hizkuntzan eta euskarazko azpi-idazketaz emango dira. Hasera ezin hobeia izan Lubitshen «To be or not to be» miresgarriarekin. Ideia bikaina deritzogu behingoz.

«Berbetan» mutu

Duela aste batzu «Berbetan» saioaren aro berriaz, aurkezle berriei ihardun ginen, saioaren akatsak nahiz alderdi onak laburki aipatuz, orduan komentatzen genuen saioa oraindik berriegia zela eta asti pixka bat eman behar zitzaiola hobetzeko eta okerrak zuzentzeko. ETB-ko zuzendaritza berria ez omen da eritzi berekoa eta pantailetatik desagertuarazi du besterik gabe, eta inongo arrazoirik eman ez duelarik. Zenbait lekutan nolabaiteko zentzura edo zigorra izan dela komentatu da, «Egin» en adibidez, horren arrazoiak «Berbetan» saioan ETBn zabaltzen den erdal publizitateari egin zaizkion salakuntzak litezke. Auskalo. Halere harritzekoa da orain arte, eguneroko euskararekin harremanak izan dituen saio bakarra, jende ugari jarraitzen zuena, hain bapatean, hain goizetik gauera desagertzea. Gure ustez ikusleak merezi luke azalpenik. Zuzendaritzaren aldaketak sorpresatxo batzuk dakartzkigu, dirudienez. Gatozen Uriarte jaunarekin. Hizkuntza eta mingain asko ETB-n.



BESTEEN AHUNTZAK



Nola ketxuatar gazte bat engainatu zuten

«Paulo Quispe Huayllani izena dut, 15 urte dut. Nire aitak Miguel Quispe Haro izena du, nire amak Rosa Huayllani izena zuen; Santo Domingo komunitatekoa naiz, Acopha, Acomayo probintzian. Nire komunitatetik lagun batekin irten nintzen, Lima-rako, baina Cusco-n nire laguna pasajeak ateratzera joan eta ni galdu nintzen. San Pedroko estazioan emakume bat etorri zitzaidan. 'Lan egin nahi duzu?', esan zidan, eta nik, 'bai, esan nion, zenbat ordaintzen duzu?' '1.500.00 ordainduko dizut, badut etxea, nire senarra mediku duzu, gaisotzen bazara zainduko zaitu, eta piskana-piskanaka igoko dizut' Nik hari sinistu ».

Biharramunean emakume harek bildutako mutilak kamioi batera igoarazi dituzte. Hiru egunez eta hiru gauez, Laberinto-raino iritsi dira. Handik —aurrera nahi ez dutenak behartzen dituzte— kanoan segitu dute. Batzuk utzi hemen, beste batzuk han, Paulo behintzat Pana Cocha-n utzi zuten.

Urrea garbitu beharra, Rio Colorado-n. Hamabi ordu, egunero. Ailegatu eta bigarren egunean sukar horiak eramaki du jendea. Katarroak, anemia, chapetona. Paludismoak jotzen du Paulo. Lau gramo urre ematen dio gaisozainari, medizinar eosi ditzan. 50.000.00 sol dira horiek. 5.000.00 balio medizinar. Gaisozainak 20.000.00 bakarrik itzuli nahi dizkio. Ezin berea berreskuratu, mutilak.

Heriotzaren itzala ikusi behar du, Rio Coloradon dagoenak. Egun batetan, Paulok ibaiak daraman langile baten gorpuarekin topo egiten du. Oihanalde horretan sortzen diren 1.000.haurretarik, 600 hil egiten da, urtea bete gabe.

Jaki exkakak. Mendian ardi eta llama haragia, hegaziak, arraultzeak, esnea, gazta, baba, chuño eta patatak jaten ohitu direnek chaqueta, platano frijituak, arroza eta fideoak besterik ez dute jaten...

Eta gauez, babesik gabe lotara beharra, eltxoek eta xaguxaharrek odola xurgatzen dutela...

Paulok istripu larri bat izana du. Hanka guztiz erreta dauka. Ez zaio orduan emakumeak agindutako medikurik etorri. Kanoa bat ebatsita, infernu hartatik aldegiten du...

Martin IRAZGOITI

BIDEAK NORA, OINAK HARA

Durangoko Azokatik Urkiolara ihes egiteko proposamena

Zu ere seguruen abenduko lehen asteburu hotz horretan Durangon biltzen garenetako izango zara. Liburuaren salerosketa neketsu eta jendetsu horretan bitarterik gelditzen bazazu, eta bertan zaudenez, aprobetxa dezakezu Urkiolara ibilalditxo bat egiteko. Liburu erosi-berrien zein bokata baten laguntzaz eta asko nekatu gabe egin dezakezun txangoa proposatzen dizugu.

Joan zaitez Elorriorako bidetik Abadiñoraino; errepidea utzi gabe, eta Muntsaratz dorrea ezkerretara duzula, eskuinaldera agertzen zaizu bide bat Mendiola auzora doana. Har zazu bide hori, eta ordu beteko ibilaldian Urkiolaren tontorrean izango zara, patxadaz joanda. Bidean bada zer ikusi. Mendiola auzoa aurkituko duzu lehenen, eta bertan, ibilbidean eskuinetara, Mendilbar izeneko baserria, atari ikusgarria duena. Aurrez-aurre agertzen dira bi haitz, bidearen alboetara: ezkerrekoa Atxiki, eta eskuinekoa Untzilatx. Bien artean zabaltzen den bidea Urkiolarantz Atxarte izeneko parajetik zuzentzen da. Baina Atxartera heldu aurretik, aukeran duzu, ezkerreko bideska batetik Sagasta izeneko baserrira joatea: bista ederrak, eta Santaluzi izeneko baseliza. Aukeran eskaintzen zaizu baita, Mendiolatik eskuinaldera, Larringan izeneko aizerrota zaharra bisitatzea.

Atxartetik gora bidea hartzen duzunean, bertako harrobia inguratu eta berehala mendi-eskalada egiteko toki aproposak dituzu eskuin-ezkerretara: igandero izaten dira taldeak horretan, eta agian baten bat aurkituko duzu, sokaren laguntza haitz arrisku-garriki igoten.

Atxarte atzean utzi duzu, eta Sagasta errekaetara ezkerretik zoaz gorantz: han goian ikus daitezke Urkiola eta Saibigain; azken hau tontorrean duen gurutzeagatik ezagutuko duzu. Errekaren albo batera lehen ikusiko duzun baserri haundi harrizkoa, «Zozoa» izeneko da; gazta ederra egin eta saltzen du «Zozoa»k.

Bidean gora, pagadiak ezkerretara, hariztiak eskuinetara, laster aurkituko duzu lurrean burdin-hesi arraro bat: Abadiñoko Udalak abereen pasoa galerazteko jarria da. Antza denez, beste herri batzuetako unaiak badira, behiak zein zaldiak Urkiolan askatzen dituztenak denboraldi luzez, gero batu eta haragirako saltzeko. Hau dela eta izan dira tirabirak: Abadiñoko udaltzainek «bahitu» omen dituzte hauetariko batzuk eta subastan jarri, inor jabego-erreklamaziorik egitera agertu ere ez delarik.

Urkiola, goian. Badirudi aspaldi batean esangura erlijioso edo majikoa zuela Urkiolak euskaldunentzat; eta Elizaren jokabide hedatu bat jarraituz, Santutegia eraiki zuten gero bertan. Lurren jabegoa ere lortu zuen Elizak gerraondoa, Abadiñoko udalari lur eremu batzuren ordezkari trukatu. Nola nahi ere, badirudi bertako fraileek ardura izan dutela, behintzat, ingurua ondo zaintzen, horretarako Iberduero, TVE eta halakoekin tirabirak izan badituzte ere.

Bizkaiko Diputazioak Parke Natural babestua bihurtzeko asmoa bide du, baina oraingoz neurri horien esperoan dago Urkiolako inguru ederra, zure ibilaldiaren helmuga hau.

GORRIA

Mapa: Bizkaiko Foru-Diputazioarena, Bizkaiko Aurrezki Kutxak argitaratua. **Oharra:** Mapa honetan ez dira agertzen ez Sagasta baserrirako bideska, ez eta Atxartetik Urkiolaraino doana, baina egon badago biderik, zaude lasai.

BADIRA MILA ETA BAT MANERA

Johnny Voltios

Jontxu mutil isil horietakoa zen, eskolan bidalitako etxeko lanak txintxo egin, gauez garaiz etxeratu, eta gurasoei inoiz inolako disgustorik eman ez zientakoa. Horregatik esaten zuen bere amak harro asko «hau dun mutiko formula, hau», harategian, okindegian edo egokitzen zitzaion beste edozein lekutan.

Raina sarritan —sarriegi— jazo ohi denez, adoleszentzia delako horretara iristean, nerabe bihurtzean alegia, dela lagun gaiztoak aukeratu zituelako, dela neskek burua berotu zitelako, dela telebisioak ikusi behar ez diren hainbat gauza erakusten ditulako, okertu egin zen gure Jontxu. Harrez gero ez zen izan auzategiko atso guztiek miretsitako mutiko txintxo, fina. Illea luzatzen utzi zuen, itxura zarpailako arropa beltzak jartzen hasi zen, etxe osoa dardaraka jartzeko moduko musika jartzen zuen, eskumuturreko ez-tendunak erosi zituen, biraoa zerabilen hitzetik hortzera, garagardoa edaten zuen goizetik gauera... Hitz batean: heavy bihurtu zen.

Geroztik ama gaixoa etengabeko negarreen zeukan kalbario bihurtu zen: eskolan maiztxo ez zen azaltzen eta azalduz gero txikizioen bat egiteko izan ohi zen, azkenean espulatsu zuten arte. Etxera itzultzeko ordurik ez zuen izaten eta gaitzerdi mozkor mozkor eginda etorriko ez balitz! Otorduetan ez zuen ezertxo ere jan nahi izaten. Sasoi horretan beharko zukeen mutikote sendoa izan beharrean erabat argalduta zegoen Jontxu gurea.

Bestalde, lehenaz gainera, erabat lotsagabetuta zebilen etxean, eta amak euskaraz egiteko esanez gero, «délà de rollos, vieja» erantzuten zion seme eskertzarrekoak. Baina egia esan aitortu behar badugu esan dezagun ama hizkuntzaganako mespretxu hori dextente arindu zela «martxa eta borroka» izeneko mugidarekin.

Heavy bihurtuz geroztiko amets bakarra kantari eta kitarrajolea izatea zuen Jontxuk. Txikitan ikasitako solfeo apurra ahaztua zuen arren kitarrazko klase batzutara joan zen, nahiz berak erdietsi nahi zuen gauza bakarra «Campanas del Infierno» jo ahal izatea zen. Zertxobait ikasi eta gero elektrika bat erosteko dirua amarengandik lortu zuen eta zenbait trapitxeoren bidez ekipoa ere bai. Taldea muntatu zuen, eta testu erreibindikatioek ematen duten laguntzaz baita zenbait kontzertu moduko eman ere.

Johnny ordea —ez zen jada Jontxu—, ez zegoen kontentua, bere kitararentzako potentzi gehiago nahi zuen, voltio eta vatio gehiago. Obsesio hori zuelako hain zuzen deitu zioten Johnny Voltios. Saiatuaren saiaturaz, eskuratu zuen azkenik ekipo haundiagoa, indartsuagoa, potenteagoa. Johnny Voltiosek gero eta emanaldi ikusgarri eta epatagarriagoak eskeintzen zituen. Ezerk ez zuen bildurtzen, ez gibelatzen. Horrela, gazteen «martxa, martxa» deiari ezin itzuriaraz, zaparrada erori osteko kontzertu bat ez zuen suspenditu nahi izan, eta bertan elektrokutatuta hil zen gixajoa, rock radikal baskoaren lehenengo martiri bilakatuz. Goian —edo behean— bego.

Kruz ERREKARTE

EZETZ ASMA

Iratzargailuaren denbora-neurria

Gaueko 10etan oheratzen naiz goizeko hamaiketant jeikitze asmotan; horretarako nire iratzargailu zahar eta zaratsua martxan jartzen dut. Jarri nuenetik jo arte ez banaiz esnatu, zenbat ordutako loa izan da?

Nola liteke elkar ikustea?

Pello iparraldera begira dago eta Mikel, berriz, hegoaldera. Ispilurik gabe, eta burua biratu gabe noski, bakoitzak bestearen begiak ikus ditzake. Nola?

Esku-jokua

Zer lekutan jar daiteke esku bat eta bestea ez?

OSASUNAREN ARDURAZ

Deprimituek begiak gehiagotan kliskatzen dituzte

Birmingham-eko Unibertsitateko John Mackintosh eta bere lankideek ikusi dutenez, betikara-maiztasunaren neurketak eritasun mentalen eboluzioaren seinak edo ezaugarri bat suposatzen du. Hitzezkoak ez diren faktoreak aztertze asmoz burututako ikerketa batean, berehala ikusi zen gaixoen betikara-maiztasuna oso zuzenki lotua zegoela beren egoera mentalarekin.

Pertsona deprimituen betikara-maiztasuna pertsona normalena baino altuagoa zen. Eta diferentzia oso esanguratsua zen: 26 kliskada minutuko deprimituetan, eta lekuko bezala erabilitakoetan beti 15 begi-kliskada lortu ziren minutuko. Tratamendua jarri ondoren, 14 egunetara maiztasuna zertxobait jaitsi egin zen eta 26 egunetarako ia maila normalerara bueltatu ziren. Hain aldaketa nabarmenaren arrazoiak ez dago argi oraindik; hala ere, ikertzaileek baztertu dute depresio-egoerari dagozkion malko-jariaketa eta ondorengo medikazioa izan ote zitezkeen beherakada horren erantzule.

Bestalde, Mackintosh doktoreak betikaren maiztasuna gaixo eskizofrenikoetan ere neurtu zuen, eta aurreko ikerketen alderantziz, maiztasuna minutuko zortzi begi-kliskadaz azpitik zegoen. Zifra hau gaixoei hartzen zuten medikazio neuroleptikoagatik esplikatzen zen. Betikara-maiztasuna bideo-filmeen bidez neurtu zen, 15 minutuko iraupena zuten filmeak, ikustaldi klinikoetan hartutakoak hain zuzen.

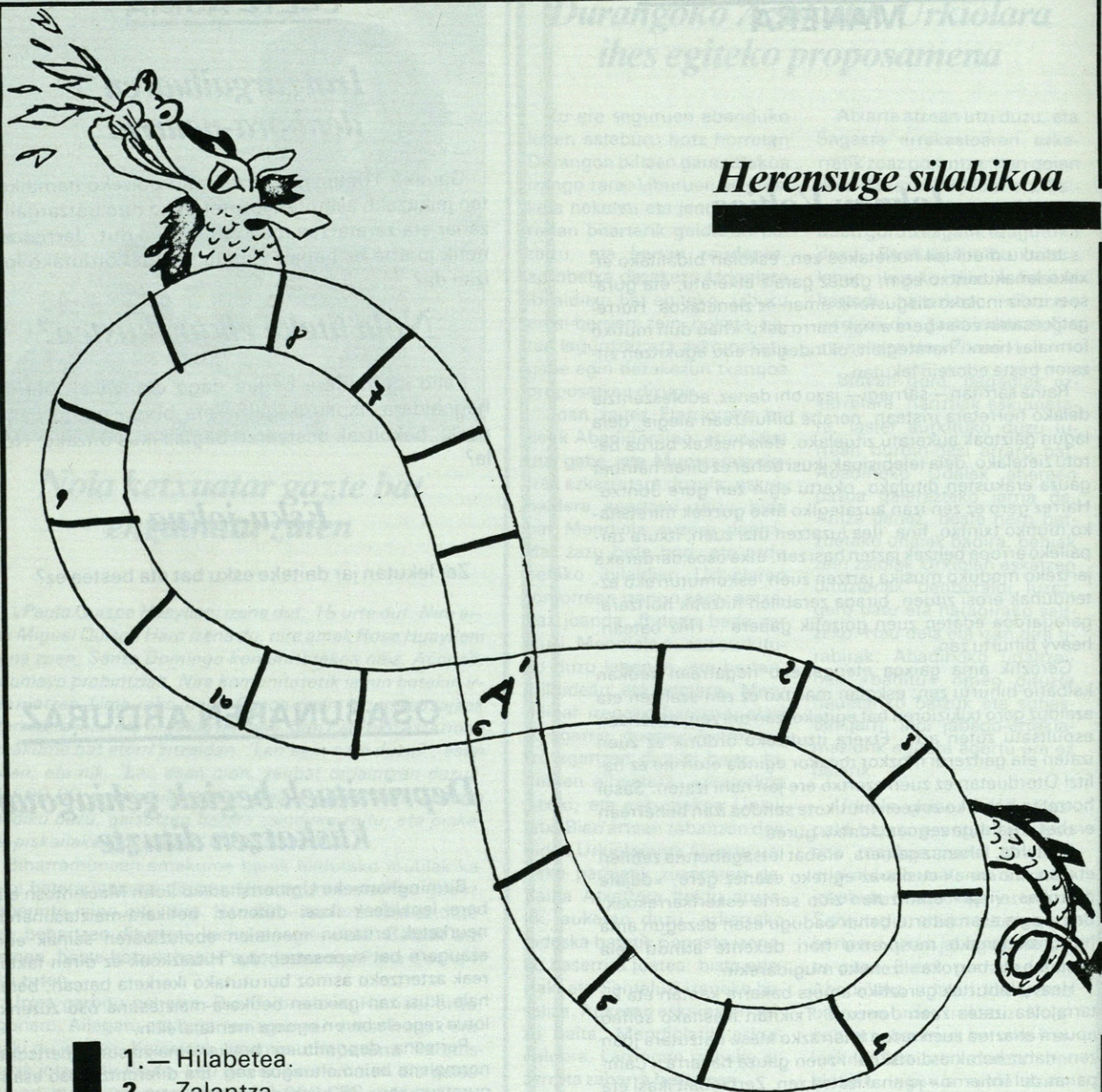
Xabier AGIRRE

BESTEEN AHUNTZAK

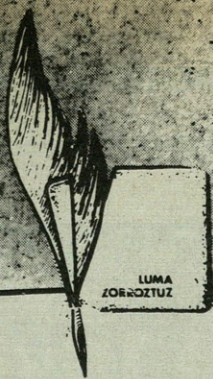
BIDEAK NORA, DINAK HARA

Durango / KAZIARI / rkiolara
thes egiteko proposamena

Herensuge silabikoa



- 1.— Hilabetea.
- 2.— Zalatza.
- 3.— Deklinabidearen kasua.
- 4.— Zerbait lortuko bada, egin beharrekoa.
- 5.— Errepidea.
- 6.— Zerbait dotoretzeko jartzen da.
- 7.— Indiako sobiranoa.
- 8.— Asiako nazio batetako biztanlea.
- 9.— Argiak eragiten dion mintz sentikor batez lortutako irudia.
- 10.— Nerbio, muina.



«Onak» eta «gaiztoak» urte honetako antzerki eskeintzan

Eugenio AROZENA

Urte honetako antzerki eskeintzaz hitzegiteak idazki luze bat eskatzen du, baina bi orrietan azaldu behar du-danez, niretzako garrantzizko diren aipamenak idazten saiatuko naiz.

Lan hau, pasturaletan bezala, bitan banatuko dut: «onak» eta «gaizto»etan, ekintza «pozgarri» eta «tristee-tan» alegia.

Urtea amaitzeko bi hilabete eskas falta direnean, giroan ekaitz hodeiak sortzen ari dira, nahiz eta zenbait eguzki-printzak alaitasun piska bat ekarri.

Gaur egungo euskal antzerki egoera, honela dago:

1.— Profesionalak deritzanak:

Taldeak: euskaldunak 3, elebidunak 4.

Konpainiak: elebidunak 3.

2.— Talde amateurrak: 16 euskara hutsean.

Punto pozgarriak

1.— Urte honetan, Eusko Jaurlaritzak bere babesean duen Euskal Antzerki Eskolarako, pauso aurrerakoia eman du. Hau da, ikasketak jarraitu nahi dituzten pertsonak euskara jakin behar dute eta ez jakinean sarrerako azterketa gaindituko balute, urte batez euskara ikasketak HABEn ordainduko zaizkie. Hala ere, aurtengo lehen ikasketak egin nahi zituzten 50 pertsona aurkeztu dira eta hauetatik hautatu diren 17ak euskara hitzegiten dute.

Euskal Antzerki Eskolako euskararen presentzia honela programatua dago.

2.— Euskalerriko instituzioek azken hiru hilabete hauetan martxan jarri den zirkuitoari ekin diote. Nahiz eta gusto guztietako eritziak entzun, denek arrazionalitatez eta ezin bestekoa dela aitortzen dute.

Ifar Euskalerrri eta Nafarroako zenbait udalek zirkuitoan parte hartzeko eskakizuna bideratu dute. Honelako antzerki katea sortzeak euskal antzerkiari izugarritzko indarra emango lioke.

3.— KONPAINIAK: Hitz hau, kanpoko antzezlariek bakarrik erabiltzen zuten; gaur egun Euskalerrrian ere erabiltzen da. Honek zera esan nahi du: euskal antzez-lariak beste modalitateetan sartzen ari direla eta langintza honek egoera berria biztuko duela. Inguruko herrien lan-arauetara inguratzen doa.

Punto tristeak

1.— Talde elebidunak izugarri gehitu dira. Talde erdaldun gehienak elebidun bihurtu dira; nahiz eta hau garrantzitsua izan, arra madarikatua berarekin dakar. Talde hauetan antzezleri gehienek ez dakite euskaraz eta memorizatuaz antzeztu dute, gainera ondo ikusten dira ondorioak: entzuten den euskara litxarra eta negargarria izaten da. Ikuslego potentziala euskal ikasleengan aurkitzen da eta antzerki sarrera merketuz, honelako «papelallo» hizkuntzak, euskararekiko zaletasuna galdurazten du.

2.— Antzerki elkarte eta instituzio arteko likidazio burruka batetara iritsi gara, bata eta besteek ez doazkien ekintzetan sudurrak sartzeko zaletasun izugarria dutelarik.

Joko honetan sartuak daudenak erru handi batetan daude eta bi aldeek gizartearen izateko arrazoia dutenez gero, egoera honek gogoeta bat eskatzen du, bakoitzari doakion alorra ikasi eta ekintzak mugatzea.

3.— Euskal Antzerki zaleen aurrerako pausorik ez emateak dakarkin ezjakintasuna nabari da. Gorde behar duten espaziotaz jabetu gabe, profesional ametsekin liluratuak dabilta.

Bestalde, Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrearen pausoak ez doaz gehitzen; aurtun inoiz baino emanaldi gutxiago antolatuta dituzte.

4.— Euskal antzerki zaleok giro berria susmatzen hasi gara. Batzokietan nahiz eta antzerkia berpizten ari, ez EATB eta ez instituzioengandik ez du inolako laguntzarik jasotzen. Lan hau oso interesgarria dela eta, antzerki zaleok eskuak zabaldu behar diogula pentsatzen dut.

«Poza» eta «tristezia»ren arteko desorekarik sor ez dadin ahaleginak egin behar ditugu.

Antzerkiak gizarte barruan egoteko milaka arrazoi ditu eta aurrera eramateko baimenik inori eskatu behar ez diogula iruditzen zait. Kondairan zehar begiratzen badugu, nahiz eta antzerkiak «franquismo»aren garaian atzerapenak eduki, EAJk sortutako antzerki giroa ikusi dezakegu eta Sabino Arana-ren hitzak gogoratu:

«Euskalerrriaren anima eta eguzkiaren dizdirak sortzen duen giroa jarraituz, Herriak Antzerki Nazionala lortuko du».

Eduardo No-rekin kirol berri honetaz

Triatlon, gizonaren azken muga ote?

Betidanik herri desberdinen ezaugarri izan dira herri kirolak; mendetan zehar lurralde konkretu batetako herritarrek munduan ezagutzera eman dira beren kirolak direla medio. Badira ehunka kirol mota, milaka kirol aldakin. Kirola non eta nola sortu zeneko eztabaida larriak eman izan dira historian zehar eta oraindik badiraute. Zalantzarik ez dago, gizona bere gainbizitzaren indarrak bultzata hasi zela korrika, igerian, saltoka nahiz jaurtiketak eginez.

Kirolek izan duten garapena amaiezina ote den ere galdetuko du zenbaitek: egia esan zail gertatzen da gizonak mugitzeko dituen ahalmenen artean berririk topatzea; honek ez du ordea kirol berrien sortzea ezabatzen. Horixe bait da, Eduardo No. Bilbotar gazteak harira dakarguna: kirol berri baten sortzea: Triatlona.

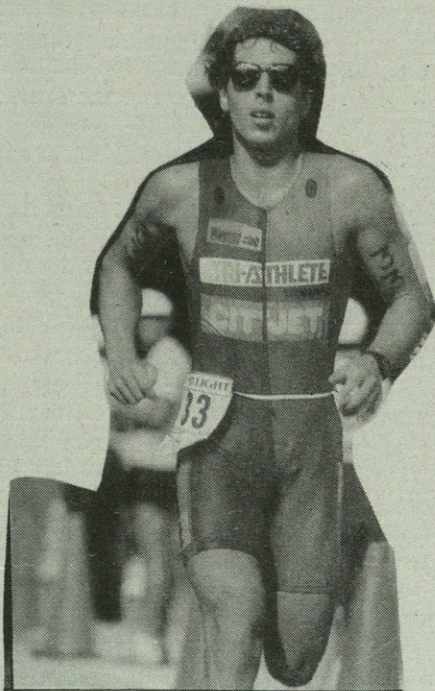
ARGIA.— Zer da triatlona eta noiz eta nola sortu zen?

EDUARDO NO.— Hitzak berak dioen bezalaxe hiru kirol ezberdinek osatzen duten kirol agerpen berria da, alegia korrika, igeria eta bizikleta.

Bere sorrera duela hamar urte inguru kokatzen da Pazifikoko Hawai uhartean. Dirudienez jadanik zahartuak zeuden profesional eta eliteko kirolari izandako hiru pertsona bildu ziren batetan eztabaida gorria piztu zen pertsonaren garapen osakorarako kirol egokiena zein zenari buruz. Bata igerilari izana zen, bestea fondoko korrikalaria eta hirugarrena txirrindularia, eta noski bakoitzak berera jotzen zuen. Azkenean gora-behera zenbaiten ondoren, egokiena hiru kirolak egitea litzatekela atera zuten ondorioztat. Eta hortxe duzue Triatlona.

A.— Nola hasi ziren kirol berri hau ezagutarazten?

E.N.— Dakizuenez amerikarrek guztia bapatean eta kolpez egiten dutenez, emeki emeki eta progresiboki egin ordez, berehala nazional maila hartu zuen «Iron Man» edo burdinezko gizona deritzan proba sortu zuten. Proba honetan 4 km. ziren igeri egin beharrezkoak, 180 km. bizikletaz eta maratoni bat ondoren, guztia jarraian eta geldialdirik gabe. Urte gutxiren buruan jende mordoak hasi zen aipatutako probarako prestatzen eta egun,



izen-ematea 5.000 pertsonara mugatzen dute, bestalde kontrolaezinezko jendetza gertatuko bait litzateke.

A.— Beraz, amerikarren asmakizun den honek, izan al du oihartzunik gai-nontzeko kontinenteetan?

E.N.— Bai, horixe. Ez dugu ahaztu behar, Europak izan duela betidanik kirol zaletasun eta tradizio handiena, bai kirolzale mailan, bai kirol ikus-entzule mailan, beraz europarrak haren berri jakin bezain laster antzeko probak egiten hasi ziren eta azken bi

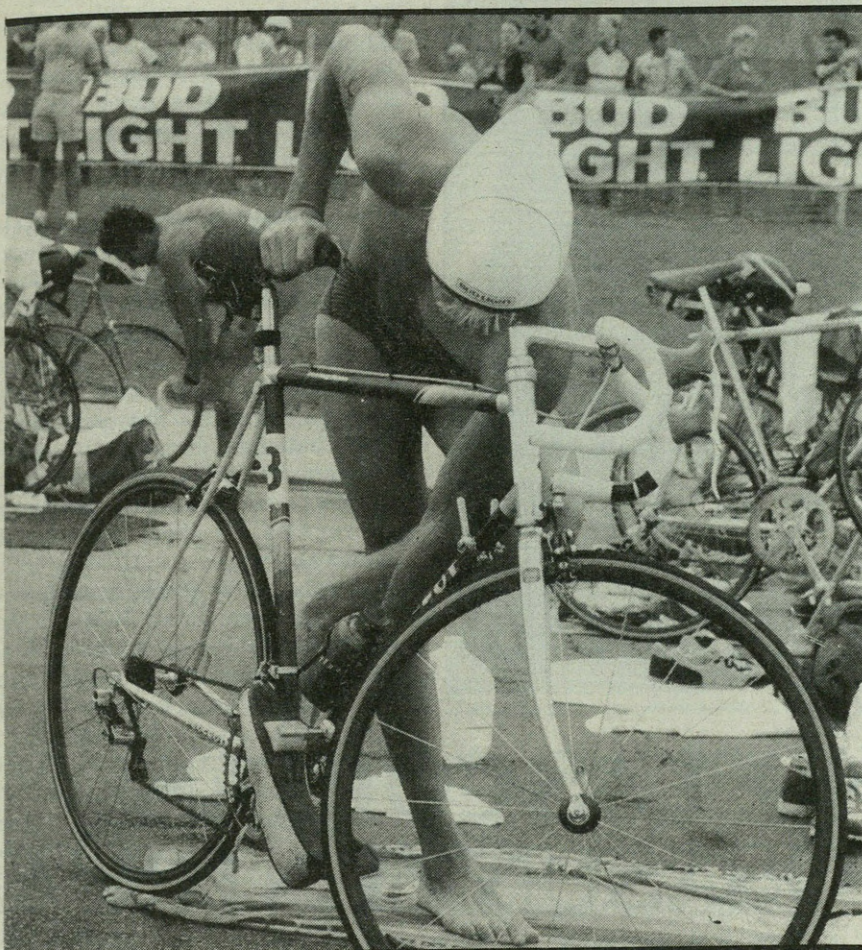
urteotan Munduko Txapelketak Nizan ospatu dira, egokiago ikusten bait zen amerikar dirudun zenbait Europa etortzea, europar jendetza mordo bat hara joatea baino.

A.— Jakin dugu aurtengo Munduko Txapelketetan izan zarela, kontu ieza-guzu piska bat zer den hori?

E.N.— Beno, argitu beharra dago ez naizela partaide bezala joan, nire nahia hori izan arren. Beste euskaldun biren laguntzaile bezala baizik eta nola edo hala kazetari bezala sartu nintzen. Esperientzia izugarria da, kristoren antolamendua. Frantzian bertan eta beste zenbait herrialdetan kasik beste edozein kirol mota bezain eza-guna da triatlona. Egunkarietan, aldizkarietan, irratan eta telebistan notizia da, triatlon deritzan aldizkari bat baino gehiago ere argitaratzen da han hemenka, entrenamenduak, eskaintzen dituen posibilitateak, proba ezberdinak e.a., aipatuz. Jendea benetan prestatzen da horretarako, argi erakusten digu 900 partaidetarik, 3 km. igerian, 120 bizikletaz eta 32 km. korrika egin ondoren, ia 600-ek bukatzeak. Denbora hoberena 5 ordu 52' izan zen eta guztiak 9 orduren barnean sartu ziren. Sinetsezina gertatzen da sarritan.

A.— Aipatu duzunez, proben kilometroak ez dira berdinak Hawai-eko Iron Man-en eta Nizako Munduko txapelketetan.

E.N.— Bai, ongi diozu. Oraindik ez dira neurriei buruzko akordio batetara heldu eta ez dirudi helduko direnik ere, izan ere oso erlatiboa da batzuentzat eta besterentzat distantzia egokiena zein den erabakitzea, amerikarrek beti gehiagora jotzen dute; pentsa ezazu Hawaiko baino gehiago izan nahiean Kalifornian, Iron Man-en bikoitza den beste proba berri bat sortu da, hau da 8 km. igerian, 360 km. bizikletaz eta 84 km. korrika. Harene neurriena oso sinbolikoa da, badira 3 kirolak barne izanik ordu bete baizik ez dirauten probak ere.



Baionan ere ospatzen da uda haseran honelako proba bat, Frantzia osoan arras ezaguna. Aurten 200 baino atleta gehiagok hartu genuen parte, eta espainiarrak deitzen gintuztenon artean guztiak euskaldunak ginen.

A.— Honelako distantziek aritzea ez ote da astakeria, desgizakorra eta noski kaltegarria osasunarentzat? Ez al du kirolak bere berea duen osasuntsu izatearen helburua galtzen?

E.N.— Argi dago edonor ez dela gai honelako aktibitate bat egiteko eta beldur naiz ez ote den garaipen instintu huts eta soil batetan amaituko, baina hori nire ustez gertatzekotan Ameriketako gertatuko da eta ez hemen. Gainera, jadanik badira zenbait mediku, ikerlan eta fisiologo kirol hiru-koitz hau egokientzat jo dutenak, ez aipatzen ari garen mailetan noski.

A.— Triatlona konpetizio arlor mugatuz, ez al da motz gelditzen afizio handi batekiko?

E.N.— Tira, ni konpetizio arloaz aritu banaiz, gaurregun eta izan duen sorreraren eraginez, kirola berari indar handiena eman diona delako izan da. Halere ez da ez horretara mugatzen. Honela oraindik orain artifizial

samarra badirudi ere, bada zenbait jende triatlona egiten duela diona, hau da, adibidez, astean bi aldiz igeri egitera joan, bizikletan bueltaska bat ematera beste bitan eta korri piska bat egitera beste bitan. Eta ezin ukatuko du inork hori kaltegarria izan daitekeenik bakoitzak bere posibilitateen neurrian eginez gero. Gainera edozein adinetan egin daiteke, bai zahartza-roan ere.

A.— Espainian eta Euskal Herri mailan egiten al da honelako probarik?

E.N.— Espainia mailan Guadalajaran bada honelako proba bat, duela urte dexte hasia. Dakidanez estatu mailan bakarra da eta Irailean ospatzen da.

Euskal Herriari dagokionez ofizialki ez dago triatlona probarik, hegoaldean, baina bada ekintza bitxi bat: Hernanin urteoro eta Hawaii-ko triatlona sorreraren aurretik, San Juan egunez «kirolari osoa» izenez ezagutzen den proba bat ospatzen da, bertan

bizikletaz herriaren inguruan itzuli batzuk ematen dituzte, ondoren korrika bide berdina egiten dute eta tarteka Urumea ibaia pasa eta herriko enparantzan 50 km.-ko zaku batzuk jaso behar izaten dira. Proba osoak ez du ordubete edo orduterdi baizik irautea, baina nork ukatuko du hori triatlona bat ez denik?

Proba honek zer pentsatua ematen du eta benetan Hawaii-ko proba gorena dena ere zalantzan jartzen du. Bestalde, Baionan ere ospatzen da uda haseran honelako proba bat, Frantzia osoan arras ezaguna, hau. Aurten 200 baino atleta gehiagok hartu genuen parte eta Espainiarrak deitzen gintuztenon artean guztiak euskaldunak ginen. Bilbotar zenbait, eta gipuzkoarren artean Hernanikoa azken urteotan bi aldiz irabazi duen Angel Ortiz tolosarra.

Orain arteko emaitzak ikusirik, bada zenbait jende honelako probak antolatzeke asmoz dabilena, horien artean badirudi Ondarru izan daitekeela hurrengo triatlona eskenatoki.

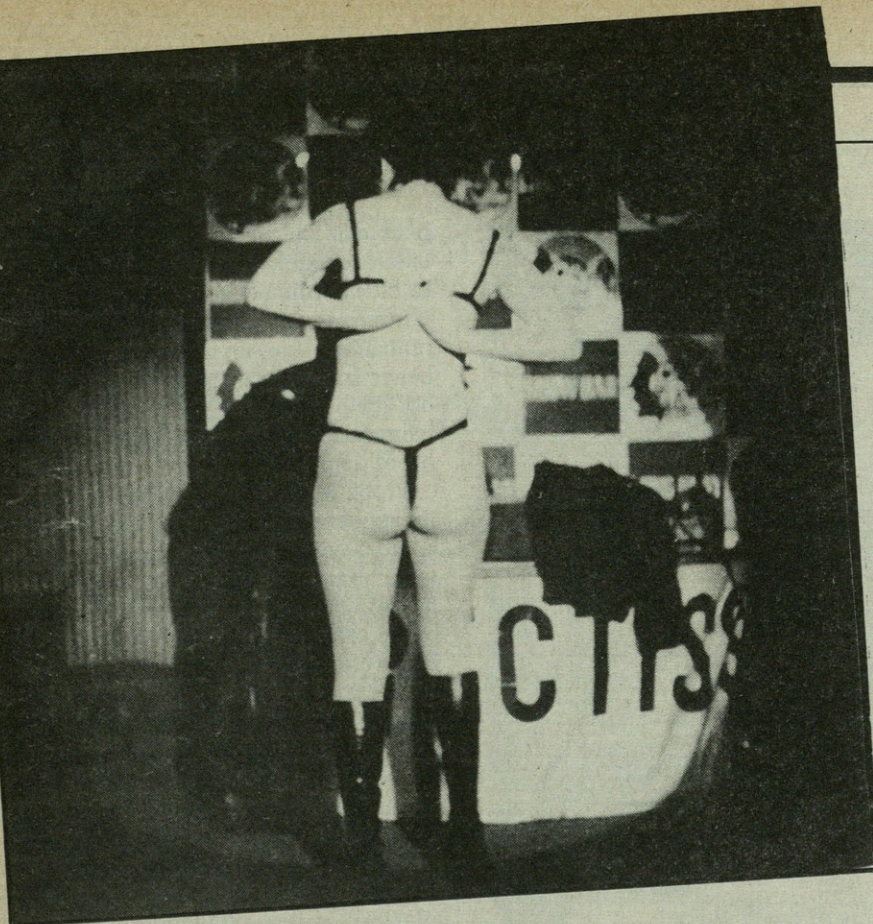
A.— Eduardo No, afizionatu mailan bi urtetan txirrindulari izandakoa du; igerian ere ez da txantxetan aritu eta estatu mailan emaitza onak lortu izan ditu Bizkaiaren izenean. Eta geldirik ezin egonean azken aldian Maratoiak eta Kross zenbait korritzen ere aritua da. Ez da ez oinarri txarra triatlona izateko. Edu, azken galdera bat, zer esango zenioke zure hitz hauek irakurri ondoren triatlona egiten hasi nahi duen norbaiti?

E.N.— Gogo eta motibazio bizia izanez gero ez dela hain zaila kirol berri hau ezagutzea eta dastatzea, eta noski eskaintzen dituen atseginak suposatzen dituen sakrifizioak baino handiagoak direla. Aipatu, nahitaezkoa dela entrenamendu egoki eta zuzen bat jarraitzea norberaren posibilitateen arabera eta horretarako zuzenena dakien norbaitekin harremanetan jartzea dela. Eta hortik aurrera, animo eta jarrai, ongi hartua izango zara gure artean.

A.— Eduardo, INEFen (Instituto Nacional de Educación Física) ikasketak egiten ari da, Madrilgo fakultateko 4. kurtsuan.

Eskerrikasko Edu, eta ez inoiz etsi, etsi baizik!

Amaia ELOSEGI



trabestiak, ijitoak eta ibiltariak ez daude zentsatuta egon, eta ofizialki beraz, ez dira datu ofizialetan existitzen. Auzoko bizilagunen bizitzakalitatea, batzaz beste, Bilboko baxuena da. Urbanistikoki ez dago berdegune bat ere ez, pisuetan familia handiak pilatzen dira eta zerbitzu kultural eta sozialak zeharo eskasak dira. Langa-beziak indar handiagoz jotzen du auzo honetan besteetan baino (%45 gehiago Euskal Herriko portzentaian baino) eta azpiekonomiak auzoko populazio erdia mantendu egiten du, hala edo hala mantendu ere: kartoiak eta paperak batuz, txatarraz, aldizko merkatuekin, trapitxeoz, 'businesssez'.

Ume portzentaia handia eskolaratu gabekoa da, eta ghetto prostituzioa eguneroko egia.

Populazioaren piramideak oinarri estua aurkezten du, eta 2024 urtetako zutabeaz zabaldu egiten da, geroxeago berriro estutzen delarik. 5560 urtetako zutabeak aldiz, ezohizko kopuru

BILBOKO 'LAS CORTES' AUZOAN, OSASUN ZENTRUA JARRI NAHI

"Las Cortes" auzoa soberan ezaguna da Bizkaian, eta seguruen Euskal Herri osoan ere bai. Berton, gizarteak baztertu eta aldi berean erabili egiten dituen marjinatuak bizi izaten dira: prostitutak, trabestiak, drogazaleak, ijitoak, langabetuak eta pasoz dabilen zenbait zokoratu ere bai. Amalgama heterogeneoa eta miseria nonahi.

Arratsaldeko seiretatik aurrera, tairnetako argi gorriak piztu, kolore deigarriak azaldu, eta emakumeak plazerra eskainiz ateratzen dira kaleetara.

Errealitatea gordina da baina, eta beharren artean premiazkoenetarikoa osasun asistentzia da, orain ia ia existitzen ez dena.

Arazoari aurre emanez, auzoko goikaldean, Las Cortesetik urrun, dagoen Iralako Modulo PsikoSozialak osasun asistentziarako laguntza zentrua sortzea proposatu du. Proposatu eta aurreproiektua egin ere egin dute Iralakoek. Aurreproiektu honetan au-

zoko populazio mota eta beraren ezaugarri nagusienak aztertu egiten dituzte, eta ondoren, asistentzia zentru integral batetarako beharko liratekeen baliabide pertsonal eta materialak azaldu. Azkenik, dagoenarekin kontatuz, kalitateefektibitatekostu erlazioa baloratu eta laburki aditzera eman egin dute berrogeita hamar orrialdetako txosten batetan.

Populazio ezzentsatua

1983eko zentsuan 39.239 pertsona bizi omen ziren San Francisco azpikomarkaren honetan, baina prostitutak,

handia eskaintzen du; gazteena bezain handia.

2.000 prostituta inguru

Iralakoen estudioan esaten denez, La Palanca izenaz ezaguturiko auzo honetan 2.000 prostituta inguruk egiten du lan. Heuren artean yonkien portzentaia egunez egun handituz doa, eta gainera gero eta gazteagoak izaten dira. Hamalauhamabost urtetako neskatxak aurkitzea erraza da: toxikomanoak edo/eta prostitutak, edo/eta semealabak dituenak. Horietariko asko ijitoak izaten dira, ohizko bizilekutik egoztuak.

Kanpotiko inmigrazioa aspaldidanik mozturik dago; alde batetik auzoaren dekadentziagatik (gorengo garaia pasatuak dira jadanik); bestaldekik, beste prostituzio mota diferentia gorakadan dagoelako, goi mailako prostituzioa hain zuzen, osasun arrisku gutxiago aurkezten duena.

Auzoaren dekadentziarekin batera, norberarena bizi duen emakume ugari dago auzoan, gaur egun bizimoduz eskale direnak. Azkenik, trabestiak, emakumeen lepotik bizi diren gizonetzkoak eta delinkuenteak daude, auzoko tipologia osatuz.

Osasun egoera eskasa

Las Cortesen hilkuntza indizea altua da oso. Heroinak (askotan kutsatua edo faltsuztatua), alkoholak, eskaletasunak, elikadura egoki ezak eta etxean egindako abortoez indize hau igotzera lagundu egiten dute. Erditze naharoek eta arreta faltak emakumeen organismoa ihauli egiten dute, eta sortzetiko gaixoak beraz ugaritu egiten dira.

Bataz beste, eta egin diren kalkuluaren arabera, Las Cortesen 5.000 pertsona inguruk inolako seguru sozialik ez du, eta emakume gehienek ez dute amaumearekiko programa batetara joaterik.

Bestalde, sexu bidezko gaixoak dira eta, bertan bizi ez diren baina joaten ohi diren pertsonak ere, osasun zentru baten beharrean leudeke, eta ez dago.

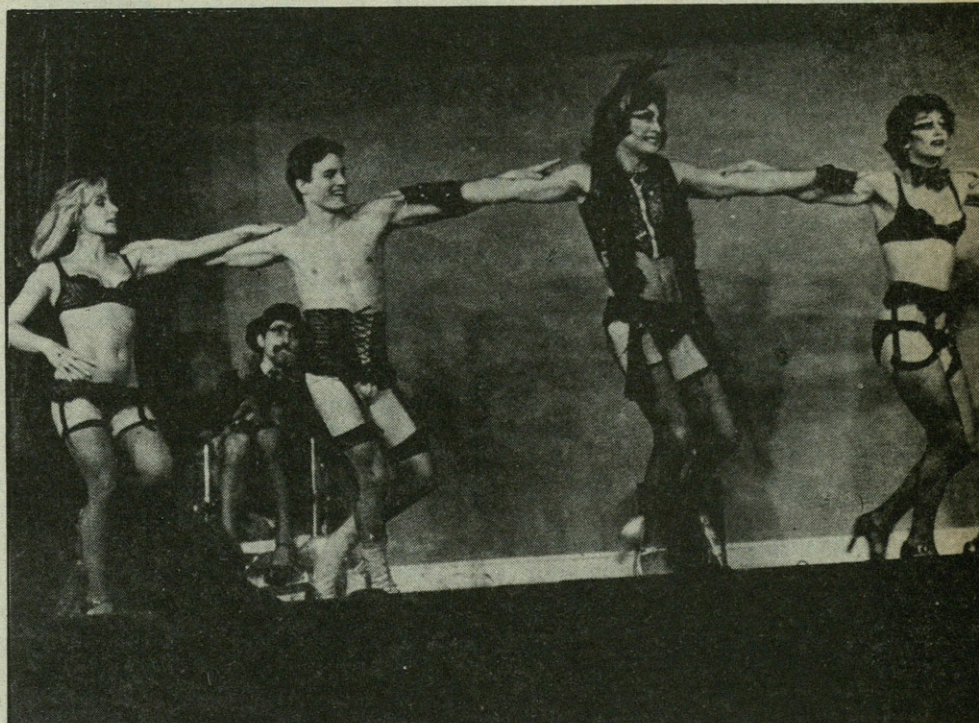
Gaur egun, mediku bat joaten da Las Cortesera, astean lau orduz, eta akabo. Besterik ez dago.

Irtenbideak egon ba daude

Eskualdean aldiz, ba daude medioak, txikiak eta eskasak badira ere; Iralan 4 mediku daude (3.565 kartilekin), La Peña 3 mediku (3.581 kartilekin), San Franciscen 5 mediku (4.386 kartilekin) eta Bilbo Zaharrean mediku bakarra (970 kartilekin). Insalud, Bailen, La Peña, Irala eta La Canterako dispensarioak batuta, denetara 18 erizain daude. Benefizientziako kartilak 341 dira gutxi gora behera. 5.000 pertsona baino gehiagok ez du asistentziarik, eta beraz lehen aipaturiko beste 5.000 horiei gehitu behar zaizkie osasun laguntza barik dagoen kopurua kalkulatzeko orduan.

Irakoen projektuan azaltzen den irtenbidea, momentuan dauden medio guztiak batzea eta indartzea, eta honela Las Cortes azpikomarkako beharrei erantzuna eman.

Baliabide ekonomikoak ere batu eta indartu beharko lirateke. Moduloak orain arte Jaurilaritza, Udaletxe, Aurrezki Kutxa eta interesatuen dirulaguntzaz kontatu izan du; 21 milioi pe-



Auzoaren dekadentziarekin batera, norberarena bizi duen emakume ugari dago auzoan.

seta-lau urtetan. Baina ez da nahikoa, batez ere diru faltak zenbait zerbitzu moztera bultzatu egin dituelako lan-gileak.

Buru osasunerako zerbitzurik ez

Moduloan hasiera batetan hiru zerbitzu mota desberdin ematen ba zen ere, (toxikomania, buru osasuna eta plangintza) diru faltak murriztu ditu zerbitzuak. Buru osasunerako inoiz ez da diru kopuru espezifikorik egon Iralan, baina beste bien laguntzaz mantentzen zen. Orainsu laguntza kendu behar izan diote heuren beharrianak betetzeko, eta beraz asistentzia psikologikoa desagertu egin da.

Jaurilaritzak Komunitate osorako ematen dituen datuak kontutan harturik, eta kalkulo proportzionala egin ondoren, Las Cortes aldean 2.000 nagusik buru asistentzia beharra luketela begiz jotzen da, eta gutxienez beste 1.200 umek, 3 eta 15 urte tartekoak. Pertsona nagusien problema berezia ere ikerturik dago zerbitzu mota hau eman beharreko orduan.

Arazo neurotiko ugari

1984eko abendurarte eduki zuten esperientziagatik, emakumezkoak gizonetzkoak baino asistentzia gehiago hartu behar zutela ikusi zuten (%70a

emakumeak ziren), eta batez ere 2540 urte tarteko emakumeak (totalaren 40a.). Gaixo arruntena arazo neurotikoa izaten da, eta neurri txikiagotan arazo aktibakorrak.

Gauza bera 015 urte tartekoak, baina hauen kasuan aldiz, gizonetzkoak, hau da mutilak, izaten dira afektatue-nak, hamabost urte bete arte. Orduan neskatzak hasten dira arazoaz.

Gaitz psikologiko hauen tratamendurako, metodo desberdinak erabiltzen dira. Batez ere, psikoterapia, eta botikak, edo eta azterketa psikoanalitikoak. Baina zail osa daitezke guztiz, ingurugiroko zirkunstantzialak eta mugak inposatuz segitu egiten bazaizkie. Aldatzea ez dago baina profesionalen eskuetan soilik. Egokiena izango zatekeen terapia, hau da prebentiboa, errekurso faltak oztopatu egiten du.

Drogazaletasunak arazoa areagotu

Toxikomaniei dagokienez, hurrengo urtarrilean San Franciscen bertan zerbitzu unitate bat jarriko dela projektaturik dago, DAK (Droga Arazoetarako Koordinakundea) erakundepean, baina Osakidetzatik kanpo. Sail honen arduradunek eskatzen duten lehen irtenbidea zera da, drogazaleentzako egoitza egokiak, orain dauden lekuan eta egoeratan (prostitu-

zioa) oso zaila bait da drogari uko egi-tea.

Horrez gain, astia betetzeko taile-rrak, kultur inizatibak etab. etab. te-rapia eta prebentzio funtzioak betet-zeko.

Las Corteseko toxikomanoaren iru-di prototipikoa honelakoa da: gaztea, 2125 tartekoa, gizonezkoa, ezkongabea eta langabetua. Kasu gehienetan familiaren erreakzioa lokarriak haus-tea izan da, ezer jakin nahi ez izatea alegia. Ehuneko 96eko kasuetan, fam-ilian bertan hartu izan dute drogo-dependentzia eta ez dute aktibitate konkritu batetarako inolako interesik adierazten.

Azkenik, planning programa

Iralako moduloak eskaini egiten eta Las Cortesen eskaini nahi duen beste zerbitzu bat, plangintzari dagokiona da. Hiru urtetan 3.974 kontsulta eduki ditu, eta gehienak gai hauen inguruan izan dira: antisorgailuak, azterketa gi-nekologikoak, bular minbizia, sexu bidezko gaixoen diagnostikoa eta tra-tamendua, eta aldizkako azterketak.

Honez gain hitzaldi edo orientabide pertsonalak eskaini izan ditu, zen-truan bertan zein eskoletara joanez.

Zenbait operazio ere egin egiten di-ra zentruan, hala nola DIUa jarri edo basektomia praktikatu. Sexologia zer-bitzuak bestalde, informazio zabala ematen die interesatuei, bai eta dis-funtzio sexualaz ere, arlo honetan da-goien ezjakintasuna pentsa zitekeena baino askoz ere handiagoa bait da.

Projektuari ez zaio irteerarik ematen

Aurreproiektu hau, urtarrilean ha-sita, apirilean erredaktatzen amaitu egin zen, eta berehalaxe Osakidetzan aurkeztu, Eusko Jaurlaritzan. Hantxe ez zioten oneritzia eman. Ona zen arren, merkea eta egingarria zen arren, ez zegoen aurrera eramateko boron-date politikorik, egileen ustetan behi-nik behin.

Jaurlaritzak Udaletxean aurkezte-ko esan zuen, eta hemen ere atzera bota egin zen, Sozial Ongitasunerako Batzordean bertan, ez bait zen Plenora pasa.

Momentuan berriro dago Osaki-detzaren eskuetan, martxan jarriko dutenentz eztabaidatzen ari direlarik. Bitartean hilabeteak aurrera doaz eta Las Corteseko arazoak areagotuz doaz neurri berean.

Problema guztien aurrean, lau or-duz astean mediku bakarra dute mi-rakuluak egin ezinean. Eta projektua gelditu.

Prezedenteak egon ba daude

Madriren antzerako esperientzia martxan dago eta erresultatuak ezin hobeak dira. OMSeko aipamen bere-zia jasota dute. Izugarrizko kobertura lortu omen dute eta prostituten erant-zuna hobetu ezinezkoa izan da. Esku-mak aldiz, ez du projektua begi onez ikusten nahiago baitu kaleak 'garbi' ikustea, prostituziorik gabe. Ezer ez dute esaten ordea 'goi mailako' prosti-tuzio garestiaz, seguruen bezero one-netarikoak direlako. Seguruen.

Emakumearen Institutuaren jarrera ere total eskapista da. Prostituzioaren problemaren aurrean ez dute legaliza-zioa defendatzen, eta postura aboli-

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

t.42 06 24

zionista hartu egin dute, arazoa enoratuz desagertuko balitz bezala.

Gutxi dira prostituzioa legalizatu eta prostitutak zaindu behar direla esaten dutenak, nahiz eta jarrera hau errealistena den. Bitartean partxeak ipini egiten dira, txaplatak; eta problemaren konponketa karitatezko erakundeen eskuetan lagatzen ohi da.

Erakunde apostolikoak, karitatez

Elkarrizketaren bila joan gatzai-kienean errefusatu izan duten arren, Las Cortes auzoan berrogeita bi urtez diharduen erakunde baten ordezkari batek, bertoko hainbat gauza kontatu izan digu. Heuren aktibitateak anonimatuan mantendu nahi dituzten legez, ez da egon elkarrizketarik egiterik, baina prostituzio munduaren beste alor bat erakutsi digute, ez garrantzia gabekoa aldiz.

Pertsona apostoliko hauek arropa eta zapatak ematen dizkiete prostitutei, orientabideak, kontsueloa, eta batez ere laguntasuna. Nahi dutenak joaten dira, de motu propio, baina gehienak 35 urteak beteak dituzte. Oso zaila omen da gazteengana hurbiltzea, agian oraindik alde negatiboenak aurkeztu ez zaizkielako.

36tik 80 urtetarako emakumeak egoten dira apostoliko hauen pisuan, berbetan, josten, noizean behin erretzatzen, eta batzutan irakurtzen eta idazten ikasten ari direla.

Errespetoaz begiratzen dituzte apostolikoak, 'señoritas' deituz, baina ordezkari honek esaten zigunez, 'emakume hauek zerura gure aurretik sartuko dira'.

Pekartari kontzientzia omen dute, eta Jaungoikoarengan sinesmen handia, eta hainbat gauzatzaz ezjakintasun osoa. 'Seorita' batek zera esaten zigun 'beharbada ez dute pekaturik egiten, pekatzen ari direnetz ez dakitelako, baina ba dakite gu ez garela heurak bezalakoak, desberdinak garela. Hala ere laguntzat hartzen gaituzte, ia ia heuren familiakoak bagina bezala'.

Osasun problema azaltzen denean, medikuaren dispentsariora bidaltzen dute prostituta, eta ahal den neurrian, aholku eta orientabideak ere ematen dizkiote. 'Baina gero injekzioak hartzeko guregana etortzen dira berriro, guk min gutxiago ematen diegula esaten dutelako'.

A.A. eta L.M.

Ez zuten hezurrik hautsi

Koldo IZAGIRRE

BAIETZAK ezetza bezala, gai nagusiak bigarren mailako beste gairen bat ekarri ohi du eztabaidetan. Harira ez datorren salaketaren bat adibidez. Aurkalaria nola edo hala zanpatzea da liskarren helburua, zertan ez gerriz beherako kolperik?

Arzallusek Bandresi ez dituela haurrak ikastolara ibiltzen. Ez da nola nahiko salaketa politikari nazionalista bati egozteko. Egia izaki gainera: Bandresek berak eman zituen haurrak ikastolara ez ibiltzearen arrazoiak.

Arzallusek pentsatu zuen irakurlea eskandalizatuko zuena politikari euskaldun batek haurrak ikastolan ez hezitzea izanen zela, eta ez, adibidez, politikoak berak euskaraz ez jakitea. Ez eta ikasteko ahalegina ez egitea ere. (Erraza zeukan nahi izanez gero, Bandres bera jarduna izan da euskara «berez» dela zaila eta estatuko aldizkari nagusietan). Arzallusek ongi zekien hori, inortxo ere ez baita eskandalizatzen berak euskaraz lerro erdi bat bederenik idazten ez duelako.

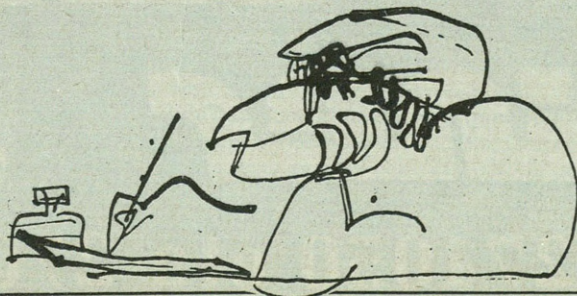
ALEGIA, geure agintari politikoek berek egiten diote paso euskal gizartea buru belarri hartua duen problemari. Hurrengo belaunaldiari leporatzen diote euskara. Eta halako gisaz, non haurrak ikastolara ibiltzearekin kunplitzen den euskararena. Zer ajola euskaraz dakiten edo ikasten duten. Ikastolara bidali eta kito. Ez guri kontu hartzera etorri.

Eta Bandresek ezin eraso. Ez, ez ditu ikastolara bidaltzen. Ai esan baligu, ez ditut ikastolara eramaten, baina ikastolan dabiltzan zenbaitek bezain gaizki dakite euskaraz. Baina ez. Bandresek bere burua defendatu nahi izan zuen, eta galdu. Erregina jan dioten arren jazarriari ekiten dion xake-laria bezala ikusi nahiago nukeen: Aizu Arzallus, utz nire haurrak eta nik utziko zeureak, eta esaidazu, *zuk zeuk*, behartzen al nauzu *ni* inongo ikastolara noan?

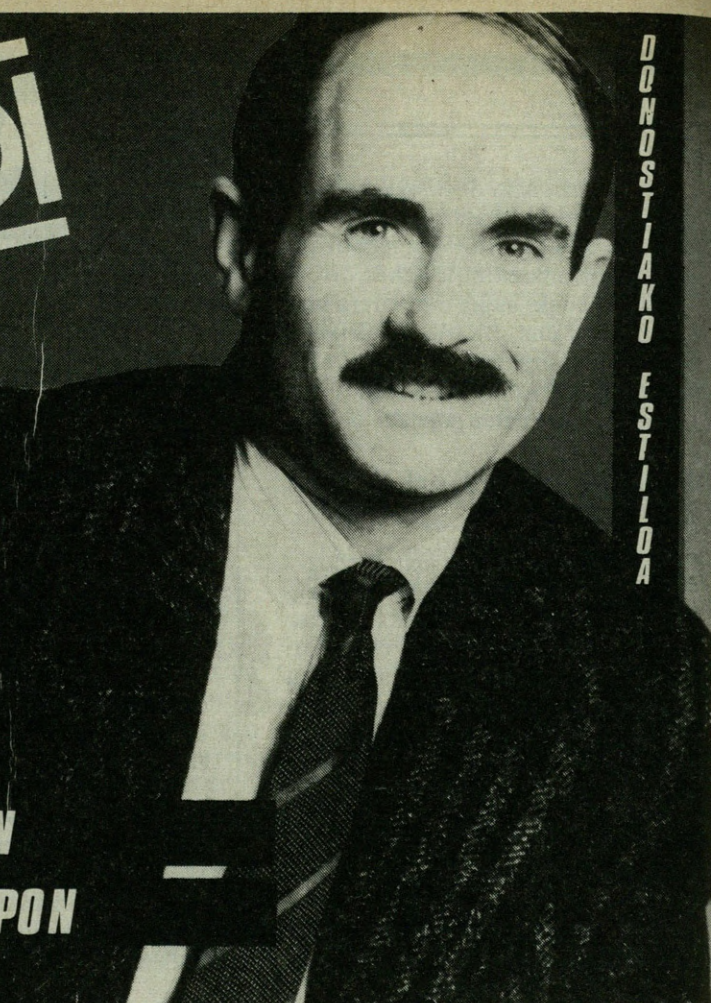
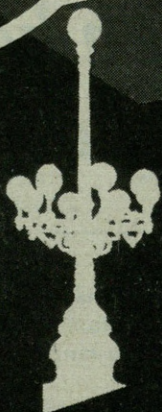
ESKANDALOA ez da euskal politikari batek haurrak ikastolara ez ibiltzea.

Eskandaloa da euskal politikoek berek euskaraz ez aritzea, eta ez ikastea. Aritzeko.

Udako denborale harek harrotu zituen uhinak aspaldian dira baretu. Baraurik geratu ginen gai nagusi hartaz, bortxari buruzkoaz. Baina bigarren mailako gaiarekin axioma hau sartu ziguten kontrabandoan: euskara, berez, ez da preziso. Itxurak zaintzea da arazoa. Eta aurkalariek besarkatu egin zuten. Mugazain hobeagoak behar ditugu.



SASTRE
AUZMENDI

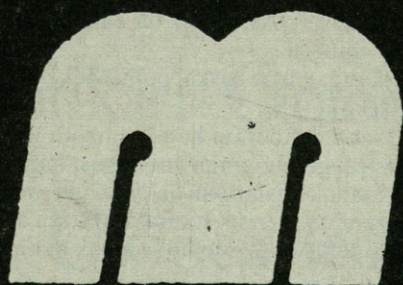


DONOSTIAKO ESTILOA

**MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON**

V E R G A R A, 1 - D O N O S T I A

**kirolzaleen
zerbitzutan**

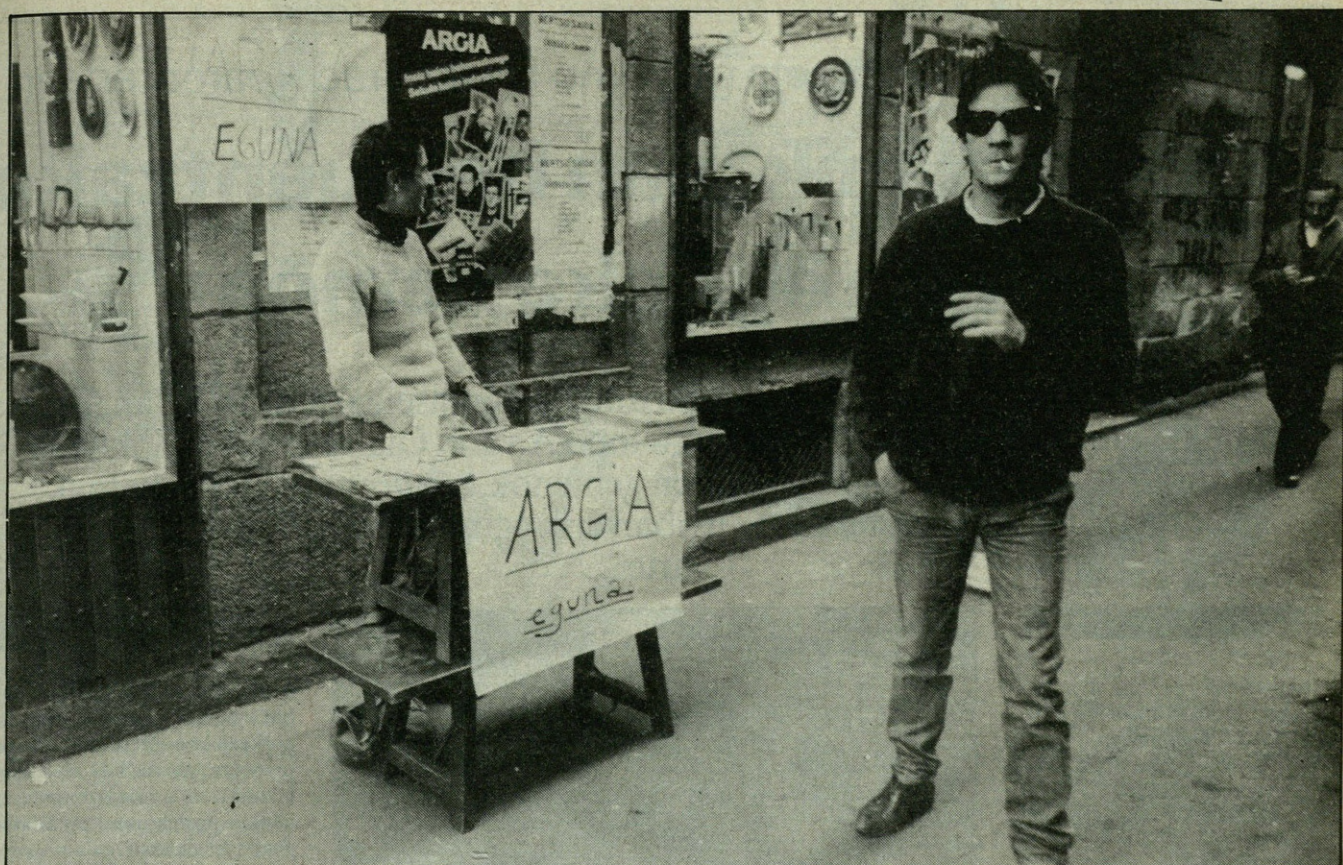


mine

donostia



271050 eta 270447



Gure erredakziora iritsi diren lehenbiziko berrien arabera, lehenengo igandez Euskal Herri guztian ospatu zen «ARGIA eguna» arrakasta bat suertatu zen. Mahai asko eta askotatik materialea agortu zen, Urtekariak batipat, sekulako harrera ona izan dutenak. Orain Durangokoa datorrela kalkulatu. Urtekariak laster egingo du berea; ez da gutxiagorako, esan dezagun umorez. Gainerantzean gure orrialde barruko komikia ere sorpresa izan da, eta suerte piskabatekin irakurle gehiago ere gureganatuko dugu, haurrak adibidez, azkarrek izanik gauza onak preziatzen dituztenak. Orain, zai gelditzen gara, egin duzuen lan guztia harpidetza txarteletan bilakatua ikusiko dugulako esperantzaz. Esperantza ere badugu, datorren igandean egingo dugun bazkarian elkar ikustekoa, gehienok baina ez zaituztegu ikusiko eta oraintxe esaten dizuegu: MILA ESKER.

Euskal Antzerki Topaketen edizio berri bat martxan.—

Asteartean hasi zen Azepeitan, bere hirugarren edizioan, aurtengo antzerki topaketa, bertan gazteentzako nahiz helduentzako sailak izango direlarik. Aurreko urteetan ez bezala, sariketa tankerakoa zen topaketak beste bide bati eutsi nahi izan dio, horretarako han eszenaratuko diren Orain, Sebastopoleko Titiriteroak, Peter Roberts, Bordaxuri, Intxitxu, Maskarada, Teatropolitan eta Antxieta taldeei diruz eskertuz beren partaidetza. Bestalde antzerki topaketen girotzeko hitzaldi interesgarri bi ere emango direla iragarri da. Patri Urkizu eta Eujenio Arozenaren eskutik.

UEUren Donostiarako hitzaldiak amaitutzat emanak.—

Ostegunean izan dute azken eguna UEUk, Larraonako saioez gain, neguan «UEUtik geroari begira» lemapean Donostian ospatu dituen hamar eguneko hitzaldi saioak. Baiona eta Iruñeako ikastaroekin batera, Komunitate Autonomoan ere burututzeko aukera interesgarriatzat joaz, Euskal Herri osoan nabarmentzeko asmoak bete dira. Antolaketa oparo honen arrakastaren ondoren, datozen urteotan jarraipenik izango dutelakoaren esperoan geratu dira bertara hurbildutako euskal unibertsitari porrokatuak.

Finantzen egoera aitzakitza, bestelako arriskutan ETB.—

Diru kontutan sortzen ari diren tirabirak atzetik beste zerbait ekartzeko aitzaki ote diren pentsatzen hasi gara. Zuloa 1.000 milioi hala 1.600takoa den ez dakigu, ez eta 3.261tako datorren urterako aurrekontutatik 500 gutxiagorekin nahikoa izango ote den. Laster, diru publikoa alferrikaltzen ari dela akusatuko dute, audientzia ehuneko 20etik ehuneko 8ra jeitsi den proiektuan alferrikaltzen. Guzti hau jarri du agerian Gorordok egun hauetan. Gero, gaztele-
rentzako lekua bai defizit bai audientziaren onerako ezinbestekoa dela botako digute agian. Hurrengo pausua liteke.

Euskararen aldeko kanpaina hasi berria da Nafarroan.—

«Ley del Euskara» delakoaren proiektuaren aurka eta euskararen aldeko beste zenbait neurri konkretuen alde, «Euskara guztiona eta guztiontzat» kanpaina martxan ipini da joan den asteartez Iruñean. Kanpaina bultzatu eta koordinatzeko Euskararen Aldeko Batzordea sortu da, bere babesean partidu politiko, sindikatu, kirol elkarte eta kulturalak inguratu dituelarik, denera hogeita-zortzi kolektibotaraino helduz dagoeneko. Kanpainaren laguntzarako bono batzu editatu dira, Arturo Canpion Akademian mila pezetan salgai.

Olariaga, ilustraziogintza eta grafismo frankotiradorearen artean

«Aspaldidanik nian helduentzako komikia egiteko asmoa»

Durangoko Azokarako plazaratuko duen «Hamaseigarrenean aidanez» komikia aitzakitza harturik egin dugu topo Antton Olariagarekin. Zakilixut munduratu zuenean ezagutu genuen gehienok, eta *argiazale* porrokatuek bere orrialde frexku batekin ere irribarrerik egin zenuten orain laupabost urte.

Dibujatzetik ahoratutako mokaduez asetzen omen du tripazulotako imajinazioa, baina orain artean bezala gidoi faltan lagatzekotan, ez diola ba zuentzat, helduontzat, komikiak egiteari segiko...

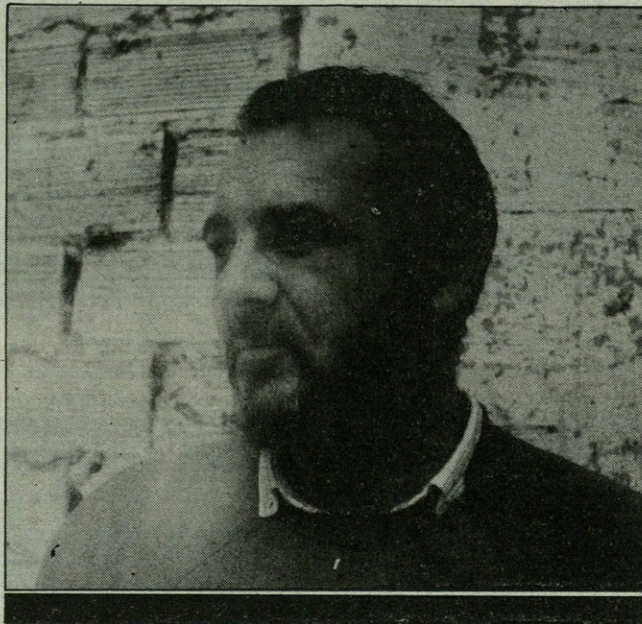
Bere buruaren azalpen labur bat egiteko eskatu diogunean, hasi da ja egile bat bere lanagatik ezagutzen delaren trukoarekin. Ostera, usurbildarra dela atera diogu, Bellas Artes-ko ikasketak egin zituela, eta honetan, umorearen klabea grafiko mundua eta hizkuntzaren munduan murgiltzeko atrebentzia, prentsarekin egindako kontaktatz eta haur literaturaren apaintzaile gisa hasi zela.

ARGIA.— Noiz hasi hintzen profesionalki lanean, ze hi honetatik bizi haiz.

ANTTON OLARIAGA.— Ni orduan Balentzian ninduan, eta hango egunkari batean kolaboratzen hasita, umorezko marrazki eta txiste antzekoak bidaltzen, prentsako lekutxoaren batek salbatuko ote ninduen pentsatuz hasi huen dena. Hastapenak grafismoa eta prentsaren arteko jolasean hasi eta gero, haurren testu liburuen ilustratzaile bezala izan nian jarraipena.

A.— Hitzegin daiteke Euskal Herrian ilustratzaile profesionala?

A.O.— Ba nik ez zekiat suerte haundia euki dudana, baina nerretzat sorpresa bat izan huen halere guzti hau. Sekula ez nian hau bakarrik eginik biziko nintzenik. Ilustrazioaz bakarrik



bizitzeko aukerarik bazegok, ze ipuingintzak azken urteotan arrakasta izan bait dik, eta gure beharrean zeudek nolabait euskal testu liburua. Noski, gu morroiak gaituk azken finean, argitaletxe eta gioien morroi. Eta, gioirik gabe, hitzik gabeko antzerkitan bezalaxe geratzen haiz.

A.— Nola ikusten duk orduan ilustrazio esparruaren egoera gaur egun, balantze gisa edo.

A.O.— Hor, bi bide ikusten dizkiat: ilustraziogintza eta grafismo frankotiradore delako hori. Esate baterako, ilustraziolari helduz, ba Asun Balzolak jasotako sari hori garrantzitsua duk, nahiz sarizale-eta ez izan, hemengo lanak baloratzen direlako batipat. Jon Zabaleta ere kasu, ilustratzaile finak zeudek

Euskal Herrian. Komiki eta umoregintza zegok beste alde batetik, egunkarietara mugatua, eta hortaz aukera gutxiagokoa. Baina lanak esporadikoak direnez, epe luzetara jokatze baina beste irteerarik ez daukak. Eta komikiaz... ze esango diat, gionista falta nabarmena duk!

A.— Nola konpontzen zarete argitaratzeko edo argitaletxeen «fitxajeak» egiteko orduan?

A.O.— Lanak sortzen dituk, ba tira, perretxikuak bezala; igoal. Batzutan hi joaten haiz bila eta bestetan gionista eta argitaletxeak berak iristen zaizkik muturren aurrera, derrepentian. Izaten dituk kasu konkretuak ere, hire ideia batekin gionista batengana jotzen duane-

koa adibidez, edo herorrek lan bat egin eta argitaletxe batean aurkeztekoa. Nere kasuan, gehienetan, gioiak hor zitzeuden eta horien arabera moldatu nauk, proiektuan premiaren pean parte hartuz.

«Marrazkiak ez dezala testua destripatu, ez dadila deskriptiboegia izan...»

A.— Momentu hauetan zertan ari haiz.

A.O.— Prentsa mailan urte dextente egin nian Argian; gero Eginekoa proiektua irten huen. Pentsatu nian eguneroko tabarra emango zian pertsonaian, eta Zakilixut sortu huen, inongo prebisiarik gabe, nondik nora joko zian ez nekiela, egunkaria egunean bizitzea bait huen asuntua. Hori bai, neretzako ezinbesteko klabea izan dena, dibertitzearena izan duk. Inoiz esfortzu bat bihurtuko balitz deskantsatu egingo niake denbora batez... oporrak balira. Ipuia aldz beste era batera ulertu behar duk, testu idatziari atxekirik arituz, testua bait zeukak lehentasuna, ilustrazioaren helburua girotze eta apaintzearena delarik. Horrek beste atrebentzia bat ere bazeukak, hire ilustrazioak letra idatziak baino indar haundiagoa bereganat-



zen duenean, orduan testua interpretatu eta ixteko arriskuan eroriz; marrazkiak ez dezala testua destripatu, ez dadila deskriptiboegia izan haren magiaren fabore kontra, beti sujerentetasuna mantenduz.

A.— Orain, Anjel Lertxundi-ren «Hamaseigarrenean aidanez» nobelaren komiki bat egin berri duk, Durangoko azokarako aurkeztekoa. Nola izan da hau, ikusi bait zaitugu oriotarrarekin elkar lanean lehenago ere.

A.O.— Nere asmo zahar bat duk hau. Haurrekin pixkat puskatzekoa. Ez duk, ez, haustea; ez gaituk eta hamar urteko mutilak hain haur ez direnaz konturatzan, tontotzat hartzen dizkiagu behin baino gehiotan. Nik periodikuan helduentzako klabetan marrazten diat, eta haurrak ere inguratzen dituk bertara, dibujoen mundura behinipein. Baina helduentzako komiki bat egitea beharrezkoa huen neretzat. Gioi bat behar nian, eta bueltaka-bueltaka, hiru nobela pelikulatara eramateko proiektu bat bezegoela, eta Irati Films-ek Anjel Amigoren bitartez neregana jo zian komikian ere proiektua gauzatzeko. Aukera hor zitzion beraz. Noski, hor reinsidentziaren asuntua badagoen arren. Nere irakurketa aldiz oso desberdina izan duk. Eta pelikula ikusi baldin badiat komikia burutu ondoren izan duk. Halere nahiko filmikoa dela nabaritutuko duk bi tekniken hurbiltasunarengatik (planoak, sekuentziak montatzerakoan...), beti irakurketa propioa izateari uzten ez diolarik. Liluragarriena, hori izan duk, gioi majo bat eukitzea aukera aparta, testu literarioaren gioia egokitu ahal izatekoa alegia.

«Nobela eta zinea pixkat nahastea fenomeno mundiala izan duk»

A.— «Hamaseigarrenean aidanez» nobelak Mirande literatura saria jaso zian, telebisorako filme bat egin duk ondoren, eta komikiak jarraitzen zio. Inolako proiektu edo kanpora begirako plangintzari erantzuten ote dioen-edozertxobait esplikatu huke.

A.O.— Nobela eta zinea pixkat nahasi eta trasbase hori egitea fenomeno mundiala izan duk eta biak elkarrekin oso loturik egon dituk aspalditik. Euskal Herrian hortik abiatzea ere ondo ikusi nian, igoal mundu guztian normala den gauza bat zuzpertzeko. Hemen komikigintza ez diagu normalizatu, eta kasu horretan terrenoa errekupeatu beharra zegok. Ez diat bada uste Euskal Gobernutik datorren prestigio baza bat izan daitekeenik, ze hamaika komiki kaleratu beharko bait litzateke halako plangintza bat bideratzeko, su artifizialekin eta zinemascopeko kolorez! Nere partetik okasio majo bat bezala hartu diat soilik... helduen lan hori egiteko pelikula bat aprobetxatu behar duk, ne-

re gogoaren eta gioi baten konfluentzia baten ondorio besterik izan ez delarik azken finean.

A.— Dibujari lotzen gatazoiarik orain, zein ezaugarri tekniko eta estetika joeran murgildu haiz komikian?

A.O.— Marrazkia propioki kontsideratuz, nere ahalegina planoak landu eta sekuentziak osatzea izan duk, genero beltzeko grafismoarekin-edo jolas-tuz; irakurketa beltz xamarra egin dudalako, zuri-beltzeko teknikak eskeintzen dituen posibilitateekin jokatzu batez ere. Bestalde, beti uste izan diat, komiki bat pelikula bat bezala tratatu behar duk: espazio luzea dela, erritmo beharra, sekuentziena, biñeten estudioa, elkarriketen egokitzea bokadilloak direla tartean... papezko filme bat egitea duk. Marrazkiak errealistak dituk, gaiak hala eskatzen zialako eta oso proximoa delako ere bai, eta errealista, istorioak eskatzen dituen klabeek jarraitu diedalako, pixkat expresionismoaren haritik jokatu nahiean.

«Barrokismoak eta elitismoak ez dik zentzu haundirik»

A.— Nola ulertzen duk, ilustratzailearen posiziotik, testu idatzia edo gidoia, hartzailea eta ilustrazioa, hiru osagaien arteko harremana.

A.O.— Komunikazioaren eskema horri heltzen diok. Erant-

zun erraza, eta askotan benetako, zera izan ohi duk: irakurleari esaten diok, «ni papere-raino bakarrik ailegatzan nauk, eta modu berberean orduan hurbil hadi papereraino». Baina egia esan, irakurle-ikusleak asko baldintzatzen dizkik kodigoak, ezinbestean gainera. Batzutan hizkuntz frexko baten beharrean suertatzen delako ilustrazioa, bestetan haurraren-gana asekieki hurreratu behar delako. Barrokismoak eta elitismoak ez dik zentzu haundirik.

A.— Ilustrazioak mundu berezi bat kreetzen dik, pertsonaiak kreetzen dizkik, psikologiak. Kongsiente haiz zenbait balore komunikatzen dituala?

A.O.— Ez nieke balore deituko. Maiuskulazko hitzik ez nieke tartekatuko. Nik izaera bat besterik ez diat kreatu eta botatzen, hain erreala bera, asko aldatzen dela; estiloz multiformea izan zitekek, gaur eroga, bihar atzo baino komodoagoa, gu geu bezala, eta pertsonaia bera bakarrik marrazten duk kaleko jendearen klabetan mugilduz. Dadoa ez diat oraindik bota, pare edo inparea tokatu zitekek.

Parea edo inparea, hori duk —esaten jarraitzen agurtu dugu elkar—, *parea edo inparea izango duk dadoa*, Zakilixutek jo-koan irabaziko dueneko dadoaren suertea. Orduan oporretara joango gaituk...

Gorka I.

Txapelketa Nagusia aurrera doa

Eibar eta Oiartzunen saio bikainak

Eibarren

Eibarren hauek parte hartu zuten: Attola, Begiristain, Josu Zelaia, Murua, Koldo Zelaia, Zaldubi, Otamendi eta Egileor II.ak.

Zortziko nagusiko saioan Attola apaiz gaztea zen eta Begiristain bere ama. Semek ezkondu egin nahi zuela esan behar zion.

Josu Zelaia aduanako zaintzalea zen eta Murua bidailari bat. Aduanako tresnak ezkutuan zerbait daramala adierazten du, baina biluztu ondoren ez dio ezer aurkitu.

Koldo Zelaia 70 urte zituen aitona zahar bat zen eta lehendabiziko aldiz hegazkina sartu, eta hegazkina gaizki dihoala iruditzen zaio. Zaldubi hegazkinaren piloto zen.

Otamendi eta Egileor II.a, biak kotxe gidariak ziren, baina txoke egin zuten.

Ondoren puntua eta oinak emanda bina bertso osatu behar zituzten.

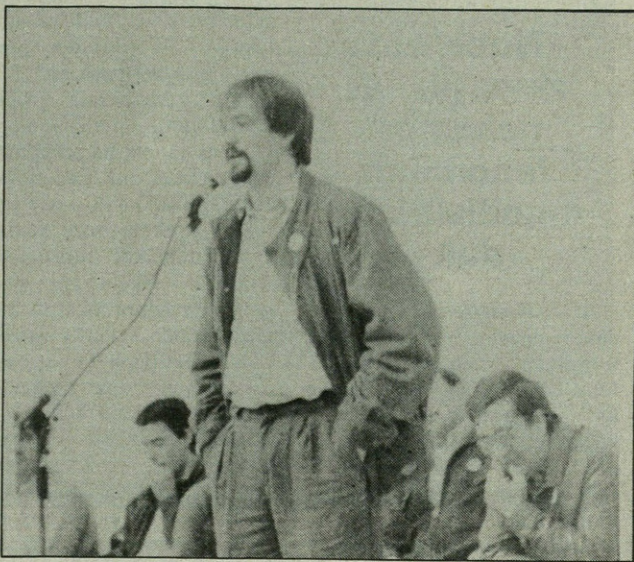
Zortziko txikian Egileor II.a kilkerra zen eta Attola kilkerra zulotik atera nahi zuena.

Begiristain Donostiako zapata denda dotore batetako saltzailea zen eta Otamendi abarkak erostera sartu zena.

Zaldubi farola baten aurka pixa egiten ari zena zen eta Josu Zelaia gauza bera egitera joan zen txakurra.

Murua eta Koldo Zelaia kanpin batetan aurkitzen

Gipuzkoako kanporaketan bigarren bueltari ekin dio eta Eibar eta Oiartzunen jokatu ziren A eta B taldeen bigarren saioak. Saio bikainak izan ziren bietan eta entzule asko ere bai.



dira, eta Murua pixa egitera irten eta itzultzean. Koldo aurkitzen du bere zakuan.

Kartzelako gaia: Gauerdia izanik ohean zaude eta kalean builaka dabilen batek ez dizu lotan uzten. Balkoira irten eta bota hiru bertso.

Epaimahaiak puntuazio hauek eman zien: Attolari 437,5; Begiristaini 422,5; Josu Zelaia 364,5; Muruari 463,5; Koldo Zelaia 364; Zaldubiri 335; Otamendiri 435 eta Egileorri 437,5.

Oiartzunen

Oiartzunen orden hone-tan suertatu ziren: Jon Sarasua, Egaña, Olalde, Narbaiza, Ziolar, Zeberio II.a, Euskitze eta Lexo.

Agur banaren ondoren, zortziko nagusian Egaña hondartza nudista batetan biluzirik zegoena zen, eta Jon Sarasua makila hartuta bizkarra berotzera zihoan amona zahar bat.

Olalde zuhaitz bati azala kentzen ari zen ahuntz baten nagusia zen eta Narbaiza ahuntzari tiroa emateko apuntatzen ari zena.

Zeberio II.a ordu erdi bat hamaiketako egiten pasazuen langilea zen eta gero gainera komunera joan zena, eta Ziolar kargu hartzerako doakion enkargatua.

Euskitze euskaldun berria zen eta Lexo betidanik zekiena.

Ondoren puntua eta oinak emanda bina bertso egin zituzten.

Zortziko txikiko saioan: Lexo argia kobratzera joan zena zen, eta Jon Sarasua sukaldean kandela argitan aurkitzen du.

Egaña baserri batetako neska zaharra zen eta Euskitze auzoko mutil zaharra. Biak pelikula berde bat ikusi eta atarian topo egiten dute. Zeberio kotxean zihona zen eta Olalde bere laguna eta ertzaina, baina honek gelditu eta multa jarri nahi dio.

Narbaiza meza entzuten zegoena zen eta Ziolar mo-nagiloa da eta diru poltsa aurrean jarri eta dirua bota zai zegoena zen.

Azkenik kartzelako gaia hau izan zen: San Fermi-netan ibili ondoren etxera joateko trenean sartu eta hara, Bartzelonan esnatzen da, ez diru ez ezer, eta zer egin behar zuten galdetzen zien.

Epaimahaiak puntuazio hau eman zien: Jon Sarasuari 456; Egañari 472,5; Olalderi 431; Narbaizari 432; Ziolarri 400; Zeberiori 409,5; Euskitzeri 456 eta Lexori 428.

«Geroa nolakoa izanen den asmatzea oso interesgarria zaidalako egiten dut zientzia-fikzioa»

Mayi Peloten «Biharko oroitzapenak...»

Mayi Pelot «idazlesa» gaztea da, gure aldean noski, eta atsegin ematen zuen igande arratsalde famatu batez haren arpegia irri zoriontsu batez hornitua ikusteak: bere lehen liburua, euskarazkoa, eskuartearen zeukan, olinpiadetan ardietsi urrezko medaila bat bezala.

ARGIA.— Mayi Pelot, nor zara...

MAYI PELOT.— Talencen sortua naiz, Bordele ondoan, 1947an... Ikasketa klasikoak egin ditut, frantsesa, latina, greka. Gramatikako agregazioa pasatu dut eta Miarritzeko kolegio batean gai horiek erakasten ditut... Gero komunikazioari buruzko entzun-ikus talde batzuetan ibilia naiz... Musika asko gustatzen zait: klasikoa, seriala, gaurkoa, opera eta herri aintzietako folk musika, India-koa bereziki... Egunero Yoga egiten dut, gaizki baina egiten dut. Hinduismoa asko maite dut...

A.— Indian egon al zara nehoiz...

M.P.— Ez, nahiko nuke baina... hemendik urruntzea izagarrizaila zait.

A.— Euskaldun berria zarela entzun dugu: egia da?

M.P.— Hogeitamezortzi urte ditut, eta hogeitahiru urtetan euskaraz ikasi nuen: egin kalkulak, ez naiz hain berria. Zazpizentzako ari naizen euskalduna naiz... Betidanik hona, herrira, itzuli nahi nuen, eta noski hemengo mintzaira ikasi... Bada-kizu, O odolekoa naiz!

A.— Euskara ikastetik euskaraz idaztera urrats bat dago, ez?

M.P.— Ez dakit... Zerbait egin nahi nuen euskaraz, eta bestalde aspalditik idazten nuen erderaz, uste dut erderaz idatzi baino gehiago idatzi egiten nuela... Baina ez zitzaidan iduritzen euskaraz idazten ahalko nuela. Hitzen bidez esprimitzeko beharra senditzen nuen...

A.— Zure lehen liburua ka-lean dago. Zer sentimendu daukazu?



M.P.— Urte askoren lanaren frutua da, neretzat xantxa bat, suerte bat dela iduritzen zait, besteentzat idazten dudalakoan...

A.— Non argitaratu duzu?

M.P.— «Maiatz»ek duen «Uhargi» sailan argitaratu dinate... Luzien aspalditik eza-gutzen nuen, eta «Maiatz» errebista lanzatu zutelarik hura etorri zitzaidan testo bila... Horrela hasi nintzen eta orain bilduma...

A.— Ipuin bilduma da «Biharko oroitzapenak» hori?

M.P.— Bai... Dena dela ez dut gauza luze egin nahi, ipuiak nahiago ditut gauza motxak. Begi eta gogo laburra naiz... Gauzak ongi moldatzeko gauza laburrak egin behar ditut...

A.— Erraten dute zientzia fikziozko ipuiak direla, esplikatzeko ahal diguzu amini bat...

M.P.— (Ixilune luze bat: Mayi Pelot erromantikoki Aturri ibaiean hegaldaka pausatzen eta airatzen diren kaio txuriei begira dago...) Alde batetik exotismoa urrikitzen dudalako, lurra ezagunegia iduritzen zait. Bestetik, geroa nolakoa izanen den asmatzea oso interesgarria zaidalako. Geroa egin litekeen gauzen, ekintzen lekua da, salbu noski kataklismo nuklearrena ez: gertatzen baldin bada gerorik ez da, dena akabo, gu ere... Gaur egun aipatzen diren prolema batzu agerian, bistakoak daude (politikoak etab.) haietat zientzi-fikzioa mintza daiteke, badu zer erranik, baina ez da horretarako bakarrik nere

iritziz. Dena dela beste asko prolema horietaz mintzatuko direlakoan. Beste prolema batzu egunerokoak izanez geroz nahi eta ez, gordetzen dira: adibidez bazter zikintze edo poluzio mota frango... Bai eta ere gizartearen gora behera ttiki batzu. Eta fikzioaren papera zera liteke: prolema horiek beren buruetaraino emendatzea, zer bilakatzen diren asmatzea eta ondorioak airtortzea.

A.— Zergatik literatur mota hori hautatu duzu? Orainaren beldurrez Gerora ihes zoazela-kdo edo?

M.P.— Ez, ez, ez dut beldurrik. Itxaropenik ez banu ez nuke fikziorik idatziko. Bon, idatziko nuke bai, baina ez fikzio hori.. mundua den bezalakoa dela ez onartzea arraz postura zozoa da. Nehor ez da sekula paradisuan bizi. Den bezala ulertu eta onartu ondoan, munduan halere zoriontsu izatea, hori da kontua...

A.— Eta zu zoriontsu zara?

M.P.— Bai...

A.— Hum, ihardespene laburra... Finitzeko zer dira zure «biharko oroitzapenak?»

M.P.— Liburua aipatzea nahi duzu... Bon, berriz diot, zientzia fikziozko gauza da, gaurko gertakariak aipatzen dituzte nere ipuiek, hemengo prolemai eta munduko prolemai buruz. Gure geroa zer izanen den, Heroic Fantasy estiloaren bidez, planeta berri bat asmatuz nahi dut agertu. Beldurrik ez dut erabiltzen, ez da beraz ipuin bilduma bat fantastikoan klasi-fika genezakeena...

A.— Hala ere zu Mayi Pelot fantastikoa zara...

Itxaro BORDA

«Bordaxuri» taldearen eskutik

Hazparnen landutako perla

Argia.— Zein gauza berri suposatuz dizue obra berri honek?

Txomin.— Bon, bai, ihaz jadanik pauso bat eman genuen gure zuzendariarekin, «Basa-jauna» taulara eramaiteagatik, forma aldetik, eta aurten beste maila bat pasatu nahiz ibili gaituk. Bon, lehenik, nobela teatroa adaptatzea, hori lan berri bat duk guretzat, ez diagu inoiz ere talde lan hori egin; beti edo istorio zahar batzu, edo antzerki zahar batzu hartu eta berriz doi bat mondatu, apailatu. Bigarrena, inprobisazioa lan handi batekin istorioaren harat-hunata montatzea. Liburuaren zati batzu hartuz eta pertsonaiak landuz edo atxikiz. Eta denbora hortan idazle batekin lan egitea ere, hori beste pauso bat da. Erran nahi baita, idazle bat genian, aurten gurekin izan dena lanean, errepitizioa guztietan, eta zati hobereak hartuz eta, pixkanaka pixkanaka elkarriketak apailatu egin dizkik. hori guziaz guretzat lan oso berria izan duk, bost hilabeteren lana. Lan horrekin ideia nagusienak bagenituen, gero taularatzea zuzendariaren proposamena duk, gauzak bada finkatu dituk. Hala ere, fiteago joan gero.

Argia.— Zati asko baztertu behar izan dituzue nobelatik teatroa moldaketa egiterakoan?

Txomin.— Dudarik gabe gauzak gora-beherekin izan dituk. Hastapenetan, behar dik erran, zuzendariaren proposaketa zen, Basajaunaren ondotik beste lan baten abiatzeko. Garai hartan bi hilabete itxarotea pentsatu genian beste proposamen batzu bazeu-

Igande hotz batez hartu gintuen Baionako herriak. Théâtre en Passage. Berton antzeztzen zuen «Bordaxuri» taldeak bere azken ikusgarria: «Itsas izar bat zen...». Oraingoan ere, Francis Basterot kudeatzaile modura, eta Jean-Pierre Lahirigoyen idazlearen laguntzaz Steinbeck-en «Perla» nobelatik egindako moldakuntza aurrerapausu inportante bat da. Espektakuluaren hirugarren emanaldia zuten, hala ere, garrantzi berezikoa Txomin Heguyk ondoren esplikatu duenagatik. Hona berarekin izandako solasaren fruitua.

den ikusteko. Bon, egia esan, proposaketa hau baizik ez duk izan. Bigarren, proposamen hori ukan dugularik taldean, zian, bon... Liburu hori hartu, nobela hartu, eta beste zerbaite moldatu. Egia erran, istorioaren harat-hunata gutti-gorabehera liburuarena duk. Baina badira liburuaren zati batzu ez ditugunak atxiki, pentsatu dugulako ez zirela onak atxikitzeko. Hemen agertzen diren agerraldiak ez dituk arras liburuarenak. Interesgarria izango huen orain liburu hartzea ikusteko zein gauzak atxiki ditugun edo nola...

A.— Teknika berri batzuetan aritu behar izan duzue?

Tx.— Teknika berriak? Bai, gauzak behar dira behar den neurrian ezarri. Bon, gu talde

amateur bat gaituk, satbu zuzendaria, profesionala duk eta gure lana segitzen dik. Nik uste maila hau unkitzen delarik beharrezko dena, guttienez, norbait piska bat gehiago arduratzea, izan dadin zuzendaria... bon, nik uste zuzendaria inportantea dela, baina behar bada taldeen norbait izaitea ahal duken. Gero behar duk ikusi hemen Iparraldean gertatzen dena azken bi urte hauetan antzerki munduan. Formakuntza bat planteatu dugu, bereziki ahotsaren lantzeko, baina baita gure gorputz osoan lantzeko, eta nik uste taldean izan den lan horien ondorio bezala agertzen duk egun hemen taula gainean azaldu duguna. Hortaz, konzientzia hartzen ari gaituk, jo-

kalaria ez dela bakarrik ahots bat, mihi bat, baita ere osotasun bat, gorputz bat gainetik behearaino.

Beste gauza berri bat nik uste, jokalarietatik bostek paper asko, desberdinak egiten dituztela. Dudarik gabe, teknikarekin gauzak hobekiago finkatzea, jakinez gure mugak, gure ahalak, medioak, hori duk gure asmoa, herrietan ibiltzea, eta ez dituk beti medio horiek...

A.— Medio eza hori kontutuan izan duzue...

Tx.— Nahi izan diagu guttienez toki bat apailatu, behar baita zati batzurentzat, ikusi duzuenek, ihesaren mundu hori sendierazteko eta, guttienez behar duk leku piska bat. Gero bestetik ez diagu taula gain baten beharra, sala handi batean apailaturik, lurrean ezartzen duk, eta publikoa, gaur bezala, aitzinean. Guzti hori pizatu ditiagu.

A.— Zenbat denbora pasa duzue prestatzen?

Tx.— Zortzi hilabete, egia erraiteko, urtarritaren 25ean. Nik pentsatzen diat orain ere moldatzen ari dela. Behar bada hilabete bat gehixeago hartu bagenu hobekiago izanen huen. Gero beste alde batetik, guretzat —nota ez garen antzerkian bakarrik ari— lan oso zaila duk eta presentzia asko behar dik. Interesgarria duk antzerkia ez dadin arras punduan izan, emanaldietan emeki emeki finka dezagun.

A.— Zabaltzeko zein aukera dituzue. Basajauna eraman zenuten Hegoaldera. Orain ere asmo berdinak dituzue?

Tx.— Bai, dudarik gabe. Lehenik erran behar dut Azpeiti-

IZAS IZAR BAT ZEN...

Bordaxuri taldea

ko Toketetan aurten ere izanen garela, abenduaren 7an. Iruñeara udaberrian joateko parada izanen dugula uste dut. Entzun dugu Zirkuito Ofizial bat berriz apailatzen dela Hegoaldean, eta hortan ere hain ziur emanaldi batzu ukanen ditugu. Bon, eta galdeak badira, gu gogotik joanen gara.

Gaurko esperientzia interesgarria izan duk guretzat, ez ziren bakarrik euskaldunak hemen.

A.— Zentzu horretan oso diferentea da Baionan egitea edo Iparraldeko beste edozein herrian?

Tx.— Hori ikusi behar. Baina dudarik gabe bada halako desberdintasun bat. Nahiz Baiona oso herri euskalduna izan, hemen bazegoen publiko hori, testoa oso ondo konprenitu duena. Iparraldean ere badira herri batzu non ez diren hain usatuak antzerkiaren ikusteko. Ez gara herri ttipi batetan ere pasatu, salbu Baigorri. Nik uste diat antzerki honen abantailak, istorio sinple eta eder bat izatea dela, eta jendeak maite ditu istorio ederrak.

A.— Orain obra esplotatzen nahiko lan duzue edo hasi behar al duzue beste zerbaitetan pentsatzen?

Tx.— Hori, problema biziki zaila duk. Guk pentsatzen dugu, antzerki hau, galderak baldin baditugu, ekainerarte agertzea. Hala ere, pentsatu dugu bi hilabeteren buruan puntu bat egitea, hamabost egunez, puntu bat egiteko gure lanari buruz, bai geroari buruz pentsatuz. Baina pentsatzen dut, hor zinez, gu hola-ko muga batetan gaudela: lan hau ikusi ondoren nola segitu, eta nola aukeratu, eta hori biziki zaila duk. Amateur bezala, jokalarietan, nik sendi diet denbora gehiago behar dudala eskeintzeko. Ni hor sartua niagok, teatroaz amorratua, baina nik ofizio bat badiat, nahiz denbora ukan, hala ere lan aldetik biziki zaila duk. Gero, zer izaiten ahal dira aterabideak, behar bada, beste lan batzu abiatu, baina talde ttipi batzurekin, bi edo lau jokalarirekin. Eskas diagu, nik uste, hegoaldean eta iparraldean teatro mota horiek. Guretzat garen puntu honetan, lanetan apailatzeko hobekia-

go, zazpi edo hamar bat jende talde batean oso pizua duk.

A.— Zer iruditzen zaik Festibal hau. Iparraldeko antzerkiarentzat positiboa duk?

Tx.— Antzeslarietzat nik uste diat interesgarria dela. Zeren guretzat euskal antzerkilari bezala irekidura izugarri bat duk. Publikoak ere nahastikatzen dira. Gero lehen aldia duk Iparraldeko talde bat hemen, Festibalean, izaiten dela, ez duk aski, gibelapean gaudetik. Ekintza bezala nik uste diat Baionako Festibala gauza inportantea dela momentu honetan.

A.— Ze bilakaera darama Iparraldeko antzerkiak eta nola kokatzen duzue zuena.

Tx.— Osotasunean harturik espresio munduan berdint-suak direla arazoak iparraldean eta hegoaldean. Euskal espresioa eboluzio batean duk. Ez bakarrik teatroan, eta guk behar diagu hori segitu. Behar diagu ikasi. Ez dugu gehiago beldur izan behar beste tokietara joateko, gauzak hartzeko, gureganatzeko. Azken urte hauetan izan duk halako estura bat. Hori reaktzione normala duk ere. Orain behar diagu formatu. Teatroen tinka horretan gaude. Koldo kenduta, hemen gehienok amateurak gaituk, eta hautu baten aurrean gaude. Nahi dugunok teatroa urrunago eraman, zer egin? Nik uste, denbora gehia-

go eman honi, ez dugu beste atera biderik. Hemen teatroan bi emango dituk. Teatroa beti lagunen artean egin dutenak, hori nik biziki estimatzen diat, teatro bizia duk. Euskal Herrian teatro asko bada teatro hori izan delako duk. Hori behar beharrezkoa duk, teatro herrikoi bat. Eta bigarren, orain eboluzioa duk, gauzak hobekiago eta urrunago eramaitea, beste batzuk eraman, erakutsi, posibilitate gehiago sortu. Eta horretarako urrunago joango diren pertsona batzu beharko ditiagu, ez diat beste aterabiderik ikusten. Ez zeki-kiat... arrapostua...

E. OLASAGASTI

URTEKARIA



Gure kulturaren ikuspegi egoki bat edukitzeko eskueran behar duzun liburua. Bere 320 orrialdeetan aurkituko dituzu:

- 12 hilabeteotako pertsonaiak.
- Luis Mari Bandresekin eta Joxe Azurmendirekin elkarrizketa luzeak.
- urtebetez euskal kulturak bizi izan dituen gertakizunen kronologia.
- sail bakoitzarentzako balantze bana.
- kultur munduan urteak eman dituen polemikarik mamitsuenak.
- euskarari buruzko legeen bilduma eta azterketa sakona.
- euskal kulturaren agenda.

Euskal Kulturaren URTEKARIA 85

HARPIDEDUNENTZAT MERKEAGO

Jadanik kalean 1.000 pezetatan salgai dagoen URTEKARIA 85 hau, merkeago eskaintzen die ARGIAk bere harpidedunei. 800 pezetatan hartu ahal izango duzu etxean, harpideduna bazara, «contra reembolso» modura ordainduz.

Urtekaria etxean jaso nahi baduzu, bete eta bidal iezaguzu ondoko txartela.

IZEN-DEITURAK _____

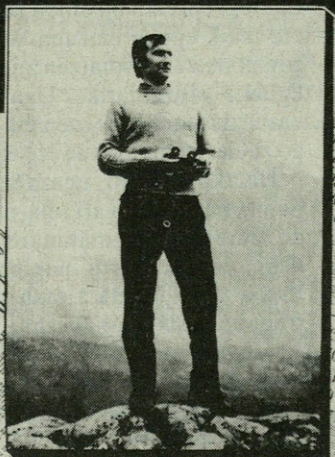
HELBIDEA _____

HERRIA _____

HERRIALDEA _____

Harpidedun zenbakia _____

Historia: Eustakio Mendizabal «Txikia», abertzale belaunaldi baten mitoa. Gatzaga taldea. ■ Aljeriako gerlaz. J.L. Davant. ■ Saiakera: ETak hogeitabost urte. J. Apalategi. ■ Nazionalismo espāñolak erasotzen gaitu. Beltza. ■ Geopolitikaren inguruan. P. Sastre. ■ Elkarriketa: Iñaki Larrañaga. Euskararen sustutuzio prozesoa ez da gelditu. ■ Dossiera: Ikastolak. Historia, egoera, etorkizuna. ■ Ekologia: Euskal Herriko basoen hondamendia. Donostiako Ekologistak.



Euskal nazio
projektu bati buruz

LARRUN

Abertzale,
ezkertiar,
euskaltzale

Har ezazu parte
zure harpidetzaz

EGUZKI - ALDE etxea - 3.^a Eskubia

ALDAPA BIDEA - 20012 - DONOSTIA

LARRUN aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izen-deiturak _____

Bizilekua _____

Herria _____

Banku edo Aurrezki Kutxa _____

Bulegoa _____

Kontu zenbakia _____

Sinadura

EUSKALETXE

Duela hamabost bat urtetako kontuak dira hauek.

Madriren ba omen zegoen jesuiten seminario bat, eta bertan zeudenen artean, euskaldun multzo haundi samarra. Azkenerako, denak gela berean bildu omen ziren, eta egun batean, gelako atean, nabarmentzeko edo, kartel bat jarri zuten: «Euskaletxe».

Zein ez zen bere harridura izango pareko gelako toledanoek jarritako kartela irakurri zutenean biharamunean: «Toledoletxe».

ESAJERAZIOAK

Munduan kasta gezurtirik baldin bada, hori ehiztariena da. Aurreko batetan ehiztari talde baten ondoan egokitu nintzen, eta nahi gabe ere, esaten zituztenak entzun behar. Hala zioen batek:

— Uso-bandak? Uso-banda nik ikusi nuena. Behin abiatu nintzen mendialdera eta hamaiketako egin ondoren, lo-kuluska egiteko gogoia etorri zitzaidan. Pentsatu eta egin. Zuhaitz baten gerizpean jarri eta seko gelditu nintzen.

Halako batetan, freskura sentitu eta esnatu egin nintzen. Dena ilun:

— Zer ordu ote da? —pentsatu nuen. Gauez egiteko, horrenbeste lo egin ote dut nik, bada—.

Erlojuan lau t'erdiak.

— Ez duk posible!

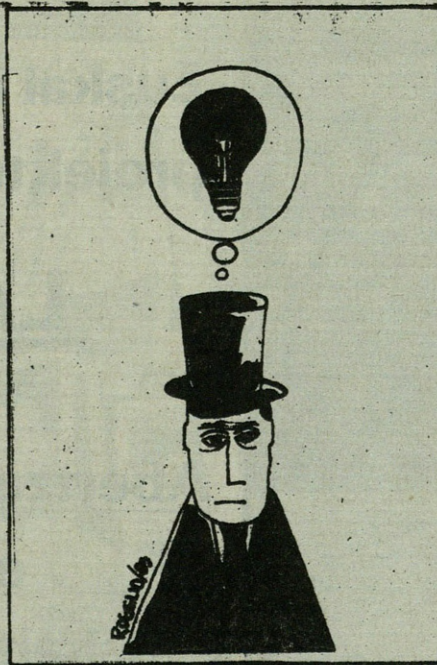
Mekaben! Zerura begiratu, eta pasean zegoen uso-banda huen!

BASOZAINAK ARRAZOI

Arantza joan omen zen herriko erre kara arrantza egitera eta pare bat ordu pasata gero, basozaina inguratzen zaio:

— Ez al dakizu, zuk, hemen ezin dela arrantzarik egin?

— Ez ezazula esan! Arrazoi duzu! Goiz guztia daramat hemen eta oraindik ez dut arrairik somatu.



HASERRE BIZIAN

Joxek izugarritzko faena egin dio Ramoni. Ramon herri guztian ezaguna da, duen aurpegi itsusiarengatik. Halako batetan Ramonek Joxekin egiten du topo:

— Eta oraindik aurpegira begiratzen ere ausartu egiten haiz?

— Badakik, hemen azkenean edozer gauzatar ere ohitu egiten haiz!

SAN INAZIO EGUNERAKO

Azpeitian ba dago «Kakaflash» izeneko irrati, denok dakizuen, Aurreko batetan, bisita bat egitera joan nintzaierarik, istorio hau kontatu zidan Manuk.

Duela zenbait urte joan omen zen Azkoitiko emakume bat jostunarengana Donostiara. San Inazio eguna gertu, eta gona bat erosi nahi zion alabari. Jostunak, zenbait gona rekutsita gero, gona urdin bat gustatu zitzaion emakumeari. Gustatu bai, baina nonbait ez zen alabaren neurrikoa. Jostunari eman zizkion alabaren neurriak, eta San Inazio egunerako behar zuela esanaz Azkoitira itzuli zen. Hiru aste falta, bi aste falta, bost egun falta eta gona ez zetorrela. Lau egun falta, hiru, eta gona ez zetorrela. Emakumea zeharo larrituta eta...

— Telegrama bat jarriko diot jostunari, bestela ez dit eta garaiz bidaliko alabarentzako gona.

Joan zen telegrama jartzera, eta gauzak erdaraz jarri behar horrekin, horrelaxe jarri omen zion:

— Alaba desnuda. San Inazio encima.

PENJOAK

Lantegi batetan ba omen zegoen bat ere lanik egiten ez zuen langilea. Gizonak beti ere asmatzen zuen, lanik ez egiteko aitzekiari. Ugazaba nazka-nazka eginda zegoen eta bota egingo zuelaren mehatxua ere egina zion.

Halako batetan, ugazaba, fabrikari buelta bat ematen ari zela, non ikusten du gure Koldo, makinaren aldamean, euliak hartu nahiean bezala. Besoa zabaldu, eta airean zerbait harapatu nahiko balu bezala, zebilen:

— Ieeeeeeeeppp! Ezer ez! Ea berriro! Ieeeeeeeeppp! Ezer ez!

Nagusia garraisi batetan hurbiltzen zaio:

— Orain ere lanik egin gabe? Zertan ari haiz orain?

— Ez al duzu ikusten? Penjoak harapatzen.

— Penjoak? Penjoak? Eta zer dira penjoak?

— Ez dakit. Oraindik ez dut bat ere harapatu eta!

Soluzioak:

Herensuge silabikoa:

1. — Abendu
2. — Duda
3. — Datibo
4. — Borroka
5. — Kamioa
6. — Apaindura
7. — Raja
8. — Japoniar
9. — Argazki
10. — Kirioa

Ezetx asma:

1. Ordubetekoa, gaueko hamaiketan joko bait du.
2. Bestearen gainean.

Bertso berriak:

Alegrantzia onakin

Oharra: bertso hauek «Euskal jokoak II»
Antonio Zabalak egindako bildumatik
aterak dira (*Auspoa*, 183).

Alegrantzia onakin
asten naiz kantatzen.
jarri zaitezte orain
guztiok aditzen:
esplikatuko dizuet
zer zaigun pasatzen.
gure erriko seme bat
or zaigu azaltzen.
Españi'ko onena
muturrak apurtzen.

Au da gure erriko
Osa'tar Mateo.
aitze aundia daukagu
au izan ezkerro:
muturrak apurtzalle
asia da bero
oñ artian bezela
portatzen ba gero.
danak apurtuko ditu
orrek onezkero.

Amak egin du ori
orlako semia.
indar aundikua ta
entero puertia:
itxurako gizona.
altua ta gaztia.
ondo egiñak dauka
detalle guztiak.
diruz ez da pagatzen
orlako kastia.

Oraindikan denboraz
entzungo'itu bozak:
irabazi duata
Mutrikuar Osa'k:
orren esku-muturrak
dira aproposak.
ez nuke nai nik artu
aren zartain otsak.
laister kenduko lizkit
len dauzkaten ortzak.

Orain artian ori
ez dator itxusi.
kanpeonatua du
laister irabazi:
ori abonatzia
ez al du merezi?
Naiz-ta gizon batzuek
ezpadute ikusi.
arek bezela jotzen
guk eziñ ikasi.

Jokua izentatu zan
illen irurako
Atxurak luzatu zun
berriz amarrako:
Mateo pamatuak
ez du ukatuko
nola arreglatu ziran
Bilbo'n jokatzeko.
orren aurrera lasai
etzan etorriko.

Eguna allegatu zan
illen amarrian.
jendia bazan pranko
Bilbo'ko errian:
Mateo animoso
plazaren erdian.
etzaukan bildurrik bate
bere barrenian.
Atxurra saludatzen
jokatu aurrian.

Gero Atxurrarekin
asi zan jokatzan.
Mateo geio zanik
etzuten pentsatzen:
berialaxen Osa'k
zioten igartzen.
asi zan bestiari
ederrak ematen.
eskua gora altxa ta
oberi zioten.

Jokua abandonau ta
Orla gelditzeko.
etzaukan esperantzia
irabazitzeke:
ortaxe juaten dira
plaza jokatzeko.
esku edo muturrak
alkar apurtzeko.
gogorra ta puertia
zein dan probatzeko.

Atxurak esaten du
eskua sendautu
berriz jokatzeko
esperantza dauka:
Mateo konporme da
beldurrik ez dauka.
berak nai duanian
eguna izendautu.
urrengo lako den berriz (*sic*)
muturra soltauta.

Orra gure erriko
Mateo puertia.
orrek beti izan du
ortan suertia:
ortakoxe egiña.
berez balientia.
orlakuak merezi deu
abonatutzia.
ori dala merio
Mutriku'k aitzia.

Orra amabi bertso
Mateoi jarriak.
azañak egin ditu
ikaragarriak:
ondo gogorrek dira
orren aragiak.
merezi du ta «Biba
kanpeon jarria!»
Orrkk onratu digu
Mutriku'ko erria.

KULTUR ERAGILEAK

MURUMENDI

DUELA egun batzu, «Kultur Eragile» bat («Animador cultural») agertu zaigu geure Udaletxean. Halabeharrez erdalduna; ez da herritarra eta herriko berri ikasten ere nahiko lan badauka. Eu sko Jaurilaritzak Udal Ertainei eskaini dienetakoa da (Ertainei eta Handiei). Ez daukat inongo arrazoirik pertsona horren aurka egoteko. BERak ez du noski eskatu ez zaionaren errurik. Honaino gertakaria.

Bitxia da ordea benetan gure Ardua Politikoa dutenek darabiltzen Plangintza! Bi edo hiru urtetik hona bederen (beharbada lehenagotik ere bai norbaitzuk) behin baino gehiagotan komentatu da Administraritzza Publikoaren erantzukizuna dutenekin, aleegia Euskara-Arduradunik ez dagoela Euskal Herriko Komunitate Autonomoko Udalik gehienetan eta ere berean Administraritzako beste arlo askotan ere, eta daudenak berak ere, baldintzarik bitxienetan aurkitzen direla. Gutxiengoa funtzionaria da eta kontratatuetan batzu egun osoz ari badira ere, beste aunitz

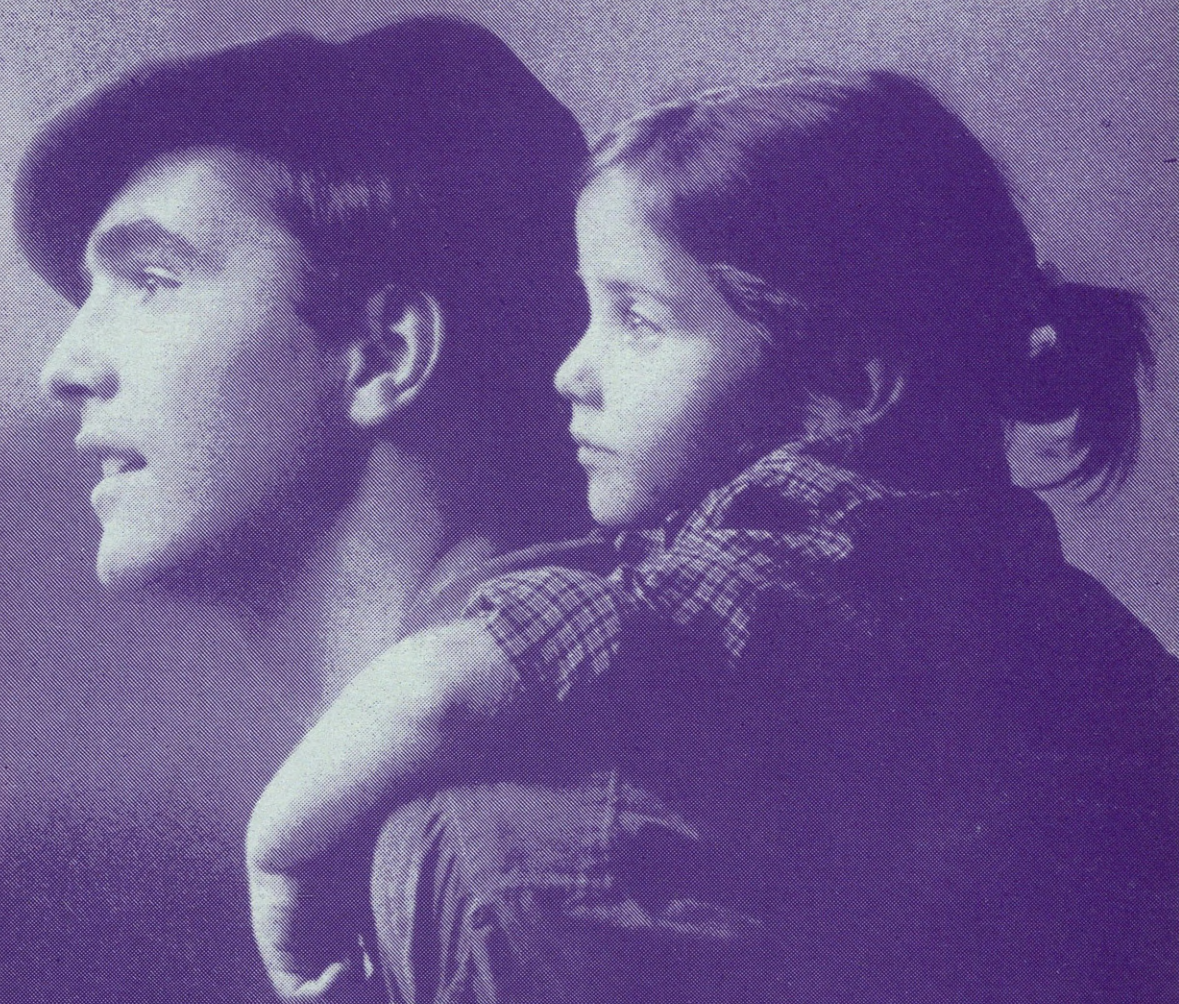
egunerdira (gure Udalean kasu) edo eta orduka beren etxeetan edo eta beste lan batzurekin nahasian (batzuk Zerbitzu Teknikoren batekin ere bai) dihardutela, etab.

ORAIN arte horrelakoetan jasotako erantzuna, zera izan da, alegia, Udal bakoitzak zeharo autonomia dela eta bere buruaren jabe eta ez dagolea eskurik sartzerik, etab. Orain ordea, zapla! Eusko Jaurilaritzak hainbat hilabetetarako kontratatu ditu zenbait pertsona «Kultur Eragile» izateko eta halako «Denbora Librerako Tekniko» edo gisako izen ponpoxoa ezarri die eta hara non datozkigun Udalen autonomiak gaudituz eta miseri finantzario guztien gainetik jauzi eginez. Bitartean, Euskararen aztarnarik gabe aurkezten zaizkigu, lehen jadanik larria dugun hizkuntz egoera areagotuz. Beajondeizuela Jaurilaritzako Plangileoi! Honetarako ez dago diru-faltarik, Euskara-Arduradunak ipintzen joateko al-diz bai.

Gazteriari denbora librean planifikatzera datoz eta ez dakite euskaraz mintzatzen (agian batzu suertatuko ziren zekitenak, baina eskatu bederen ez dirudi egin zaienik, gure herrian erdalduna sartu da eta). Lehengo hizkuntz arazo eta ia ezinezko euskalduntze-egitasmoen gainera, arazo bat gehiago dakarte! Lehen gazteria zalantzan eta pattal ibilki (%10 inguruko erabilpena gure herrian) orain hauek zezena errematatzeraz dator kulturaren eta aurrerapenaren izenean!

Zein oinarrirengan sartu behar dute hauek kultur kutsua, euskaraz ere ez badakite? Azken finean, erdal kultura bakarrik lan dezakete hauek. Gazteria lehenaz gain areago erdaldunduko digute eta guzti hori aurrerapenaren, zibilizazioaren eta hezkuntzaren izenean jasan beharko dugu. Burutik ondo ote gaude? Ala, Herri honen suntsipenerako beste urrats berri bat asmatu da?

BIENBITARTEAN, Oñatin bada jadanik burutua izango den inkesta bat, Euskara-Arduradunak zenbat Udalen dauden eta zein baldintzatan lanean ari diren dioena. Era berean funtzionarien erdaldungo-egoera nolakoa den agertzen duena ere. Noiz ipini behar ditu Eusko Jaurilaritzak Euskara-Arduradunak Udal guztietan? Pertsona lanean ipin di tzakeelakoa bederen aski egiaztaturik dago. Noiz egin behar du Eusko Jaurilaritzak Funtzionari guztien Euskalduntze —eta Alfabetatze— Egitasmoa eta noiz ipini behar du martxan? Dirurik ez dagoela... Gezurra. Gogo denerako badago dirua. «Kultur Eragile» erdaldun hauentzako badago dirua. Besterako nonbait gogoia falta da.



GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean



CAJA LABORAL

Plan de Ahorro para la Jubilación.

La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa presenta el PLAN DE AHORRO PARA LA JUBILACION. La forma más sencilla de preparar, mes a mes, un futuro feliz. Porque el PLAN PARA LA JUBILACION ofrece interesantes ventajas. Y ninguna complicación. Es el modo de asegurarse esos años de tranquilidad que todos deseamos. Cada persona decide cuánto dinero quiere ahorrar al mes, el número de años que desea hacerlo y el modo en que quiere recuperar el capital constituido, una vez finalizado el Plan. Además, se puede suscribir un Plan de Ahorro con desgravación fiscal. Y obtener, de modo gratuito, un seguro de vida. Todo esto con la tranquilidad que da el pensar que su dinero está administrado y garantizado por la Caja de Guipúzcoa. Venga a cualquier sucursal de la Caja y le informaremos, personalmente, sobre el Plan de Ahorro que mejor responda a sus necesidades y expectativas. Vaya preparando desde ahora su Jubilación. Poco a poco, conseguirá mucho.



Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak ERRETIORAKO AURREZKI-PLANA eskaintzen du. Hauxe da hilez-hile etorkizun zoriontsuago bat preparatzeko joateko modurik errazena.

ERRETIORAKO PLANAK abantaila interesgarriak eskaintzen dituelako. Eta inolako konplikaziorik ez. Geroko lasaitasun-urte horiek aseguratzeko modua da, horixe bait da guztiok nahi duguna.

Bakoitzak erabakitzen du hilean zenbat diru aurreratu, zenbat urtetan aurreratu joan eta, Plana bukatzean, metatutako kapitela nola berreskuratu.

Aurrezki-Plan baten harpidetza ere egin daiteke zergarinketa fiskalarekin. Eta, honela, bizi-aseguru bat lortu dohan.

Eta guzti hau zure dirua Gipuzkoako Kutxak administratzen eta bermatzen duela pentsatzeak ematen duen lasaitasunarekin.

Zatoz Kutxako edozein sukurtsaletara eta bertan pertsonalki esango dizugu zure beharrian eta igurikapenei ondoen erantzuten dien Aurrezki-Plana zein den.

Oraintxe bertan has zaitez zeure Erretiroa preparamen.

Piskanaka-piskanaka, asko lortuko duzu.

POCO A POCO CONSIGA MUCHO.

Empiece hoy



CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA